

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

II) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 3.

ÅREN

1866—1870.

K A L M A R L Ä N .

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

I afseende på yttre *gränser* och deraf beroende område har länet under nu ifrågavarande tidrymd icke undergått någon förändring. Detsamma gäller äfven angående den allmänna *naturbeskaffenheten* med den anmärkning allenast, att, ehuru fortgående nyodlingsarbeten, sjösänkningar, vattenaftappningar och skogsrödningar inom vissa trakter delvis gifvit landet ett något olika utseende emot tillförene, dessa partiella förändringar likväl icke varit i den mån omfattande, att de kunna inverka på det allmänna omdömet angående länets naturbeskaffenhet. Jag får således, hvad detta läns fysiskt-geografiska förhållanden angår, fortfarande åberopa samma fullständiga beskrifning, som förekommer i länets femårsberättelse för åren 1856—1860.

Under det att de *oregelbundenheter* i den *administrativa indelningen*, som uppräknas i nyssberörda femårsberättelse, ännu kvarstå, hafva, beträffande för öfrigt länets fördelning i områden för rättsskipningen, förvaltningen och kyrkoväsendet, under åren 1866—1870 andra förändringar ej egt rum, än de obetydliga, hvilka här nedan omförmälas.

Enligt Kongl. brefvet den 13 April 1840 voro i *ecklesiastiskt hänseende* med Bäckebo församling i Norra Möre härad förenade dels frälsehemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Uddevallshyltan, tillhörande eljest Långemåla socken af Handbörds härad, och dels kronoskattehemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Högahyltan af Ryssby socken och Norra Möre härad. Dessa begge hemman hafva nu till följd af Kongl. brefvet den 3 Augusti 1866 blifvit jemväl i verldsligt afseende skilda från de socknar, som de förut tillhört, och förlagda till Bäckebo socken. Likaledes har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 15 Juni 1870 förordnat, att till Ryssby socken förut hörande hemmanet $\frac{1}{3}$ mantal kronoskatte Ekenäs, hvilket sedan år 1829 varit i kyrkligt hänseende förenadt med Bäckebo församling, skulle äfven hvad verldsliga förhållanden angick från Ryssby

skiljas och till Bäckebo förläggas. Genom dessa förflyttningar har hemmansområdet för sistnämnda socken ökats med $\frac{5}{8}$ mantal, men deremot minskats för Långemåla med $\frac{1}{4}$ och för Ryssby socken med $\frac{3}{8}$ mantal, äfvensom, hvad den juridiska indelningen angår, Handbörds härads tingslag minskats och Norra Möre ökats med $\frac{1}{4}$ hemman.

Torsås socken i Södra Möre härad, hvilken förut intagit i afseende på folkmängden, omkring 9,300 personer, det första, och hvad arealvidden, $3\frac{1}{4}$ qv.-mil, angår, det tredje rummet bland länets socknar, har numera enligt Kongl. brefvet den 7 Oktober 1870 blifvit fördelad i tvenne socknar, fortfarande utgörande ett och samma pastorat. Den ena af dessa socknar omfattar slättbygden eller pastoratets östra del med bibehållande af den gamla sockenkyrkan och namnet Torsås samt är moderförsamling; hvaremot den andra nu tillkomna socknen, som fått namnet Gullabo och är annexförsamling till Torsås, utgöres af pastoratets vestra trakt eller skogsbygden samt begagnar till kyrka det så kallade Torsås kapell, hvilket för längre tid sedan varit i denna trakt uppfördt. I sammanhang härmed är en ny komministratur inrättad för Gullabo församling, hvilken omfattar det forna kapellet eller $22\frac{1}{2}$ hemman.

I sammanhang med fastställda nya löneregleringar för presterskapet har blifvit förordnad genom nådig resolution den 25 Oktober 1867, att Vesterviks pastorat, omfattande Vesterviks stad och Törnsfalla landsförsamling, skall delas i två prestgäll, som komma att utgöras det ena af staden och det andra af landsförsamlingen, samt likaledes den 19 November 1869, att Högsby pastorat, hvilket nu består af Högsby moder- och Långemåla annexförsamling, skall fördelas i tvenne, hvardera omfattande en af sistnämnda begge socknar. Dessa förändringars verkställighet är dock beroende på nuvarande löneinnehafvares afgang.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-50.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
2. Innevånare.....	2.
3. Näringar.....	11.
Tab. Litt. A. Spanmålexport och import till och ifrån utrikes orter åren 1866-1870.....	13.
Tab. Litt. B. Uppgift om Kungl. Stuteriet på Ottenby åren 1866-1870.....	18.
Tab. Litt. C. Uppgift å exporterade skogsprodukter från hamnar inom nedannämnda tullkammardistrikt åren 1866-1870.....	20.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	26.
Tab. Litt. D. Uppgift å de fartyg, som från eller till utrikes orter blifvit in- eller utklarerade vid tullkammarna i Kalmar län år 1870.....	33.
5. Kameralförhållanden.....	35.
6. Politi.....	35.
Tab. Litt. E. Sammandrag af utmätningsredogörelserna i länet för åren 1866-1870.....	41.
 Tabellbilagor	 51-64.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	51.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	52.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	52.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	53.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	54.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	54.
Tab. N:o 7 a. Grufvor, bergverk, bruk, fabriker och manufaktur- inrättningar, år 1870.....	55.
Tab. N:o 7 b. Handtverkerin, år 1870.....	56.
Tab. N:o 8. Allmänne vägar, gästgifverin och skjutsning.....	57.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart, år 1870.....	58.
Tab. N:o 9 b. Handlande och deras betjening, år 1870.....	58.
Tab. N:o 10 a. Hemman och jordlägenheter m.m. å landsbygden, år 1870.....	59.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar, i städerna.....	60.
Tab. N:o 11. Laga skiften.....	61.
Tab. N:o 12. Krono-uppbörden.....	62-63.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	64.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	64.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

II) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 3.

ÅREN

1866—1870.

K A L M A R L Ä N .

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

I afseende på yttre *gränser* och deraf beroende område har länet under nu ifrågavarande tidrymd icke undergått någon förändring. Detsamma gäller äfven angående den allmänna *naturbeskaffenheten* med den anmärkning allenast, att, ehuru fortgående nyodlingsarbeten, sjösänkningar, vattenaftappningar och skogsrödningar inom vissa trakter delvis gifvit landet ett något olika utseende emot tillförene, dessa partiella förändringar likväl icke varit i den mån omfattande, att de kunna inverka på det allmänna omdömet angående länets naturbeskaffenhet. Jag får således, hvad detta läns fysiskt-geografiska förhållanden angår, fortfarande åberopa samma fullständiga beskrifning, som förekommer i länets femårsberättelse för åren 1856—1860.

Under det att de *oregelbundenheter* i den *administrativa indelningen*, som uppräknas i nyssberörda femårsberättelse, ännu kvarstå, hafva, beträffande för öfrigt länets fördelning i områden för rättsskipningen, förvaltningen och kyrkoväsendet, under åren 1866—1870 andra förändringar ej egt rum, än de obetydliga, hvilka här nedan omförmälas.

Enligt Kongl. brefvet den 13 April 1840 voro i *ecklesiastiskt hänseende* med Bäckebo församling i Norra Möre härad förenade dels frälsehemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Uddevallshyltan, tillhörande eljest Långemåla socken af Handbörds härad, och dels kronoskattehemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Högahyltan af Ryssby socken och Norra Möre härad. Dessa begge hemman hafva nu till följd af Kongl. brefvet den 3 Augusti 1866 blifvit jemväl i verldsligt afseende skilda från de socknar, som de förut tillhört, och förlagda till Bäckebo socken. Likaledes har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 15 Juni 1870 förordnat, att till Ryssby socken förut hörande hemmanet $\frac{1}{3}$ mantal kronoskatte Ekenäs, hvilket sedan år 1829 varit i kyrkligt hänseende förenadt med Bäckebo församling, skulle äfven hvad verldsliga förhållanden angick från Ryssby

skiljas och till Bäckebo förläggas. Genom dessa förflyttningar har hemmansområdet för sistnämnda socken ökats med $\frac{5}{8}$ mantal, men deremot minskats för Långemåla med $\frac{1}{4}$ och för Ryssby socken med $\frac{3}{8}$ mantal, äfvensom, hvad den juridiska indelningen angår, Handbörds härads tingslag minskats och Norra Möre ökats med $\frac{1}{4}$ hemman.

Torsås socken i Södra Möre härad, hvilken förut intagit i afseende på folkmängden, omkring 9,300 personer, det första, och hvad arealvidden, $3\frac{1}{4}$ qv.-mil, angår, det tredje rummet bland länets socknar, har numera enligt Kongl. brefvet den 7 Oktober 1870 blifvit fördelad i tvenne socknar, fortfarande utgörande ett och samma pastorat. Den ena af dessa socknar omfattar slättbygden eller pastoratets östra del med bibehållande af den gamla sockenkyrkan och namnet Torsås samt är moderförsamling; hvaremot den andra nu tillkomna socknen, som fått namnet Gullabo och är annexförsamling till Torsås, utgöres af pastoratets vestra trakt eller skogsbygden samt begagnar till kyrka det så kallade Torsås kapell, hvilket för längre tid sedan varit i denna trakt uppfördt. I sammanhang härmed är en ny komministratur inrättad för Gullabo församling, hvilken omfattar det forna kapellaget eller $22\frac{1}{2}$ hemman.

I sammanhang med fastställda nya löneregleringar för presterskapet har blifvit förordnad genom nådig resolution den 25 Oktober 1867, att Vesterviks pastorat, omfattande Vesterviks stad och Törnsfalla landsförsamling, skall delas i två prestgäll, som komma att utgöras det ena af staden och det andra af landsförsamlingen, samt likaledes den 19 November 1869, att Högby pastorat, hvilket nu består af Högby moder- och Långemåla annexförsamling, skall fördelas i tvenne, hvarterda omfattande en af sistnämnda begge socknar. Dessa förändringars verkställighet är dock beroende på nuvarande löneinnehafvares afgang.

Länet fortfar att vara fördelat i två *landstingsdistrikt* utan någon förändring i det område för hvarterda landstinget, som närmare uppgifves i senaste femårsberättelsen. Med anledning af derom på kommunalstämmor inom Aspelds härad uttalade önsknings gjordes af länets södra landsting år 1865 underdånig framställning hos Kongl. Maj:t om sagda härad skiljande från det norra och förläggande till det södra landstingsområdet, till skäl för hvilken förändring åberopades hufvudsakligast, att Aspelds härad, som med det till södra landstingsdistriktet hörande Handbörds härad är förenadt till ett fögderi och en domsaga, jemväl för sin produktion begagnade samma transportvägar och afsättningsplatser, som sistnämnda härad, samt att Aspelds härad redan nu utgjorde en del af Kalmar södra hushållningssällskaps verksamhetsområde. I enahanda syftning blef också i början af år 1866 till Kongl. Maj:t ingifven en underdånig ansökning af dåvarande riksdagsfullmäktigen för Aspelds och Handbörds härad, C. J. Svensén; men sedan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uti afgifvet underdånigt utlåtande ansett sig icke kunna under dåvarande förhållanden den sökta förändringen tillstyrka, dervid utom andra skäl anförts dels länets redan skedda fördelning i två sjukvårdsdistrikt, öfverensstämmande med landstingsindelningen, och dels olämpligheten af en ytterligare förminskning utaf norra landstingets redan nog inskränkta territorium, hvarjemte anmärkts, att länets nuvarande fördelning i verksamhetsområde för de begge hushållningssällskapen syntes icke böra ovilkorligen läggas till grund för enahanda fördelning emellan landstingen, utan snarare kunna till enlighet med landstingsindelningen förändras, så och efter det länets norra landsting uti infordradt yttrande instämt i hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande yttrat, har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 23 November 1866 funnit skäl ej hafva förekommit, att till de omförmälda underdåniga framställningarna lemna nådigt bifall.

Under den femårsperiod, som utgör föremål för denna berättelse, har *litteraturen*, så vidt jag känner, icke blifvit riktad med något tryckt verk, som kan läggas till grund för en speciel

beskrifning öfver Kalmar län, så vida icke dertill må hänföras dels de af Statistiska Centralbyrån årligen offentliggjorda bidragen till Sveriges officiella statistik i hvad desamma beröra förhållandena här i länet, och dels de af länets hushållningssällskap tid efter annan tryckta berättelser och redogörelser. Det må dock nämnas, att utgifning börjats af *topografiska korpens karteverk* rörande detta län, deraf nu redan äro tillgängliga tvenne blad, omfattande af länets fasta land södra strandtrakten upp till Ryssby och hela Öland söder om Gärdslösa. Detta karteverk skall, när det hunnit fullbordas och blifva allmänt tillgängligt, komma att utgöra en värdefull ledning för vinnande af en närmare kännedom om länets geografiska förhållanden, synnerligast om det blifver åtföljdt af en statistisk, med arealuppgifter förenad beskrifning. Hittills har man i afseende på sådana uppgifter saknat fullt tillförlitliga källor och måst inskränka sig till approximativa antaganden, ehuru det i fråga om många statistiska beräkningar vore mycket önskvärdt, om de kunde grunda sig på säker kännedom om hvarje serskild orts yttinnehåll.

Emellertid och fastän uppgifterna hvad *arealvidden* angår ännu icke kunna vara fullt riktiga, har jag dock ansett mig böra i äfven denna femårsberättelse intaga en å motstående sida tabellariskt uppgjord förteckning å socknarna i länet med utsättande af deras arealvidd, förmedlade hemmantal samt folkmängd vid slutet af åren 1860, 1865 och 1870, hvarjemte tabellen utvisar, huru enligt den civila indelningen socknarna tillhöra serskilda länsmansdistrikt, härad, fögderin och domsagor. Då en sådan tabell upptager de hufvudsakligaste momenten af en sockenstatistik, är den icke utan intresse och lemna ett lätt begagnadt tillfälle till mången gång behöfliga upplysningar rörande de förhållanden, som tabellen omfattar. Uti en ny, denna gång tillfogad kolumn har jag låtit i berörda tabell för hvarje socken införa den från sockenkyrkan beräknade väglängden till länsresidenset. För öfrigt torde böra upplysas, att de uti tabellen kursiverade sockennamnen beteckna moderförsamlingar samt de öfriga namnen annexer eller sockendelar.

2. Innevånare.

Tab. No 1. Likasom vid upprättandet af nästföregående femårsberättelse egt rum, har uti tab. No 1 länets *folkmängd* blifvit serskildt för landsbygden och serskildt för städerna upptagen både sådan den med ledning af presterskapets efter hvarje års slut lemnade uppgifter blifvit af Statistiska Centralbyrån beräknad, och äfven till de antal, hvartill mantalslängderna föranledt.

Håller man sig nu till den förstnämnda beräkningen, hvilken ursprungligen grundas på *husförhörslängderna*, och anställer jemförelse emellan de båda slutåren 1865 och 1870, så framstå följande resultat:

Länets folkmängd har under dessa fem år, ehuru endast obetydligt, minskats från 233,165 till 233,213 personer, en minskning så ringa, att den uppgår till allenast 0,02 proc. Den manliga befolkningen, som 1865 utgjorde 114,087 personer, men 1870 nedgått till 113,288 personer, har således minskats med 799 personer, motsvarande 0,70 proc.; den qvinliga har deremot ökat från 119,078, som den var 1865, till 119,822, hvilken tillväxt är något mer än 0,62 proc. Vid jemförelse emellan de serskilda

åren af detta qvinnevium befinnes, att totalfolkmängden i länet varit i ett jemnt, ehuru icke betydligt stigande under de två första åren eller till och med år 1867, då den uppgick till 237,453 personer, hvilket antal i förhållande till det för år 1865 antecknade visar en tillväxt af 4,288 personer eller 1,84 proc. Men under periodens sista tre år har årlig minskning egt rum, till en början i nära lika proportion, men år 1870, såsom af tabellen visas, i högst ringa mån. Städernas sammanräknade folkmängd, sådan den vid hvarje års slut uppgifvits af presterskapet, har under periodens tre första år ökat sig från 19,479, som var antalet år 1865, till 20,437 personer, som upptagas för år 1868, eller med 4,9 proc., men under de derpå följande åren minskats till 20,332 personer, hvilken minskning motsvarar vid pass 0,5 procent.

De på *mantalslängderna* grundade folkmängds-uppgifterna äro i allmänhet omkring en procent lägre, än hvad presterskapet uppgifvit. Denna olikhet förklaras deraf, att många personer, som utan ordentlig anmälan eller uttagande af flyttningsattest

Förteckning å Kalmar läns socknar jemte uppgift om deras areal, hemmantal, folkmängd och civila indelning.

Socknarnas namn.	Kvadrat- mil af fast mark.	Förmed- lade hem- mantalet.	Folkmängden enligt husförhörslängderna			Väglängd från soc- kenkyr- kan till länsresi- denset i mil.	Enligt den civila indelningen tillhöra socknarna:			
			1860.	1865.	1870.		länsmans- distrikt.	härad.	fögderi.	domsaga.
Gärdsrum.....	1,247	27,75	2,363	2,483	2,388	23 $\frac{1}{2}$	Norra Tjusts öfra	NorraTjust ¹⁾	Tjust ¹⁾	Tjust
Tryserum.....	1,471	43,25	3,267	3,061	2,986	23 $\frac{1}{2}$				
Hannäs.....	1,024	22,37	1,585	1,704	1,688	23 $\frac{1}{2}$				
Yxnerums skate.....	0,252	2,75	368	362	360	24 $\frac{1}{2}$				
Ukna.....	1,250	43,37	2,958	3,030	2,950	22				
Dalhems.....	1,242	26,13	1,692	1,739	1,633	20				
Ed.....	1,296	51,34	2,988	3,193	3,282	20				
Eds kapell.....	1,471	31,37	1,372	1,442	1,556	21 $\frac{1}{2}$				
Lofta.....	1,069	79,07	3,031	3,252	3,271	19				
Loftahammar.....	0,992	40,13	2,186	2,244	2,341	21				
Gamleby.....	0,995	48,37	2,251	2,412	2,483	18 $\frac{1}{2}$	Norra Tjusts nedra	Tjust ¹⁾	Tjust	
Odensvi.....	1,178	47,50	1,691	1,790	1,824	18 $\frac{1}{2}$				
Hallingeberg.....	1,266	34,63	2,422	2,605	2,673	17 $\frac{1}{2}$	Södra Tjusts öfra	SödraTjust ¹⁾	Tjust ¹⁾	Tjust
Törnsfälla.....	0,453	25,75	1,458	1,458	1,455	17 $\frac{1}{2}$				
Locknevi.....	1,256	24,75	2,332	2,498	2,554	16 $\frac{1}{2}$	Södra Tjusts nedra	SödraTjust ¹⁾	Tjust ¹⁾	Tjust
Blackstad.....	0,718	22,00	1,537	1,621	1,671	16 $\frac{1}{2}$				
Gladhammar.....	2,145	25,75	1,826	1,997	2,302	16	Södra Tjusts nedra	SödraTjust ¹⁾	Tjust ¹⁾	Tjust
Vestrum.....		29,63	1,997	2,040	2,042	15 $\frac{1}{2}$				
Hjorted.....	2,548	47,13	3,644	3,820	3,915	14 $\frac{1}{2}$	Sefvedes norra	Sefvedes	Sefvedes och Tunaläns	Sefvedes och Tunaläns
Rumskulla.....	0,789	26,17	1,381	1,433	1,299	14 $\frac{1}{2}$				
Södra Vi.....	2,041	45,17	3,118	3,298	3,084	14 $\frac{1}{2}$	Sefvedes södra	Sefvedes	Sefvedes och Tunaläns	Sefvedes och Tunaläns
Djursdala.....	0,596	17,75	1,114	1,157	1,133	15 $\frac{1}{2}$				
Frödinge.....	0,977	38,37	2,079	2,200	2,105	15	Sefvedes södra	Sefvedes	Sefvedes och Tunaläns	Sefvedes och Tunaläns
Vimmerby landsförsamling.....	1,350	32,50	2,243	2,482	2,344	14				
Pelarne.....	0,443	26,88	839	884	814	14 $\frac{1}{2}$	Sefvedes södra	Sefvedes	Sefvedes och Tunaläns	Sefvedes och Tunaläns
Hvena (utom Hvena skate).....	1,856	43,63	3,608	3,677	3,294	12 $\frac{1}{2}$				
Tuna skate.....	0,273	7,00	3,034	545	606	13 $\frac{1}{2}$	Tunaläns	Tunaläns	Sefvedes och Tunaläns	Sefvedes och Tunaläns
Tuna (utom Tuna skate).....	1,672	29,25		2,570	2,490					
Misterhult.....	3,085	71,00	5,963	6,280	6,723	11	Tunaläns	Tunaläns	Sefvedes och Tunaläns	Sefvedes och Tunaläns
Kristdala.....	1,763	37,37	4,032	4,192	3,849	10 $\frac{1}{2}$				
Mörlunda.....	2,477	47,50	4,350	4,481	4,063	9 $\frac{1}{2}$	Aspelands östra med tillägg af Hvena skate	Aspelands med tillägg af Hvena skate	Aspelands och Handbörds	Aspelands och Handbörds
Tveta.....	0,658	15,50	1,071	1,105	1,018	10 $\frac{1}{2}$				
Hvena skate.....	0,286	4,37	509	527	472	12	Aspelands med tillägg af Hvena skate	Aspelands med tillägg af Hvena skate	Aspelands och Handbörds	Aspelands och Handbörds
Mållilla.....	2,289	26,00	3,071	2) 3,252	2) 3,024	10 $\frac{1}{2}$				
Gårdveda (Gottfridsdal).....		13,92		2) 3,024	10 $\frac{1}{2}$					
Lönnerberga.....	0,557	24,37	1,229	1,263	1,246	13 $\frac{1}{2}$	Aspelands vestra	Aspelands med tillägg af Hvena skate	Aspelands och Handbörds	Aspelands och Handbörds
Virserum.....	1,232	43,00	2,584	2,601	2,405	11				
Järeda.....	0,624	19,75	1,059	1,121	1,004	11 $\frac{1}{2}$	Handbörds östra	Handbörds	Aspelands och Handbörds	Aspelands och Handbörds
Karlstorps skate.....	0,485	17,75	712	691	661	13				
Högsby.....	3,472	79,13	6,477	6,900	6,701	7	Handbörds östra	Handbörds	Aspelands och Handbörds	Aspelands och Handbörds
Långemåla.....	1,284	23,44	2,086	2,035	1,978	5 $\frac{1}{2}$				
Fliseryd.....	2,168	38,00	3,347	3,312	3,427	6 $\frac{1}{2}$	Handbörds vestra	Handbörds	Aspelands och Handbörds	Aspelands och Handbörds
Fagerhult.....	1,587	45,63	2,767	2,841	2,625	7 $\frac{1}{2}$				
Kräksmåla.....	1,602	23,75	2,205	2,337	2,140	6 $\frac{1}{2}$	Stranda norra	Stranda	Aspelands och Handbörds	Aspelands och Handbörds
Döderhult.....	2,433	43,94	4,046	4,212	4,210	8 $\frac{1}{2}$				
Mönsterås.....	1,481	69,25	4,650	5,089	5,104	5	Stranda södra	Stranda	Aspelands och Handbörds	Aspelands och Handbörds
Alem.....	1,468	63,75	4,338	4,467	4,455	3 $\frac{1}{2}$				
Ryssby.....	2,056	66,25	3,859	4,065	4,191	1 $\frac{1}{2}$	Norra Möre öfra	Norra Möre	Norra Möre och Stranda	Norra Möre och Stranda
Åby.....	1,096	68,50	2,738	2,899	3,068	1 $\frac{1}{2}$				
Bäckebo.....	1,308	23,50	2,282	2,412	2,268	3 $\frac{1}{2}$	Norra Möre nedra	Norra Möre	Norra Möre och Stranda	Norra Möre och Stranda
Kalmar landsförsamling.....	0,016	16,25	382	523	491	—				
Dörby.....	0,322	31,25	955	1,107	1,170	4	Norra Möre nedra	Norra Möre	Norra Möre och Stranda	Norra Möre och Stranda
Kläckeberga.....	0,326	33,37	1,147	1,156	1,135	4				
Förtösa.....	0,357	33,67	1,403	1,493	1,582	1 $\frac{1}{2}$	Södra Möre nordöstra	Södra Möre	Södra Möre	Södra Möre
Kristvalla.....	0,946	25,25	1,918	1,988	1,945	3 $\frac{1}{2}$				
Ljungby.....	1,311	77,96	3,374	3,727	3,627	1 $\frac{1}{2}$	Södra Möre nordöstra	Södra Möre	Södra Möre	Södra Möre
Sit Sigfrid.....		14,75	916	1,074	1,065	2				

¹⁾ Länets både äldre och nyare jordeböcker upptaga hela Tjusts fögderi såsom blott ett härad. Men sedan urminnes tid har man inom orten skilt emellan detta fögderis norra och södra del samt benämndt den ena Norra Tjusts och den andra Södra Tjusts härad. Denna skilnad, ehuru den visserligen icke verkat någon förändring i den rent kamerala delningen, har dock i andra hänseenden ej stadnat vid blotta benämningen, utan gjort sig faktiskt gällande. Så t. ex. hafva af fögderiets fyra länsmansdistrikt två af ålder hört till det norra och två till det södra häradet. Likaså har vid den ecklesiastiska indelningen, så långt tillbaka kunna utrönas, Tjust varit fördeladt i två kontrakt, det norra och södra, omfattande det förra de socknar, som räknas till fögderiets norra härad, och det andra de till södra häradet hänfödda. Vid den ännu gällande allmänna vägdelningen, som uppgjordes år 1791, betraktades fögderiet såsom bestående af två serskilda härad, af hvilka hvardera hade skyldigheten, att oberoende af det andra underhålla sina allmänna vägar, ett förhållande, som äfven derförinnan egt rum. På den af Geografiska Inrättningen år 1818 utgifna karta öfver Kalmar län äro Norra och Södra Tjust upptagna såsom serskilda härad, utmärkta äfven genom olika färgläggning. Man har alltid ansett, att det förra utgöres af Lofta, Loftahammar, Eds, Edskapells, Dalhems, Ukna, Gärdsrum, Tryserum och Hannäs socknar med Yxnerums Skate (en i Kalmar län inskjutande del af Yxnerums socken) samt det senare eller Södra häradet af fögderiets öfriga socknar. Andä till år 1864 har likväl hela Tjust utgjort ett gemensamt tingslag; men då Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 22 November sistnämnda år biföll väckt förslag om denna domsagas fördelning i två tingslag, lades härvid till grund den nominella häradindelningen, utan att det ansågs nödigt att närmare än med häradets namn angifva det ena eller andra tingslagets omfattning. Den nyaste sanktion, man har på Tjusts häfdvunna fördelning i två härad, igenfinnes i Kongl. kungörelsen angående vissa domsagors och städers indelning i valkretsar för riksdagsmannaval m. m. den 4 Juli 1866, deruti uttryckligen nämnes "Norra Tjusts härad" och "Södra Tjusts härad" utan vidare föreskrift om dessa distrikts territorialbegränsning.

²⁾ Enligt mantalslängderna var folkmängden i Gårdveda år 1865: 918 personer och år 1870: 873.

Socknarnas namn.	Kvadrat- mil af fast mark.	Förmed- lade hem- mantalet.	Folkmängden enligt husförhållandena			Väglängd från soc- kenkyr- kan till länsresi- denset i mil.	Enligt den civila indelningen tillhöra socknarna:			
			1860.	1865.	1870.		länsmans- distrikt.	härad.	fögderi.	domsaga.
Hossmo	0,100	21,21	613	706	670	1	Södra Möre nordöstra	Södra Möre	Södra Möre	Södra Möre
Mortorp	1,555	{ 25,13	1,962	1,940	2,015	2				
Oskar		{ 12,25	1,597	1,775	1,883	3½				
Arby	0,508	{ 1,589	1,625	1,738	2	Södra Möre östra	Södra Möre	Södra Möre	Södra Möre	
Arby kapell		{ 1,653	1,716	1,847	3					
Hagby	0,211	30,75	1,285	1,262	1,289	2½				
Halltorp	0,454	40,00	1,220	1,341	1,423	3				
Voxtorp	0,114	18,50	674	784	812	2¾				
Söderåkra	0,912	76,79	4,486	4,717	4,832	3¾	Södra Möre södra	Södra Möre	Södra Möre	
Torsås	3,246	{ 64,08	8,680	9,264	6,453	4½				
Gullabo		{ 22,13				{ 2,954	6½			
Vissefferda	1,875	67,92	4,244	4,778	4,913	5½	Södra Möre v. Södra Möre n.	Södra Möre	Södra Möre	
Madesjö	3,406	96,88	8,075	8,723	8,778	3½				
Böda	1,003	31,25	2,080	2,137	2,016	9	Åkerbo	Södra Möre	Södra Möre	
Högby	0,543	36,82	2,697	2,770	2,748	8½				
Källa	0,234	19,00	844	903	927	7½				
Persnäs	0,500	30,97	1,585	1,732	1,732	7	Slättebo	Ölands norra Mot	Ölands norra Mot	
Föra	0,313	20,00	892	942	953	6				
Löt	0,283	22,43	899	928	959	5½	Runstens	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Alböke	0,366	19,00	831	890	909	5				
Köping	0,434	39,25	1,634	1,715	1,734	4½	Möckleby	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Egby	0,103	11,38	375	433	440	4½				
Bredsättra	0,257	23,25	985	1,042	988	5	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Gärdslösa	0,455	47,37	1,637	1,853	1,899	4½				
Långlöt	0,276	20,82	612	663	687	3¾	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Repplinge	0,384	31,44	1,146	1,284	1,258	3½				
Högsrum	0,344	20,07	1,106	1,146	1,175	2½	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Runstens norra del	0,239	30,75	1,200	894	893	2¾				
Dito södra del	0,158	13,88					382	385		
Norra Möckleby	0,315	30,44	1,035	1,097	1,154	2½	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Sandby	0,383	19,88	696	712	701	2½				
Gårdby	0,170	14,75	578	582	590	2½	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Hulterstad	0,460	21,00	1,153	1,278	1,287	4				
Stenåsa	0,374	23,50	850	886	858	3½	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Segestad	0,294	14,75	624	617	606	5½				
Gräsgård	0,307	24,94	913	955	956	5¾	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Ås	0,215	16,50	587	613	640	6				
Ventlinge	0,185	13,63	679	657	661	5½	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Smedby	0,242	18,00	593	619	614	3½				
Södra Möckleby	0,316	15,82	1,086	1,149	1,160	3¾	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Kastlösa	0,481	38,82	1,221	1,156	1,176	3½				
Resmo	0,313	17,88	681	700	734	2	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Mörbylånga	0,251	20,75	840	900	955	2½				
Vickleby	0,323	16,63	811	826	800	1¾	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Torslunda	0,489	39,82	2,050	2,174	2,044	1				
Glömminge	0,292	21,37	1,122	1,177	1,178	2	Allgutsrum	Ölands södra Mot	Ölands södra Mot	
Allgutsrum	0,396	22,87	1,097	1,096	1,164	1½				

begifva sig bort ifrån orten, under ett eller annat år fortfara att stå antecknade i kyrkoböckerna, äfven sedan de upphört att vara inom kommunen mantalsskrifna. Å andra sidan och då i mantalslängderna ej upptagas andra, än de som blifvit vid de föregående husförhören såsom församlingsmedlemmar antecknade, men mången, nyligen inflyttad, då ännu icke hunnit legitimera sig såsom medlem af församlingen, är det påtagligt, att mantalsförteckningarna i de flesta fall icke upptaga alla, som vid tiden för dessa förteckningars upprättande äro inom skattskrifningsdistriktet faktiskt boende. Jag förmodar, att man skulle komma det verkliga förhållandet närmast genom folkmängdens beräkning till ett tal, liggande ungefär midt emellan hvad husförhørs- och mantalslängderna angifva.

Efter de uppgifter, som grundas uteslutande på sistnämnda längder, hade länets hela folkmängd, som år 1865 utgjorde 230,101 personer, till år 1868 ökats till 235,624 eller med 5,523 personer, motsvarande ungefär 2,4 proc. eller 0,8 proc. för hvart år. Men under periodens två sista år har den sålunda beräknade totalfolkmängden nedgått till 231,006 eller

minskats med 4,618 personer, hvilken minskning i det närmaste uppgår till 2 proc. eller 1 proc. om året. För alla fem åren uppkommer en tillökning af 905 personer eller omkring 0,39 proc., motsvarande endast 0,08 proc. om året. Denna tillökning, huru obetydlig den i det hela är, har likväl icke vunnits annorlunda än genom tillväxt af städernas folkmängd, som under ifrågakvarande 5 år ökats från 18,717 till 19,787 eller med 1,070 personer = 5,72 proc., då landsbygdens folkstock deremot under samma tid minskats från 211,384 till 211,219 eller med 165 personer.

Förhållandet emellan de olika könen var år 1865 sådant, att af 1,000 personer utaf länets befolkning i allmänhet funnos 489 man- emot 511 qvinkön; men år 1870 hade det i så måtto förändrats, att det manliga könet räknade af 1,000 personer endast 484 emot det qvinligas 516. Tillökningen af qvinkönets öfvervigt i antal har tillkommit derigenom, att då under dessa år den manliga befolkningen minskats från 112,140 till 111,752 eller med 388 personer = 0,35 proc., så har deremot den qvinliga under samma tidrymd stigit från 117,961 till 119,254 personer eller ökats med 1,293 personer = 1,09 proc.

Uti den årliga folkmängds-statistik, som framlägges af Statistiska Centralbyrån, har uppmärksamheten fäst på det förhållandet, att den *relativa tillväxten* af rikets folkmängd, efter att från 1810 till 1860 hafva varit i en jemn ökning, derefter år från år aftagit, hvartill anledningarna visserligen kunde till någon del sökas dels i en och annan härjande farsot och dels i en tilltagande utvandring till främmande länder, men förnämsta orsaken otvifvelaktigt vore den låga nativitet, som utmärkte perioden 1826—40 och hvilken åter antogs vara en följd af de svåra olyckor, som öfvergingo Sverige under århundradets första decennium. Det vore naturligt, att denna under 15 år fortfarande ogynnsamma nativitet skulle menligt inverka på folkökningen just under den årsföljd 1861—75, då de under åren 1826—40 födde skulle efter vanliga förhållanden i sin ordning lemna de väsentligaste bidragen till bibehållandet och ökandet af folkstocken. Folkmängdstillväxtens successiva aftagande från år 1861 till 1875 var således af Centralbyrån beräknad och förutsagd redan under femårsperioden 1856—1860 och denna förutsägelse har tyvärr ej blifvit af verkliga förhållandet jäfvad; ty denna tillväxt, som för hela riket ännu år 1860 motsvarade 1,90 proc. af föregående årets folkmängd, har sedermera, uttryckt i procenttal, sjunkit under år 1866 till 1,13 och år 1867 till 0,84 proc. samt öfvergick de nästföljande begge åren till verklig folkförminskning, uppgående 1868 efter vissa afdrag till 0,18 och 1869 till 0,34 proc. Med år 1870 inträdde återigen en tillväxt i rikets folkmängd, men utgjorde denna endast 0,23 proc. Dessa för hela riket antecknade fakta motsvaras i det närmaste af förhållandet inom Kalmar län. Här har nemligen under hvartdera af nu ifrågavarande fem år den efter mantalslängderna beräknade totala folkmängden i jemförelse med det nästföregående året stigit eller fallit med följande procentbelopp:

År 1866	med + 1,09 procent
» 1867	» + 1,00 »
» 1868	» + 0,30 »
» 1869	» — 1,07 »
» 1870	» — 0,90 ».

Antalet af inom detta län ingångna *äktenskap*, beräknadt per medium å 1,000 personer af hela folkmängden, utgjorde under förra femårsperioden i medeltal 7,57, men har derefter successivt minskats

År 1866 till	7,13
» 1867 »	6,34
» 1868 »	5,14
» 1869 »	4,60

för » 1870 utgjorde detta antal 5,51

Antalet inom länet *födda* lefvande barn utgjorde:

	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Motsvarande i proc. af folkmängden.
År 1866	4,297	3,928	8,225	3,53
» 1867	4,020	3,671	7,691	3,27
» 1868	3,653	3,277	6,930	2,94
» 1869	3,074	2,918	5,992	2,53
» 1870	3,600	3,395	6,995	3,00

Således har nativiteten i länet, jemförd med folkmängden, under de fyra åren 1866—1869 sjunkit ungefär i proportionen af 7 till 5.

Af de lefvande födda barnens antal utgjorde de af öakta säng födda:

År 1866	7,44 procent
» 1867	7,27 »
» 1868	7,59 »
» 1869	5,80 »
» 1870	7,32 ».

Med hänsigt till olika kön hafva af 100 lefvande födda barn de af mankön förhållit sig till dem af qvinkön i medeltal som 52 till 48. Men denna mankönets öfvervigt i afseende på nativiteten motväges mera än fullt deraf, att, såsom synes af nedan antecknade siffror, bland 100 under samma år inom länet döda personer nära 52 tillhöra det manliga könet.

Antalet *aflidne* i länet, dödfödde ej inräknade, uppgick år 1865 till 4,178, deraf 2,184 man- och 1,994 qvinkön, med en dödlighetsprocent af 1,80 och ett nativitets-öfverskott af 3,235 personer. Förhållandet i dessa hänseenden har sedermera varit följande:

År	Aflidne			Dödlighets- procent.	Nativitets- öfverskott, personer.
	mankön.	qvinkön.	Summa.		
År 1866	2,454	2,214	4,668	1,94	2,990
» 1867	2,299	2,058	4,357	1,84	2,813
» 1868	2,391	2,267	4,658	1,97	1,783
» 1869	2,679	2,484	5,163	2,20	399
» 1870	2,392	2,309	4,701	2,02	2,294.

Hvad utur tillgängliga, till rikets befolknings-statistik hörande uppgifter här ofvan blifvit för Kalmar län upptaget, är emellertid af den beskaffenhet, att man har all anledning att frukta, det den i allmänhet ganska tillfredsställande befolknings-tillväxten i detta län, som utmärkt flere af de nästföregående femårsperioderna, men hvilken betydligt aftog under åren 1861—65 och nästan alldeles afstannade under sistförflutna qvinquennium, ej på lång tid torde komma att åter visa sig. Det är i detta hänseende för framtiden bedröfliga tecken, att antalet af ingångna äktenskap under åren 1866—1869 varit i ett jemnt nedgående och att med en stigande dödsnumerär de lefvande födda barnens antal betydligt minskats, så att nativitetsöfverskottet, från att hafva varit temligen ansenligt år 1865, sjunkit år 1869 till föga mer än $\frac{1}{10}$ af dess förstnämnda år antecknade belopp. Lyckligtvis förefinnas likväl serskilda förhållanden, som väsentligen torde hafva bidragit till de ogynnsamma resultat, som för nu ifrågavarande period angifvas af länets befolknings-statistik och hvilka, i den mån de få anses vara af öfvergående natur, torde berättiga till att hoppas på mera gynnsamma företeelser under kommande tidskiften. Dessa förhållanden innefattas hufvudsakligen i dels den tryckta ekonomiska ställning, som i länets största och folkrikaste delar började år 1864 och bragtes till sin höjd genom 1868 års svåra missväxt, hvars efterverkningar fortforo att visa sig i nöd och arbetslöshet under större delen af 1869 och jemväl delvis spårades ända in på året 1870, samt dels den utvandring till andra länder, förnämligast Nordamerika, som redan under åren 1861—65, ehuru då ännu icke serdeles betydligt, gifvit anledning till bekymmer, men hvilken sedermera, isynnerhet under de för arbetsklassens i länet så bekymmersamma åren 1868 och 1869, ökat sig i en högst oroväckande grad. Det sedermera genom goda skördar och ökad lif i handel och näringar återbragta allmänna välståndet, som, framkallande en större och mera allmän företagsamhet, bereder åt länets talrika arbetarebefolkning ökade tillfällen till arbete och utkomst, kan icke gerna förfela att genom ett

tilltagande antal af nya bosättningar, kraftigare föda och bättre vård om barnens helse fördelaktigt inverka på folkmängdens tillväxt.

Emigrationen till Amerika har under nedannämnda år beröfvat länet följande antal innevånare:

År 1866 ...	188	mankön och	141	qvinkön =	329	personer
» 1867 ...	423	»	307	» =	730	»
» 1868 ...	1,270	»	989	» =	2,259	»
» 1869 ...	1,625	»	1,286	» =	2,911	»
» 1870 ...	612	»	502	» =	1,114	»
Summa	4,118	»	3,225	» =	7,343	»;

börande dock bemärkas, att dessa uppgifter omfatta endast dem, som ordentligen tagit utflyttningsattest för afgang till den främmande verldsdel, men att antagligen ganska många dit öfverflyttat utan föregången anmälan hos presterskapet. Det största antalet af härofvän summariskt uppgifne emigranter har, med 2,205 för alla fem åren, tillhört Tunaläns och Sefvedes härads fögderi. Dernäst kommer först Aspelands och Handbörds härads fögderi med 2,097 samt derefter Tjusts fögderi med 1,246 och Norra Möre och Stranda härads fögderi med 748. Från de öfriga fögderien, likasom från städerna, har emigrationen varit jemförelsevis obetydlig. Att denna utvandring varit föranledd af och stått i det närmaste sammanhang med befolkningens och i synnerhet arbetsklassens näringsbekymmer, ådagalägges bäst af emigrantantalets betydliga tillväxt under missväxtåret 1868 och det näst derpå följande året.

Så väl genom länsstyrelsen, som genom kronobetjeningen och presterskapet, har allmänheten tid efter annan fått både allvarliga och ömma varningar emot denna vidt utbredda utvandringslusta; men dessa föreställningar, om de än torde hafva afhållit mängden från att lättsinnigt öfvergifva sina fäders jord, hafva dock ofta visat sig fruktlösa gent emot lockande intalanden och förespeglingar af de så kallade utvandringsagenterne, hvilkas inkomst beror af det större eller mindre antal, som de lyckas förleda till emigration. I sin mer eller mindre skadliga verksamhet hemta desse agenter ett kraftigt stöd i det förhållande, att åtskilliga från orten till Amerika utflyttade personer verkligt lyckats att der komma till något välstånd, som föranleddt hemsändning af penningar jemte uppmaning till anförvandter att äfvenledes begifva sig dit. Det ligger i sakens natur, att sådant af ryktet bringas till en långt mera allmän kannedom, än underrättelserna från det vida större antalet emigranter, hvilka lida nöd och brist eller åtminstone hafva svårt att berga sig i den främmande verldsdel. På ansökningar af enligt nådiga förordningen den 5 Februari 1869 autoriserade utvandringsagenter hafva härifrån utfärdats det året 29 och det nästföljande 27 tillståndsresolutioner åt af dem inom detta län antagna biträden.

Det är all anledning antaga, att de fleste utvandrare varit unga arbetsföra personer. Af befolkningsstatistiken synes, att af dem det öfvervägande antalet tillhört mankønet. Häruti har man också en förklaringsgrund till det redan anmärkta förhållandet, att länets manliga befolkning minskats, under det att den qvinliga ökats.

Under ifrågavarande fem år har från detta län ett icke ringa antal ungt arbetsfolk af begge könen afflyttat för emottagande af anställning såsom tjenstehjon dels i Danmark och dels företrädesvis i norra delen af Tyskland. De sålunda ut-

flyttades antal har uppgått: år 1866 till 13, år 1867 till 63, år 1868 105, år 1869 218 och år 1870 126 eller tillhopa 525 personer. Afven dessa hafva i allmänhet varit förledde af vissa värfvares lockande löften och förespeglingar, som sällan motsvarats af verkligheten i det främmande landet. Många af de utflyttade hafva efter ett eller annat år återvändt till hemorten föga belåtna med deras vistelse utomlands. Andra hafva velat återresa, men hindrats derifrån af brist på nödiga medel. I några få fall hafva de utländska myndigheterna låtit hit återsända från detta län utflyttade qvinnor, som under vistelsen i utlandet kommit i hafvande tillstånd. Svensk-norska konsulatet i Lybeck och Kiel hafva i afseende på de svenska tjenstehjonens oftast mindre lyckliga ställning utomlands lemnat meddelanden, som föranleddt mig att genom allmänna kungörelser varna emot äfven detta slags utvandring, hvilken det oaktadt betydligt ökades under och efter missväxtåret.

Om till emigrationen från länet hänföres jemväl utflyttningen till grannländerna i Europa, så ökar sig antalet af utvandrare under alla fem åren till 8,012. Denna beräkning kan så mycket mindre anses vara för hög, som antalet af de till sistnämnda länder utflyttade, men sedermera till orten återkomne personerna säkerligen fullt motsvaras af dem, hvilka utan flyttningsattest mer eller mindre hemligt utvandrat till Amerika. Utan all emigration till främmande verldsdel eller land skulle länets folkmängdstillväxt under femårsperioden, hvilken tillväxt här ofvan efter mantalslängderna beräknats till 905 personer, hafva utgjort 8,917 personer, motsvarande för hela tiden 3,88 proc. af 1865 års folkmängd. Denna tillökning skulle i allt fall hafva icke obetydligt understigit den, som egt rum under nästföregående qvinqvenner.

Af *farsoter* orsakade dödsfall hafva under ifrågavarande fem år inom detta län visat stora vexlingar. Uti rikets allmänna befolkningsstatistik upptagas de för år 1866 till 1,052, deraf 503 i skarlakansfeber och 186 i elakartad halssjuka, för år 1867 till endast 477, deraf 189 i skarlakansfeber, för år 1868 till 618, deraf 246 i kikhosta och 124 i nervfeber, och för år 1869 till 1,043, hvaraf 161 dödsfall af smittkoppor, 297 af mässling och 326 dödsfall af nervfeber, samt för år 1870 till 937, hvaribland 282 fallit för skarlakansfeber och 362 för nervfeber.

Uti min förra underdåniga femårsberättelse förmäldes, hurusom det *allmänna välståndet* bland länets befolkning varit temligen tillfredsställande intill år 1863, men derefter betydligt aftagit under inflytelsen af å ena sidan försämrad konjunktur och tryckt penningställning samt å den andra ett öfver tillgångarne sträckt begär efter vällefna. Af orsaker, som, i den mån de angå jordbruket och öfriga näringar, komma att närmare beröras i nästföljande afdelning af denna berättelse, fortfor äfven under åren 1866 och 1867 samma bekymmersamma förhållande, med svårighet för mängden af folket att förskaffa sig tillräckliga medel till fyllande af verkliga eller inbillade lefnadsbehof. Men den svåra missväxt, som 1868 öfvergick större delen af länet, bragte utkomstbekymren till en förut icke anad höjd. Redan på hösten samma år började en allmän nöd visa sig i mellersta och södra delarne af länets fasta land och på Öland. Det var isynnerhet den lösa arbetarebefolkningen, som råkade i trångmål, emedan arbetstillfällena minskades, arbetslönerna nedsattes och de flesta lefnadsförnödenheter stego i pris, spanmålen till nära två gånger det vanliga. Den arbetslösa delen af befolkningen

ökades tyvärr derigenom, att många jordbrukare sågo sig nödsakade att minska antalet af sina tjenstehjon. Tiggeriet tog öfverhand och brott emot eganderätten förekommo i en så stor mängd, att länsfängelset blef öfverfyldt, ehuru med säkerhet kan antagas, att många af tillgreppen ej blefvo till åtal angifna.

Redan tidigt på hösten 1868 började hit inkomma ansökningar, hvaruti kommuner, som drabbats af missväxten, begärde min medverkan för att af allmänna medel erhålla dels *undsättningslån* till hemmansinnehafvarne och dels sådana *anslag utan återbetalningsskyldighet*, som kunde användas till understöd åt den nödställda arbetarebefolkningen. Efter närmare undersökning om det verkliga behovet inom hvar och en af de hjälpsökande kommunerna blefvo af mig under den 28 November 1868 och den 25 Januari 1869 tillhoppa 46 sådana ansökningar i underdånighet insända till Eders Kongl. Maj:t, hvarvid jag med framläggande af de inhemtade upplysningarna hemställde, att åt de ifrågavarande 46 kommunerna måtte enligt ett härstädes upprättadt tabellariskt förslag i nåder anvisas så väl undsättningslån till sammanräknadt belopp af 210,500 r:dr, som ock i understöd till beredande af eljest saknad arbetsförtjenst ett belopp af tillhoppa 42,400 r:dr. Sedan riksdagen anvisat erforderliga medel, täcktes Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 26 Februari sistnämnda år bevilja åt Kalmar län utom de låneunderstöd, som i denna berättelses nästföljande afdelning komma att omförmälas, ett belopp af 22,000 r:dr att såsom anslag utan återbetalningsskyldighet utdelas företrädesvis till sådana behöfvande kommuner i länet, hvilka förbundo sig att för dithörande fattiga och arbetslösa personer bereda sysselsättning och möjlighet att genom eget arbete förtjena sitt uppehälle, hvarjemte stadgades, att hvad af sistberörda anslag tilldelades någon kommun skulle, för att till ändamålet användas, öfverlemnas till kommunalnämnden eller serskild inom kommunen bildad nödhjelpskomitée.

Under tiden hade jag i Januari 1869 å serskilda sammankomster här och å Handbörds härads tingställe med ett stort antal af länets innevånare rådplägat om de åtgärder, som å kommunernas sida vore lämpligast att vidtaga för att med arbete och bröd komma den hungrande talrika arbetarebefolkningen till hjälp. Dervid tillsattes en för hela länet *allmän nödhjelpskomitée*, hvari jag blef ordförande samt såsom ledamöter utsågos Landssekreteraren och Landskamereraren i länet, ordinarie härads höfdingarne i tre af länets domsagor, två af kronofogdarne samt två landstingsmän af allmogen. Denna komitée erhöil uppdrag att till den svenska allmänheten låta utgå ett upprop om hjälp till beredande af understöd, hufvudsakligen i form af arbetsförtjenst, åt de mest nödställda bland arbetarklassen i länets af missväxten hemsökta trakter, samt att emellan de behöfvande kommunerna fördela de gåfvor i penningar eller födoämnen, som kunde inflyta; äfvensom vid nämnda sammanträden beslöts, att inom hvarje kommun, der verklig nöd af denna art förefanns, skulle väljas en *lokalkomitée*, som hade att synnerligen vårda sig om kommunens medellösa arbetarebefolkning samt till förskaffande af arbetsförtjenst åt densamma på lämpligaste sätt använda så väl kommunens egna bidrag, som äfven de gåfvomedel, hvilka länskomitén blefve i tillfälle att kommunen tilldela, med iakttagande, hvad sistnämnda medel anginge, af de allmänna föreskrifter, som länskomitén komme att meddela. Det beslutade vädjandet till den allmänna välgörenheten skedde genom länskomiténs till alla delar af riket spridda upprop af den 21 Januari

1869. Några dagar förut hade emellertid i Stockholm flere af riksdagsmännen från de tre småländska länen bildat en så kallad *Central-nödhjelpskomitée*, som likaledes anropade den enskilda barmhertigheten i rikets öfriga delar om hjälp och bistånd till de genom missväxtens följder nödlidande invånarne i Småland och på Öland och hvilken komitée öfverenskom om en sådan fördelning af de till densamma inflytande gåfvorna, att $\frac{2}{3}$ deraf skulle tillfalla Kalmar län. Det dröjde ej länge, förrän betydliga gåfvomedel började insändas till länskomitén dels direkt i följd af insamlingar, som föranledts af dess eget upprop, och dels medelbarligen genom fördelning af gåfvor, som ingått till Central-komitén i Stockholm; och det visade sig snart, att denna landsorts nöd framkallat det lifligaste deltagande ej blott inom Sveriges egna landamären, utan äfven i andra länder och till och med i Amerika. Utom ungefär 1,000 kub.-fot mjöl och säd samt en del potatis och andra naturartiklar erhöil länskomitén till sin disposition:

dels af de till Central-komitén influtna medel, efter fördelning emellan de tre länen	r:dr 42,492: 54,
och dels i direkt till länskomitén insända gåfvor »	95,461: 15,
hvertill kom ränteinkomst för å kortare tider i bank insatta medel	» 169: 54

eller tillhoppa r:dr 138,123: 23.

Af de till länskomitén direkt ingångna medel hade icke mindre än 35,395 r:dr 94 öre blifvit insamlade i Danmark genom serdeles nitiska och länge fortsatta bemödanden af generalkonsuln och kommandören G. A. Gedalia i Köpenhamn, hvarvid äfven förtjenar att med tacksamhet nämnas, hurusom pastor E. Mall i Farum på Seland var den, som först på ett lika vältaligt, som människovänligt sätt anropade sina landsmäns gifmildhet till förmån för den af hungersnöd hotade befolkningen i Småland och på Öland. Med dessa öfver all förväntan rika gåfvor blef länskomitén i tillfälle att lemna ansenliga understöd till alla de kommuner i länet, der arbetarne voro i verklig nöd, och i afseende på användandet meddelades lokalkomitéerna sådana föreskrifter, som öfverensstämde med gåfvornas egentliga ändamål, nemligen att komma den medellösa arbetarebefolkningen till godo hufvudsakligen i form af arbetsförtjenst, dock så, att en del finge användas till föda åt fattiga barn i folkskolorna, äfvensom till utsädes hjälp åt fattige innehafvare af små jordlägenheter. Det öfverlemnades äfven åt länskomitén att bestämma, huru ofvanberörda af Kongl. Maj:t nådigst beviljade anslagsmedel 22,000 r:dr skulle emellan de behöfvande kommunerna fördelas, och för användandet deraf stadgades samma iakttagelser, som i fråga om de öfriga nödhjelpsmedlen. För de erhållna gåfvorna hade hvarje lokalkomitée att tid efter annan insända redovisning till länskomitén och att slutligen afgifva en på kommunalstämma granskad hufvudredogörelse. Då nu många kommuner med serskilda sammanskott ökade beloppet af de medel, som från länskomitén erhöilos, samt man i de flesta socknar vidtog kloka och ändamålsenliga åtgärder för att bereda arbete och dermed förenad bergning åt den del af befolkningen, som eljest skulle saknat utvägar till lifsuppehälle, så ljusnade redan under vintern de förut så mörka och bedröfliga utsigterna för dessa talrika skaror af fattige arbetare, som utan medel att ersätta en saknad arbetsförtjenst med förtviflan emotsågo en lång tid af hunger och elände, men nu funno tillfälle att genom

användande af egen arbetskraft förvärfva åtminstone det mest nödvändiga till livets uppehållande. En med skäl fruktad hungersnöd blef, tack vare den allmänna välgörenheten, lyckligen afböjd och det är med sann tillfredsställelse jag tror mig kunna säga, att nöden, äfven der den var som störst, ej hann stiga till den höjd, att människor i egentlig mening svulto ihjel, om det också tyvärr på ett och annat ställe inträffade, att brist på tillräcklig föda eller användning af otjenliga födoämnen föranledde sjukdomar, som någon gång slutade med dödlig utgång. Men sådana händelser voro lyckligtvis högst sällsynta och kunde, der de förmärktes, anses böra till hufvudsaklig del tillskrifvas de olyckliges egen brist på nödig omtanka eller försummelse att gifva sin nöd tillkänna.

Den omförmälda länskomitén höll strängt på sina föreskrifter, att gåfvomedlen skulle användas uteslutande till hjälp åt behöfvande medlemmar af den egentliga arbetsklassen och att denna hjälp borde lemnas icke i form af vanliga allmosor, utan genom beredande af eljest saknad arbetsförtjenst. Dessa bestämmelser mötte vid början af tillämpningen många anmärkningar. Inom åtskilliga kommuner visade man mycken benägenhet att med ifrågavarande medel minska samhällets egna utgifter för fattigförsörjningen, hvilket hade varit detsamma, som att låta gåfvomedlen komma den bergade och till fattigvården bidragande delen af kommunerna till godo. Inom ännu flere kommuner ville man undgå allt besvär med arbetsutvägars anskaffande och i stället helt enkelt bland arbetarebefolkningen utdela de erhållna penningarne eller för desamma inköpta födoämnen, men det lyckades småningom bringa äfven sådana kommuner till antagande af den åsigten, att, då arbete är ett hufvudvilkor för människans välbefinnande, ingen form för lemnande af understöd åt nöden bland arbetare kan vara mera ändamålsenlig än den, som gör arbete till vilkor för den önskade hjälpen. På detta sätt framtvingades en ansträngd arbetsflit inom mångt hushåll, der lättja och liknöjdhet förut varit rådande, och nöden blef en nyttig läromästare för framtiden. Det erkännes också allmänt, att det med bekymmer och klagan genomledda nödåret i flere trakter af detta län haft det goda med sig, att den lösa befolkningen mera än förr lärt sig inse behovet och nyttan af arbete och sparsamhet.

Äfven för den mera bemedlade delen af folket, hvartill må räknas den besutna allmogen, buro nämnda års svåra näringsbekymmer en helsosam frukt genom tvånget, att till minskning af utgifterna försaka och umbära en del af det öfverflöd, som förut nästan öfverallt var rådande. Det af nöden förenklade lefnadssättet har visserligen sedermera hos de fleste, då tillgångarne ökat sig, i det närmaste återgått till samma grad af yppighet, som tillföre; men onekligt är, att utgifterna för lyxen och njutningsbegärets tillfredsställande i allmänhet taget numera stå till inkomsterna i ett lyckligare förhållande än före nödåret, och att man således, om detta får fortfara, nu kan af ett godt år förvänta större sparad behållning, än tillföre.

De *öfverflödsvaror* af utländskt ursprung, som äro i allmänt bruk, utgöras fortfarande af kaffe, socker och tobak. I ersättning för den på landet betydligt minskade tillgången på bränvin nöjde man sig länge med en ökad förbrukning af öl och andra maltdrycker; men på senare åren har allmogen i flere trakter af länet börjat mera allmänt förtära vin, antagligen dock oftast af svensk tillverkning.

Hvad fögderiberättelserna innehålla i afseende på *befolkningens sedliga lif och ekonomiska tillstånd* kan sammanfattas i följande allmänna omdömen:

Tjusts fögderi: befolkningen har i allmänhet gjort sig aktad för gudsfruktan, sedlighet och arbetsamhet samt lever vanligen tarffigt och sparsamt. Begäret efter starka drycker tillfredsställes visserligen ofta vid stads- och marknadsfärder, men i hemmens hvardagslif förekomma sådana drycker mycket sällan. Det af 1867 års knappa skörd och 1868 års missväxt rubbade ekonomiska välståndet synes genom inflytelsen af de derpå följande årens goda skördar hafva återvunnits, så att missväxtens följder kunna anses i det närmaste utplånade.

Tunaläns och Sefvedes härads fögderi: folket är gudfruktigt och sedligt. Gröfre brott förekomma sällan. De flesta åtal för lagöfverträdelser gälla olöflig bränvinsförsäljning, vanligast föröfvad icke af nybörjare i yrket, utan af personer, som en eller flere gånger förut pliktat för dylik rörelse. Bränvinssupandet har dock mycket aftagit; men deremot förtäres öl och äfven vin mera än förr. Den allmänna välmågan, som under åren 1866 och 1867 var temligen tillfredsställande, led genom missväxten 1868 betydlig afbräck, synnerligast bland de mindre jordbrukarne. Stundens behof sökte man afhjelpa genom banklån på korta betalningstider, hvilka lån ofta föranledde, att låntagare och löftesmän drabbades af lagsökning. Också ökade sig år 1869 antalet af både utmätningar och konkurser. Det genomgångna nödåret hade dock tvungit befolkningen till sparsamhet i lefnadssättet och de följande tvenne goda årens öfverskott har i allmänhet blifvit bättre än förr tillvarataget och vårdadt. Många af allmogen ses nu i ortens bankinrättningar insätta sina besparingar.

Aspelands och Handbörds härads fögderi: att folkets seder i allmänhet blifvit något bättre än förr bör ej förnekas, men denna förbättring motsvarar dock icke hvad man kunnat förvänta såsom frukt af en länge allmänt tillgänglig folkundervisning. Förhållandet i detta hänseende är dock mycket olika inom serskilda delar af fögderiet. Under det att i Aspelands härad försports jemförelsevis få brott emot personlig säkerhet, hafva i Fagerhults och Högsby socknar af Handbörds härad förekommit flere så beskaffade brott och deribland barnamord, förgiftningsmord och dråp. Inom förstnämnda härad tilltogo under nödåret från hösten 1868 till skördetiden 1869 brotten emot eganderätten i en oroväckande grad; men de upphörde sedermera nästan alldeles, hvaraf torde kunna antagas, att verklig brist och nöd föranledt de flesta tillgreppen. I Aspelands härad voro tjufnadsbrotten äfven under nämnda tid föga talrika, men nöden var der jemförelsevis mindre svår. Ett hinder emot sedlighetens framsteg är den på senare tiden hos ortens yngre arbetare uppkomna vanan att vartiden begifva sig bort för sökande af arbetsförtjenst i Stockholm eller andra trakter, hvarifrån de vid återkomsten om höstarna sällan hemföra några besparade penningar, men deremot ofta ökade njutningsbegär och mera utvecklade anlag för oseder. Här af torde till en del förklaras, att kyskhetsöfverträdelse börjat bland arbetsklassen taga öfverhand. Inom några trakter förmärkes oftare än förr oredlighet i handel ochandel, förnekelse af namn under förbindelser, m. m. Hvad fyllerilasten angår, har den i allmänhet aftagit utom i de trakter, der anläggningen af Nässjö-Oskarshamns-jernvägen föranledt sammanbringandet af en större

arbetspersonal. Kronobetjeningens bemödanden att utrota lönkrögeriet stranda ofta emot befolkningens obenägenhet att genom angivelse eller annorledes dertill bidraga. Också anses straffpåföljden, bestående vanligast i några dagars fängelse vid vatten och bröd, alltför otillräcklig att afskräcka från förbrytelsens förnyande. Hvad lefnadssättet i ekonomiskt hänseende angår, äro tarflighet, sparsamhet och omtanka rådande temligen allmänt, utom på slättlandet i Handbörds härad, der motsatta egenskaper ofta menligt inverka på allmogens välstånd. Den af ogynnsamma skördar 1865 och 1867 samt missväxt 1868 framkallade förlägenheten ökades af flere skogseldar sistnämnda år, hvartill för en stor del jordbrukare i Fagerhults och Kråksmåla socknar kom en svår hagelskada år 1869. Genom allmänna och enskilda undsättningar blef dock det värsta betrycket afhjelpat och den ekonomiska ställningen kan nu åter anses vara ganska tillfredsställande.

Stranda och Norra Möre härads fögderi: om å ena sidan måste medgifvas, att de gröfre brottens antal icke obetydligt minskats och att bränvinssupandet nu mera sällan förekommer vid andra tillfällen, än färder till stad, köping, marknader eller auktioner, så är det likväl ett bedröfligt tidens tecken, att nu mera allmänt än förr förmärkes en ofta till svek och bedrägeri öfvergående benägenhet att undandraga sig uppfyllandet af ingångna förbindelser. Detta gäller dock mindre om Stranda, än om Norra Möre härad, der också processlystnaden vunnit stor utbredning. Hvad angår befolkningens ekonomiska tillstånd, klagas öfver tilltagande lyx, som visar sig dels i dyrbara bostäder och dels i öfverflödigt förbrukning af utländska varor. Utmätningar och konkurser voro talrika under åren 1866—1868, blefvo det ännu mera 1869, men hafva sedermera betydligt aftagit.

Södra Möre härads fögderi: bland befolkningen, tillförene i allmänhet känd för sedlighet och redbarhet, har, synnerligast inom Madesjö och Oskars socknar, i bredd med försämring af de ekonomiska villkoren ofta förmärkts en stor benägenhet för svek och bedrägeri i handel och vandel samt försök att genom namnförnekelse, skenbara egendomsöfverlåtelse eller andra tillställningar undgå att göra rätt för sig. Det allmänna förtroendet man och man emellan har härigenom lidit en svår rubbning och den hjälpsamhet, som förut kunde rädda mången i behof stadd jordbrukare, har nästan alldeles upphört. En sträng tillämpning af den nya lagstiftningen om bränvinsförsäljningen hade i början af 1860 talet betydligt städfjat och inskränkt bränvinssupandet; men man har småningom påfunnit och börjat begagna otaliga utvägar att afyttra bränvin dels öppet, men på ett för lagen oåtkomligt sätt, och dels så hemligt, att upptäckt och bevisning ofta omöjliggöras. Ehuru kronobetjeningen egnar oafslätliga bemödanden åt lönkrogarnes utrotande samt i sådant afseende anställer en mängd åtal, till följd hvaraf under ifrågasvarande 5 år 142 personer blifvit inom detta härad för olofflig bränvinsförsäljning sakfälda och bland dessa många för itererad förbrytelse, är det likväl en beklaglig sanning, att denna förderfliga rörelse snarare till- än aftagit. Ortens allmänna välmåga, som redan förut lidit märkbar minskning, sjönk ännu mera genom de omedelbara följderna af 1868 års missväxt. Nöden hade dock det goda med sig, att den medförde större sparsamhet i lefnadssättet. Den stora mängden af utmätningar,

som förekommo under periodens fyra första år, har sedan 1869 ansenligen förminskats och penningställningen är förbättrad.

Ölands Norra Mots fögderi: sedan genom minskade tillfällen att åtkomma bränvin fyllerilasten blifvit mer och mer sällsynt, har det sedliga lifvet hos fögderiets befolkning märkbart förbättrats. Gröfre, af öfverläggning begångna brott förekomma numera ganska sällan och detta gäller till och med om de mer eller mindre blodiga slagsmål, som bland den öländska befolkningen förr voro så vanliga följder af ett häftigt och genom ruset till utbrott bragt sinnelag. Endast vid marknader och torgdagar varseblifves någon omåttlighet i bruket af starka drycker, men äfven då sällan förenad med våldsamt uppförande. Befolkningens största fel torde vara ett temligen allmänt begär efter lyx och vällefad. Under nödåret 1868—69 tvangs man dock att lefva sparsamt, och sedan den ekonomiska ställningen derefter mycket förbättrats, har väl mången af allmogen åter börjat ett öfverflödigt lefnadssätt, men de fleste anses hushålla mera förståndigt än före sagda tid; och

Ölands Södra Mots fögderi: gröfre brott förekomma vida mindre ofta än tillförene och minskning förmärkes äfven i antalet af fylleriförseelser, hvilka, om de än icke upphört att inträffa å marknader och vid åtskilliga andra större samkväm, likväl i senare tider sällan åtföljas af fridstörande uppträden. Till sedernas förmildring anses folkundervisningen hafva hufvudsakligast bidragit och i någon mån äfven inrättandet mångstädes af sockenbibliotek, som hos en stor del af allmogens ungdom utbreddt hågen för nyttig läsning under lediga stunder, förut oftast använda till kortspel och andra föga gagneliga tidsfördrif. Fögderiets allmoge befinner sig i allmänhet i bergliga omständigheter. Såväl i klädedrägt, som i bostäders anordning råder större begär efter prydlighet än förr. Välståndet skulle dock vara större, om man mera allmänt undveke ett öfverflödigt lefnadssätt, i hvilket afseende mången likväl tagit sig varning af den 1868—69 genomgångna nöden.

I fråga om det allmänna sedlighetstillståndet inom länet under denna femårsperiod bör man icke lemna utan uppmärksamhet de förhållanden, som angifvas af *länsfängelsets fångförteckningar*. Jag har derföre nu, likasom vid utarbetandet af nästföregående femårsberättelser, låtit uppgöra följande tabeller, upptagande för hvartdera af de fem åren den förra hela antalet af de personer, som af någondera utaf de i tabellen angifna orsaker hållits å länsfängelset häktade, och den andra endast de fångar serskildt, som varit häktade för brott emot eganderätten.

Begge dessa tabeller framvisa högst bedröfliga förhållanden. Sammanräknade fångantalet, som utgjorde under

åren 1856—60	3,052	eller i medeltal årligen	610
och » 1861—65	2,504	»	»

har under de nu ifrågavarande 5 åren ökats till 5,153, deraf årliga medeltalet blifver nära 1,031 personer, motsvarande 4,42 per mille af länets befolkning. Antalet var störst under åren 1868 och 1869, då det uppgick till resp. 1,260 och 1,288, eller mera än 5½ för hvart tusental af folkmängden. Denna betydliga tillökning i fångarnes antal kan väl till någon del förklaras af det redan i min förra femårsberättelse antydda förhållande, att tillämpningen af den nya straffagens milda och skonsamma föreskrifter i afseende på gränserna för böters uttagande af den sakfäldes tillhörigheter föranledt, att sedan början af år 1865

Uppgift å fångantalet i länsfängelset.

År.	Antal personer, häktade för						Summa.
	mord, dråp eller rån.	stöld eller snatteri.	förfalskningsbrott.	våld emot person.	tesafsittande.	mindre förbrytelser och brott.	
1866	15	93	14	57	398	116	693
1867	20	161	19	54	497	130	881
1868	30	354	30	57	581	208	1,260
1869	24	331	41	49	572	271	1,288
1870	25	174	17	47	545	223	1,031
Summa för alla åren	114	1,113	121	264	2,593	948	5,153
Årligt medeltal	22,8	222,6	24,2	52,8	518,6	189,6	1,030,6
Detta medeltal utgjorde:							
åren 1861—65	10	84	6	42	284	75	501
» 1856—60.	21	110	7	24	322	126	610

Antal personer, häktade för brott emot eganderätten.

År.	Antal personer, häktade för						Summa.
	stöld med eller utan inbrott.				snatteri.	inbrott utan tillgrepp.	
	Första resan.	Andra resan.	Tredje resan.	Fjerde resan.			
1866	61	16	7	4	5	—	93
1867	113	19	9	5	15	—	161
1868	242	33	13	11	53	2	354
1869	238	34	14	9	35	1	331
1870	109	25	4	8	27	1	174
Summa för alla åren	763	127	47	37	135	4	1,113
eller i årligt medeltal.....	152,6	25,4	9,4	7,4	27	0,8	222,6
Till jämförelse upptages:							
årliga medeltalet 1855—60	81	13	8	2	6	0	110
» » 1861—65	57,6	11,6	6,8	2,8	5	0,6	84,4

långt flere personer än tillförene blifvit vid saknad tillgång till ådömda böter införde till länsfängelset för undergående af förvandlingsstraff, hvarför ock årliga medeltalet af fångar, upptagne under rubriken "mindre förbrytelser och böters afsittande", ökats från 284, som det utgjorde under perioden 1861—65, till 518,6 under detta qvinqvennum eller med nära 235 personer; men det visar sig äfven, att ganska betydlig tillökning egt rum i afseende på antalet personer häktade dels för stöld och snatteri samt dels för lösdrifveri. Då till förra kategorien räknades under åren 1861—65 per medium 84,4 personer om året, har detta medeltal nu uppgått till 222,6 och årliga medelmängden af häktade lösdrifvare har likaledes ökats från 75 till 189,6. Äfven af personer, häktade för mord, dråp eller rån, har årliga medeltalet ökats i en oroväckande grad eller från 10 till 22,8 samt af de för annat våld emot person häktade från 42 till 52,8 personer. Hvad serskildt angår de för brott emot eganderätten häktades antal, så visar den senare tabellen, att det synnerligen ökat sig under missväxtåret 1868, då det från 161, som det utgjorde år 1867, uppgick till mer än dubbla beloppet

eller 354, hvilket ovanligt stora antal föga minskades under år 1869, då ända till skördetiden nöden ibland länets fattigare befolkning var synnerligen tryckande. Nämda antal för år 1868 motsvarar fullt $1\frac{1}{2}$ person på hvart tusental af hela befolkningen i länet, en i sanning bedröflig proportion.

Af de för lösdrifveri eller bristande försvar häktade och hvilkas antal varit i jemnt stigande intill år 1870, då det något, fastän obetydligt minskades, hafva de allra fleste efter med dem hållna förhör blifvit antingen frigifne för att återgå till hemorten, eller ock, synnerligast när de tillhört andra län, med fängtransport dit afsände. Till *allmänt arbete* har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dömt:

År 1866	9 män	0 kvinnor.	Summa	9 personer
» 1867	13	2	»	15
» 1868	17	5	»	22
» 1869	20	9	»	29
och » 1870	11	4	»	15

Summa 90 personer,

eller i medeltal årligen 18 personer. Detta medeltal utgjorde under nästföregående qvinqvennum endast 10. De sålunda till allmänt arbete dömda hafva med högst få undantag genast förklarar sig nöjde med besluten och derfor omedelbart derefter blifvit afförde till de ställen, der arbetet skolat förrättas. I några få fall, eller der försvarslös qvinna varit till allmänt arbete dömd efter 8 § 2 mom. i gällande stadga om försvarlösa personer, har verkställigheten egt rum inom länsfängelset.

Den ofvan vidrörda brottmålsstatistiken, hvartill länshäktets fångrullor lemnat de erforderliga siffrorna, leder tyvärr icke till samma i allmänhet fördelaktiga omdöme i fråga om *sedlighetstillståndet* i länet, som fögderiberättelserna innehålla, utan synes snarare utvisa, att moraliteten och laglydnaden på ett betänkligt sätt aftagit. Hvad angår de begge åren 1868 och 1869, kan detta olyckliga förhållande visserligen i betydlig mån tillskrifvas den då rådande arbetsbristen, som i förening med ovanligt höga pris på födoämnen gjorde det för en stor del af länets arbetarebefolkning synnerligen svårt att på årligt sätt förskaffa sig hvad till lifvets nödtorft fordrades; men då äfven de öfriga åren förete i jämförelse med föregående tidskiften ganska stora antal för brott emot person och egendom häktade individer, så kan man svärligen undgå att i dessa förhållanden se ett sorgligt bevis på den allmänna sedlighetskänslans förslappning. Till förmildrande i någon mån af detta omdöme, i hvad det grundar sig på länets brottmålsstatistik, saknas dock lyckligtvis icke anledning. Ekonomiskt betryck och svåra näringsbekymmer framkalla, enligt hvad erfarenheten visar, ett ökad antal brott, synnerligen emot eganderätten. Nu har detta län visserligen under sistförflutna femårsperiod icke varit hemsökt af någon allmän missväxt mera än år 1868, men på sätt jag förut haft tillfälle nämna, var äfven under de nästförutgångna åren penningställningen tryckt, krediten rubbad och det allmänna välståndet betydlig medtaget. Arbetsförtjensten var derföre äfven då knapp och stundom otillräcklig. Ställningen blef för den jordbrukande delen af befolkningen visserligen mycket förbättrad genom 1869 och 1870 års temligen gynnsamma skördar; men det dröjde länge, innan de nye tillgångarne hunno att genom återupplifvad företagsamhet sprida sin välsignelse till massan af den arbetsklass, som under olyckliga näringsförhållanden lemnar

de talrikaste bidragen till fängelserna och straffanstalterna. Först från och med nästlidna år kan man anse ett normalt förhållande åter hafva inträdt. Fångantalet under sagda år har också varit till den grad ringa, att man icke vidare är berättigad att derpå stödja något ofördelaktigt omdöme om länsbefolkningens moraliska ståndpunkt. Det bör i allt fall bemärkas, att en ganska stor del af denna befolkning sysselsätter sig med sådana yrken, dels skogsafverkning och forsling af skogsprodukter samt dels sjöfart, som, i det de aflägsna arbetarne från deras hem, utsätta

dem för ett mer eller mindre äfventyrligt lif i förening med många frestelser till fylleri och lagöfverträdelse. På det sedliga tillståndet torde jemväl hafva menligt inverkat den under den svåra tiden ökade benägenheten och vanan hos yngre arbetare att om vårarne öfvergifva hembygden för att å främmande orter söka arbetsförtjenst under somrarne. Derigenom alstras hos många efter återkomsten böjelse för ett ostadigt lefnadssätt och stundom för verklig sysslolöshet, som icke sällan är första steget till inträde på brottets bana.

3. Näringar.

Tab. N:o 2. A) **Jordbruk.** Med afseende på den fullständiga jordbruksstatistik, som numera årligen uppgöres af Hushållningssällskapen i riket, och i öfverensstämmelse äfven med de meddelanden, som innefattas i ankogna cirkulär från Kongl. Statistiska Centralbyrån af den 16 Mars 1867 och från Kongl. Civildepartementet af den 4 Juni 1868, har jag antagit, att denna underdåniga femårsberättelse icke behöfver åtföljas af annorlunda uppställda eller mera i detalj gående sifferuppgifter angående länets jordbruksförhållanden, än de, som innehållas i bifogade tab. N:o 2, hvilken blifvit uppgjord med hufvudsaklig ledning af de begge Hushållningssällskapens tabellariska uppgifter och, der dessa befunnits ofullständiga, grundats på eljest inhemtade upplysningar. Då de af Hushållningssällskapen följda tabellformulär upptaga de gamla yt- och rymdmåtten, hvilka jemväl legat till grund för alla inkomna primäruppgifter, så har det också ansetts lämpligast, att i den nu upprättade tabellen beräkna åkervidden i tunnland samt utsäde och skörd i tunnor, utom i de fall, der annan beräkningsgrund blifvit serskildt angifven.

1866 års skörd af säd och rotfrukter var till beloppet temligen nöjaktig, men i anseende till ihållande regn under bergningstiden blef en stor del af säden skadad. Skörden 1867 utföll ännu knappare, och då äfven den inbergades under ogynnsamma väderleksförhållanden, hvaraf följde, att en betydlig del af grödan ej kunde längre tid förvaras, så funnos inom länet nästan inga besparade spanmålsförråd till fyllande af den brist, som uppstod genom 1868 års svåra missväxt. Denna sträckte sig mer eller mindre öfver hela länet, men drabbade hårdast de mellersta och södra trakterna af fastlandet jemte hela Öland. Höstsäden, der den var i behörig tid utsädd på god samt väl gödslad och behandlad jord, gaf mångenstädes någorlunda försvarlig skörd; men tyvärr hörde detta förhållande till undantagen, ty för de flesta af länets jordbrukare hade otjenlig väderlek under den nästförutgångna hösten dels hindrat jordens tillräckliga beredning och dels fördröjt besäningen, hvarföre höstsäden gick klen till på våren och saknade förmåga att emotstå verkningarna af den långvariga torkan. Svårast härjades dock vårsädesfälten af den under störste delen af växttiden oafbrutet fortfarande bristen på nederbörd. Äfven på god och väl tillredd jord gick skörden af vårsäd så långt under medelmåttan, att den kunde anses såsom missväxt. På sämre jordmån och synnerligast på mossjord skördades i allmänhet ej mer än andra eller tredje kornet. Då missväxten äfven sträckte sig till potatis och andra rotfrukter samt skörden af hö och foderväxter äfvenledes var ytterst klen och otillräcklig, så framstår nämnda år såsom ett af de mest ogynnsamma, som jordbrukarne i denne del af lan-

det haft att genomgå. Lyckligtvis blef länet de *begge nästföljande åren* hugnadt med i allmänhet god eller fullt medelmåttig skörd, hvarigenom på sätt förut blifvit nämndt den jordbrukande allmogen kom i tillfälle att återvinna det välstånd, som, redan förut rubbadt af klena skördar och dålig konjunktur, höll på att alldeles undergrävas genom 1868 års svåra missväxt.

Då flertalet af länets jordbrukare redan före 1868 befann sig i en skuldsatt och tryckt belägenhet samt genom den då inträffade missväxten råkade i ännu större bekymmer, skulle säkerligen ganska många af dem hafva genom missväxten drabbats af fullkomlig ekonomisk ruin, derest icke staten uppå mina derom gjorda framställningar hade mellankommit med beviljade *undsättningslån*. Till sådana lån anslogos enligt Kongl. brefvet den 26 Februari 1869 ett belopp af 111,000 r:dr att återbetalas med en tredjedel vid hvardera af 1871, 1872 och 1873 årens uppöbördsstämmor och enligt nådiga brefvet den 20 April 1869 ytterligare 150,000 r:dr till återbetalning under åren 1872, 1873 och 1874. I samråd med den här ofvan omförmälda för länet tillsatta nödhjelpskomité blefvo dessa anslag af mig emellan de mest nödställda kommunerna fördelade, så att

i Tjusts härads fögderi.....	1 kommun	erhöll	6,000 r:dr,
i Sefvedes och Tunaläns d:o	5 kommuner	»	26,100 »
i Aspelands och Handbörds d:o	12 »	»	60,300 »
i Norra Möre och Stranda d:o	4 »	»	18,500 »
i Södra Möre d:o.....	11 »	»	75,500 »
i Ölands Norra Mots d:o	13 »	»	47,700 »
i Ölands Södra Mots d:o	11 »	»	26,900 »
Summa 57 kommuner			261,000 r:dr.

Härförutan beviljades genom förstberörda nådiga bref utaf då till de af missväxt lidande provinsernas understödjande anslagna medel dels i föregående afdelning af denna berättelse omnämnda 22,000 r:dr att utan återbetalningsskyldighet användas till beredande af arbetsförtjenst åt den sådan vid sagda tid saknande arbetarebefolkningen och dels 6,000 r:dr såsom låneunderstöd till ett utdökningsarbete i Södra Möre härad, hvarjemte samtidigt med serskildt fäst afseende å ortens behof af extra tillfällen till arbetsförtjenst anslogos ett belopp af 19,340 r:dr till omläggning af en landsväg i Tuna socken af Tunaläns härad. Bland verk samma åtgärder från det allmännas sida till lindrande af den nöd, som i följd af bristande sysselsättning under våren och sommaren 1869 rådde bland detta läns arbetare, må äfven nämnas riksdagens vilkorliga anslag af en million r:dr till den då ifrågasatta jernvägen emellan Nässjö och Oskarshamn, hvilket storartade företags påbörjande vid nämnda tid derigenom möjliggjordes.

På sommaren 1869 hemsöktes flere byar och gårdar i Fagerhults och Kråksmåla socknar inom Handbörds härad af en svår *hagelskada*, som för en mängd jordbrukare förstörde det mesta af den växande grödan, en förlust så mycket mera känbar, som de fleste, hvilka den drabbade, voro nästan utarmade af det nästförtgångna årets just i den trakten synnerligt svåra missväxt. På min underdåniga framställning beviljade Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 15 Oktober 1869 de af hagelskadan lidande hemmansinnehafvarne ett räntefritt undsättningslån af tillhoppa 10,000 r:dr, hvarjemte länets nödhjelpskomité anslog icke obetydliga understöd åt de torpare och mindre lägenhetsinnehafvare, som vid nämnda olyckstillfälle fått sin gröda förderfvad.

Enligt de till *Statskontoret* ingifna årsberättelserna kan skörden i länet, beräknad såsom den allmännast utfallit, anses hafva under nedannämnda år lemnat följande antal gånger utsådens belopp, nemligen af:

	Hvete.	Råg.	Korn och hafre.	Trindsäd.	Potatis och andra rotfrukter.
år 1866	7	5	6	6	7
» 1867	5	5	6	4	4
» 1868	4	3	3	3	3
» 1869	8	7	7	7	6
» 1870	7½	6½	6	7	8.

Efter Hushållningssällskapens uppgifter hafva följande tunnlandtal *odlad jord* i detta län under år 1870 användts till odling af hvete 5,830 t:ld
 » » råg 72,045 »
 » » korn 28,850 »
 » » hafre och blandsäd 33,749 »
 » » ärter och annan trindsäd 2,045 »
 » » potatis 18,729 »
 » » andra rotfrukter 509 »
 » » spånadsväxter 1,006 »
 » » gräs och foderväxter 31,681 »
 och till träde 48,384 »

hvidan hela åkervidden således skulle utgöra 242,828 t:ld.

Då nu i senaste femårsberättelsen på grund af då uppgjorda beräkningar antagits, att all den odlade jorden år 1865 omfattade 235,000 »

så skulle skillnaden 7,828 t:ld utgöra den tillökning, som länets åkerareal under de mellanliggande fem åren vunnit genom nya odlingar. Denna tillökning motsvarar ungefär 3¼ proc. för alla åren eller ¾ proc. om året. Om den odlade jorden vore jemnt fördelad på länets alla hemman, skulle deraf på hvart förmedladt mantal belöpa något mer än 72 t:ld emot icke fullt 70 t:ld år 1865. Att nyodlingarna under dessa fem år omfattat nu uppgifna 7,828 t:ld, anser jag icke osannolikt, ty fastän den tryckta penningställningen under periodens två första år nödgade de fleste hemmansinnehafvarne att inskränka sina odlingsföretag och 1868 års missväxt föranledde ett än mera allmänt inställande af dylika arbeten, är det likväl känt, dels att från och med hösten 1869 nästan öfverallt i länet utvecklats sig en ansevärd ökad verksamhet i detta hänseende och dels att mången bemedlad jordbrukare under nödåret begagnat tillfället att få odlingsarbeten utförda mot billigare arbetslön än vanligt.

Odlade jordens fördelning. Skörd. Förbrukning.

Om de i den åberopade tabellen utan afdrag för utsäde upptagna årliga *skördebeloppen* beräknas i medeltal för ett år och förvandlas till kubikfot, så får man följande resultat:

af hvete	127,531	kub.-fot
» råg	1,649,542	»
» korn	835,248	»
» hafre och blandsäd	1,444,432	»
» trindsäd	52,763	»

Summa säd 4,109,516 kub.-fot,

samt af potatis och andra rotfrukter 3,522,878 »;

men då i denna medeltalsberäkning ingår missväxtåret 1868, så kan det antagas, att skörden under vanliga förhållanden icke obetydligt öfverstiger nu angifna belopp. Den utgjorde år 1870 enligt tabellen:

af hvete	169,300	kub.-fot
» råg	2,136,172	»
» korn	1,034,731	»
» hafre och blandsäd	1,889,187	»
» trindsäd	69,086	»

Summa säd 5,298,476 kub.-fot

och af rotfrukter 4,428,774 »

hvaremot enligt de i förra femårsberättelsen anförda uppgifter, som insamlats genom kronobetjeningen, skörden i länet år 1865 skulle hafva utgjort endast

af diverse slags säd 2,879,534 kub.-fot

och » » » rotfrukter 3,196,931 ».

Skillnaden är alltför betydlig för att hafva en tillräcklig förklaringsgrund i det förmånligare utfallet af 1870 års skörd, jemfördt med förhållandet 1865, då årsväxten, ehuru icke fullt så gynnsam som 1870, likväl ansågs vara medelmåttig. Snarare bör antagas, såsom äfven i den föregående femårsberättelsen framhållits, att de då inkomna uppgifterna om utsäde och skörd varit mycket för låga. Nya odlingar och en alltjemnt fortgående förbättring af ortens jordbruk torde dock i någon mån hafva bidragit till ökade skördebelopp.

Efter samma grunder, som i förra femårsberättelsen följts, kan antagas, att länet under år 1870 för egna behof *förbrukat* af

	Säd.	Potatis och andra rotfrukter.
till föda åt befolkningen	2,820,000 kub.-fot	2,377,000 kub.-fot
» utsäde	839,000 »	632,000 »
» kreaturens utfodring	700,000 »	700,000 »
» bränvinsbränning	60,000 »	380,000 ».

Lägges dertill för intorkning, råttfrat och förskämning 1 proc. af sädes- och 5 proc. af potatisskörden eller ungefär

53,000	»	220,000	»
så får man en summa af 4,472,000	»	4,309,000	»
hvilka kvantiteter, då de fråndragas årets bruttoskörd, angifva ett öfverskott till afsalu af	826,476	»	119,774

Summa 5,298,476 » 4,428,774 ».

Till någon ledning vid bemödandet i hvad mån länets produktion af spanmål under det ena eller andra af de ifrågavarande åren lemnat öfverskott till afsalu har jag från tullkam-

marne infordrat uppgifter om den årliga *exporten och importen af säd*, mjöl och gryn till och ifrån utländska orter, af hvilka uppgifter ett sammandrag innefattas i nedanstående tab. Litt. A. Enligt detta sammandrag, vid hvars uppgörande de mjöl- och grynkvantiteter, som varit uppgifna i centner, förvandlats till kubikfot efter en medelberäkning af $\frac{1}{2}$ centner per kubikfot, hafva de från utlandet införskrifna beloppen af spanmål, ärter, mjöl och gryn icke för något af åren öfverstigit hvad under samma år till utrikes orter blifvit utskleppadt, utan har exporten lemnat öfverskott till följande belopp, nemligen

år 1866	225,041 k.-fot
» 1867	257,251 »
» 1868	22,255 »
» 1869	114,552 »
» 1870	861,852 »

för alla 5 åren 1,480,951 k.-fot,

eller i medeltal årligen 296,190 k.-fot, motsvarande ungefär 7,2 proc. af skördens medelbelopp. I förhållande till 1870 års skörd har samma års skeppningsöfverskott uppgått ända till 16,3 proc. Af den för alla fem åren sammanräknade spanmålsexporten belöpa sig på hamnar

inom Kalmar tullkammardistrikt	51,5 proc.
» Vesterviks d:o	45,0 »
och » Oskarshamns d:o	3,5 »
samt af importen åter	
på Kalmar d:o	64,5 »
» Vesterviks d:o	11,0 »
» Oskarshamns d:o	24,5 ».

Hvad exporten angår, har med undantag af 6,690 k.-fot råg all den enligt tabellen till utrikes orter afförda höstsäden äfvensom allt kornet skeppats från Kalmar tullkammardistrikt. Af hafren har deremot det mesta eller omkring 58 proc. afgått från Vesterviks tullkammarsområde emot 38 proc. från Kalmar och 4 proc. från Oskarshamns. Importens öfvervigt inom Kalmar tullkammardistrikt härleder sig hufvudsakligen derifrån, att södra delarne af länet hårdast drabbats af 1868 års missväxt och således behöft störste delen af den under åren 1868 och 1869 till länet importerade råg.

Utom den spanmål, som skeppas till utrikes orter, afsättes vanligen från detta län en betydlig mängd *säd till orter inom*

riket. Detta gäller hufvudsakligast korn och företrädesvis det viktiga och eftersökta Ölandskornet, som höstetiden i stora kvantiteter uppköpes för afsändning dels till Blekinge och Göteborg samt dels till Stockholm och Norrland. Men äfven råg plägar till ansevärd belopp från länets kusttrakter, mest dock från Öland, afsättas till Stockholm och andra inrikes orter, äfvensom icke ringa kvantiteter säd från detta län afföras landvägen till trakter inom Kronobergs och Jönköpings län. Utan öfverdrift torde kunna antagas, att den spanmål, som från länet försäljes till andra orter inom riket, under vanliga förhållanden uppgår till minst 600,000 k.-fot per år; och om denna beräkning tillämpas på de fem åren 1866—1870, så får man med tillägg af utlandskeppningens öfverskott ett medelbelopp af omkring 900,000 k.-fot diverse säd, som länet bör kunna efter fyllandet af alla egna behof årligen afyttra till andra in- eller utländska orter. Detta öfverskott är icke större än det, som beräknades i förra femårsberättelsen, och torde så mycket mindre vara för högt tilltaget, som inom länet icke finnes något härad, der skörden vid medelmåttig årsväxt är otillräcklig till häradets eget behof, men de fleste delar af länet deremot producera vida mera säd än de sjelfve konsumera, hvilket synnerligast är händelsen med Öland, hvarifrån under normala förhållanden afsättas minst 600,000 k.-fot spanmål af råg, korn och hafre.

Efter dessa beräkningar har man all anledning att anse de af *Hushållningssällskapen insamlade uppgifterna* vara alltför låga; ty då länets konsumtionsbehof af spanmål här ofvan utan någon öfverdrift i beräkningarna antagits för ett år uppgå till 4,472,000 k.-fot, då den utländska skeppningens öfverskott bevisligen utgjort i medeltal årligen nära 300,000 » och då årliga afsättningen af säd till inrikes orter efter all sannolikhet icke understiger per medium 600,000 »

hvilket allt förutsätter en medelskörd af omkring 5,372,000 k.-fot, så anvisar den hufvudsakligen på nämnda uppgifter grundade tabellen N:o 2 på sätt ofvan är utredt en i medeltal beräknad sädesskörd af allenast 4,109,516 »

eller 1,262,484 k.-fot mindre än det antagliga konsumtions- och afsättningsbeloppet.

Tab. Litt. A.

Spanmålsexport och import till och ifrån utrikes orter åren 1866—1870.

År.	E x p o r t.						I m p o r t.					
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Trindsäd, mjöl och gryn.	Summa.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Trindsäd, mjöl och gryn.	Summa.
1866	3	7,980	61,714	186,632	138	256,467	267	27,144	270	25	3,720	31,426
1867	—	5,235	25,546	294,301	600	325,682	3	49,097	541	—	18,790	68,431
1868	—	—	—	201,331	—	201,331	629	122,545	620	1,960	53,322	179,076
1869	—	3,345	104,859	262,443	—	370,647	163	182,290	9,361	—	64,281	256,095
1870	3,483	97,656	153,214	622,319	—	876,672	—	337	311	—	14,172	14,820
Summa för alla fem åren	3,486	114,216	345,333	1,567,026	738	2,030,799	1,062	381,413	11,103	1,985	154,285	549,848
eller efter afdrag för importsamman	—	—	—	—	—	549,848	—	—	—	—	—	—
en öfverskjutande export af	—	—	—	—	—	1,480,951	—	—	—	—	—	—

Det är svårt att afgöra, huruvida det är med hänsigt till den besädda jordens areal eller i afseende på det skördade korntalet, som de åberopade uppgifterna äro för låga. Troligast tarfva de förhöjning i begge dessa hänseenden.

Angående åkerjordens naturliga beskaffenhet yttrades i senaste femårsberättelsen: "stark lerjord förekommer på många ställen inom Tjusts fögderi, uti Emåns dalgångar i Aspelands och Handbörds härad, i vissa delar af strandtrakterna inom de öfriga häraden på fasta landet samt å vestra kustlandet på Öland. Den för hela länet allmänaste jordarten är dock en föga lerhaltig, men mer och mindre starkt sandblandad mylla, hvilande på botten af dels lättlera dels så kallad jetter. Den ojemförligt störste delen af åkerjorden har måst brytas i stenbunden mark, och de fleste åkrar, serdeles på allmogens hemman och allrarest i skogstrakterna, lida ännu af en mängd så kallade hållstenar, antingen uppskjutande öfver jorden och då ofta omgifne af smärre stenar i uppstaplade rör, eller ock dolda under jordytan, till stort hinder för åkerns brukning och afkastning. Hvad dernäst synes vara mest att anmärka emot länets åkerjord i allmänhet är bristen på tillräcklig och ändamålsenlig dikning, hvilken endast undantagsvis blifvit iakttagen. Visserligen har allmogen mer än förr börjat inse vigten häraf; men säkert är, att ännu går genom försummelse i detta afseende förlorad en stor del af den skörd, som eljest skulle belöna odlarens flit". Dessa yttranden äro ännu tillämpliga på det allmänna förhållandet, ehuru det måste medgifvas, att, sedan de fleste af länets jordbrukande ståndspersoner i senare tider egnat större omsorg åt åkerjordens förbättring och bringande i starkare växtkraft, man nu mera både oftare och på flere ställen än förr ser äfven den mindre jordbrukaren sysselsatt med stens uppbyggnad och bortförande från trädesåkrarne äfvensom med dikningsarbeten.

En tilltagande håg för jordbrukets förbättring ådadaläggas bland annat deraf, att *Landtbruksakademiens ingenjörer* blifvit år efter år mer och mer inom detta län sysselsatte och det på requisition icke blott af större egendomsinnehafvare, utan ock af mången bland allmogen. Under flera år har en af desse ingenjörer, H. Magnét, på föranstaltande och bekostnad af länets södra Hushållningssällskap, använt en del af sin tid till undersökningar samt uppgörandet af förslag i och för systematisk utdikning af vattensjuka trakter inom nämnda sällskaps verksamhetsområde. Flere af dessa aftappnings- och utdikningsplaner hafva blifvit med framgång satte i verket och fullbordade och åtskilliga äro under utförande.

Bland större med statsmedel nnderstödda *odlingsföretag* må nämnas:

1:o torrläggning af *Långebromosse* i Ölands Norra Mot, hvartill år 1867 erhöles ett lån af statsmedel till belopp af 12,000 r:dr, och genom hvilket till störste delen redan utförda företag en förut vattendränk, 7 byar tillhörig, areal af omkring 4,500 qv.-ref blifver till odling användbar;

2:o upprensning af *Söderåkra- och Applerumsåarna* i Söderåkra och Torsås socknar af Södra Möre härad, hvarigenom för odling vinuas 3,370 qv.-ref vattensjuk mark, tillhörig 9 serskilda byar; varande dertill år 1867 beviljad ett låneunderstöd af allmänna medel, utgörande 8,200 r:dr;

3:o upprensning af *Alsterån* vid Kaggetorp i Ålems socken af Stranda härad, till hvilket företag, derigenom 660 qv.-ref

vattenskadad mark blifver tjenlig till odling, ett statslån af 5,000 r:dr beviljats år 1868;

4:o upprensning af *Halltorps* och *Lillåarna* i Halltorps och Arby socknar af Södra Möre härad, genom hvilket med statslån af 6,000 r:dr redan utförda arbete en förut vattensjuk jordvidd af 1,984 qv.-ref blifvit odlingsbar;

5:o utdikning af 1,441 qv.-ref kärrmark inom *Tombo, Karlsbo, Tokebo* och *Sporrsjö* egoområde i Åby socken, Norra Möre härad, hvartill 1870 beviljades låneunderstöd af statsmedel till belopp af 3,500 r:dr, och

6:o sänkning af *Tjuståsa- Sandshults- och Skorpatorps sjöar* på gränsen emellan Fliseryds socken i Handbörds samt Döderhults socken i Stranda härad, hvilket företag, dertill 21,000 r:dr såsom statslån erhöles 1868, börjades redan året förut och beredd ej allenast betydlig landvinning utmed sjöarnes stränder, utan äfven möjlighet att odla de vidsträckta kärrtrakterna deromkring.

Hvad åkerjordens *brukningssätt* angår, fortfar det så kallade trednings- eller treskiftesbruket att på allmogens hemman allmänast begagnas; likasom mängden af de mindre jordbrukarne ännu bibehåller de gamla enkla brukningsredskapen "årdert" och träharfven. Vid de flesta af ståndspersoner skötta jordbruk förspörjes deremot en allvarlig sträfvan att tillgodogöra sig nyare tiders rön och uppfinningar i afseende på jordens så väl beredning med ändamålsenliga redskap som ock indelning till till ordnad växtföljd. Till de förbättringar, som i dessa hänseenden vidtagits, torde icke minst hafva bidragit den teoretiska insigt och praktiska erfarenhet i det rationela jordbruket, som ådagalagts af de från högre och lägre landtbruksläroanstalter i riket utgångne elever, hvilka i detta län fått anställning såsom dels gårdsförvaltare och dels rättare. Allmogen går gerna i fädernes fotspår och är ej snar att taga efter hvad den finner nytt och obepröfvadt; men ofta förnyade tillfällen att bemärka verkliga och fortfarande fördelar af en ny metod kunna i längden icke undgå att framkalla efterföljd. I trakterna kring de egendomar, der jordbruket skötes på tidsenligt och ändamålsenligt sätt, ser man därför, huru än den ene än den andre af allmogen börjar förskaffa sig plogar och öfriga bättre jordbruksredskap än de förut vanliga, omsorgsfullare dika och bereda jorden samt, om de än icke införa ett ordnad vaxelbruk, likväl använda en del af åkerjorden till odling af klöfver, timotej eller andra foderväxter. I den mån sådana bemödanden bära frukt i rikare skördar, hvilket af grannarne ej lemnas obemärkt, kan det icke slå fel, att ännu flere tillägna sig samma förfaringsätt. En dylik utbredning af ett förståndigare sätt att bruka jorden kan sägas hafva inom flere delar af detta län, synnerligast i kusttrakterna, redan börjat och vara på god väg att gå vidare. Hvad de inre eller skogstrakterna angår, hindras jordbrukets utveckling i väsentlig mån deraf, att på de flesta hemman en stor del, om icke den störste, af både mennisko- och djurkraften drages från jordens skötsel för att i stället användas till fällning, försågning och långväga forsling af skogens alster. Lockad af höga salupris på skogseffekter, söker mången att på detta sätt bereda sig en ögonblicklig vinst, utan att beräkna den framtida förlust, som uppkommer deraf, att hemmanet faller i värde genom den bästa skogens utödande och genom jordbrukets försummande. De ofta återkommande skogskörlorna icke allenast utarma dragarne, utan beröfva äfven jorden en betydlig del af spillningen efter de derå skördade foderämnena.

Likasom vid förra femårsberättelsen bifogas här en uppgift på årliga *markegångsprisen* å de i orten vanliga spanmålsslag.

		Hvete.	Råg.	Korn.	Afradssäd af råg och korn.	Hafre.
		pr k.-fot.	pr k.-fot.	pr k.-fot.	pr k.-fot.	pr k.-fot.
<i>På länets fasta land.</i>						
År 1866.....	R.dr R:mt	3,33	2,38	2,06	2,22	1,20
» 1867.....	» »	5,00	3,74	2,54	3,14	1,44
» 1868.....	» »	4,00	3,29	2,85	3,07	1,59
» 1869.....	» »	2,70	2,00	1,76	1,88	0,96
» 1870.....	» »	3,10	2,00	1,68	1,84	1,04
Medeltal » »		3,63	2,68	2,18	2,43	1,25
<i>På Öland.</i>						
År 1866.....	R.dr R:mt	3,20	2,22	2,06	2,14	1,14
» 1867.....	» »	4,84	3,58	2,54	3,06	1,38
» 1868.....	» »	3,85	3,15	2,85	3,00	1,53
» 1869.....	» »	2,55	1,84	1,76	1,80	0,90
» 1870.....	» »	3,00	1,84	1,68	1,76	0,85
Medeltal » »		3,49	2,53	2,18	2,35	1,16

Ehuru markegångsprisets medeltal för alla fem åren, då det jämföres med hvad det var under perioden 1861—65, utvisar en icke obetydlig förhöjning, nemligen per kub.-fot beräknadt på fasta landet för hvete 42, för råg 37, för korn 34 och för hafre 22 öre samt på Öland för hvete 42, råg 39, korn 34 och hafre 19 öre, så hafva de åsatta markegångsvärdena likväl i allmänhet understigit de gångbara saluprisen. Vid den tid i början af November, då markegången sättes, har spanmålshandeln vanligen ännu icke kommit i en jemn och stadgad gång; och då från nästan hvarje del af länet kan åberopas ett och annat på hösten inträffadt fall af försäljning till ganska lågt pris, föranledt måhända af varans mindre goda beskaffenhet eller af säljarens tillfälliga penningbehof, så händer det icke sällan, att man vid markegångsvärdets bestämmande tager ledning mera af dylika enstaka exempel, än af de på officiel väg från olika delar af länet insamlade uppgifterna om de allmänna gångbara saluprisen. På de vanliga försäljningsställena är det höstetiden eller i början af vintern sällan om ens någonsin möjligt att uppköpa fullgod säd till markegångstaxans pris, och längre fram på vintern äfvensom på våren pläga de allmänna saluprisen ännu mer höja sig öfver hvad nämnda taxa bestämmer.

I allmänhet hafva länets jordbrukare under nu ifrågavarande period haft att hugna sig åt ganska nöjaktiga *sädespris*, hvilka äfven efter god eller medelmåttig årsväxt varierat för råg emellan 14 och 18, och för korn emellan 12 och 16 r:dr, allt beräknadt per tunna af väl rengjord och fullviktig säd, samt för hafre emellan 75 öre och 1 r:dr per 20 ö . Från hösten 1868 till inemot skördetiden 1869 rådde ett aldeles exceptionellt förhållande, i det att spanmålsprisen i följd af missväxten och nöden gingo upp till 50 proc. mera än hvad ofvan högst angifvits. Till förmån för landtmanen har *spanmålshandeln* mer och mer blifvit föremål för spekulation bland ortens handlande och affärsmän. Så väl i städerna som i flere köpingar och landthamnar har man börjat uppköpa säd, hvarjemte icke obetydlig försäljning deraf eger rum å torgdagarne inne i landet. Det sädeslag,

som de senare åren mest efterfrågats för skeppning, är hafre. Då deraf under åren 1861—65 exporterades från detta län tillhoppa 715,293 kub.-fot, så har länets hafreexport under qvinnenniet 1866—70 uppgått till mer än dubbla beloppet eller till 1,547,026 kub.-fot, och det fastän af dessa fem år ett gifvit klen skörd och ett nästan total missväxt. Den fördelaktiga af-sättningen af hafre, som ifrigt uppköpes för export till England, har betydligt ökat odlingen af denna sädessort.

Om utaf ofvan antagna årliga försäljningsöfverskott, 900,000 kub.-fot, beräknas 150,000 kub.-fot hvete och råg å 3 r:dr, 300,000 kub.-fot korn å 2 r:dr samt 450,000 kub.-fot hafre å 1 r:dr 25 öre, så får man en summa af 1,612,500 r:dr, som skulle utgöra medelvärdet af den myckenhet diverse slags säd, hvilken länet anses efter fyllandet af egna behof hafva att årligen till andra orter afåta.

Gemensamma *spanmålsmagasin* funnos tillföre inom nästan alla socknar i länet. För så vidt deras ursprungliga ändamål varit att under goda år insamla och efter missväxt utlemna säd, kan man säga, att knappast något af dem uppfyllde denna bestämmelse. Med få undantag hade de egenskapen af på årligen förnyad utlåning beräknade spanmålsdiskontér, från hvilka hela sädesförrådet vanligen utlånades under vintern och våren, för att nästföljande höst med mer eller mindre dryg ränta återbetalas in natura. Följden blef naturligtvis, att, när svår missväxt inträffade och en samlad fond af spanmål kunde varit ganska väl behöflig till hjälp för utsäde eller brödföda, magasinet stod blottadt på annat än reverser för den säd, som utlånats under tid, då brist ännu ej var rådande, och hvilka reverser nu måste inlösas med spanmål af den otillräckliga skörden. I de flesta fall var sockenmagasinet en gemensam egendom för församlingens alla hemmansinnehafvare, och ränteinkomsten blef använd till lättnad i de kommunala bördorna, hvilka den tiden nästan uteslutande drabbade den i mantal satta jorden. Men sedan genom nya kommunallagen äfven mindre än hemmansinnehafvare fått skyldighet att i allmänhet deltaga uti kommunens utgifter, har man blifvit mindre angelägen än förut att bibehålla dessa låneanstalter, till hvilkas indragning inom flere socknar jemväl synes hafva bidragit den större och mera allmänt spridda tillgången på spanmål, som i senare tider uppkommit genom nya odlingsföretag och ändamålsenligare brukningsmetoder. Inom Ölands Södra Mots fögderi fanns år 1870 icke något sockenmagasin, och i de öfriga fögderien var förhållandet med deras antal och fonder följande:

	Antal magasin.	Fond af di- verse spanmål, kub.-fot.	Penningar, R.dr.
i Tjusts fögderi	8	6,967	1,558
i Tunaläns och Sefvedes d:o	5	4,724	—
i Aspelands och Handbörds d:o	9	10,693	—
i Norra Möre och Stranda d:o	7	6,843	239
i Södra Möre d:o	10	14,902	3,446
i Ölands Norra d:o	4	6,453	—
Summa 43		50,582	5,243.

Länets begge *Hushållningssällskap*, hvilka omfatta, det ena Norra och Södra Tjusts, Sefvedes och Tunaläns härad jemte städerna Vestervik och Vimmerby, samt det andra de öfriga delarne af länet, hafva fortfarande utvecklat en för jordbruket gagnelig verksamhet, jemte det att äfven andra näringar utgjort

föremål för dessa sällskaps omtänka. Denna verksamhet har i senare tider icke obetydligt ökat derigenom att hvardera sällskapet bildat häradsvis inrättade underafdelningar, hvilka, understödda af medel ur sällskapets gemensamma kassa, söka att hvar inom sin ort lifva och underhålla intresset för sällskapets ändamål samt i sådant afseende hålla årliga, stundom med expositioner och prisutdelningar förenade möten. Genom sina ordförande, som ega säte och stämma i hushållningssällskapets förvaltningsutskott, stå dessa afdelningar i en jemn beröring med sällskapet, och från afdelningarna hafva utgått initiativen till många af hushållningssällskapen vidtagna åtgärder till förmån för landskulturen eller näringarna. Begge sällskapen hafva dels hållit årliga landtbruksmöten, hvarvid vissa förut tillkännagifna frågor rörande jordbruk, landthushållning m. m. ofta förekommit till allmän öfverläggning, samt dels sökt genom tryckta skrifter sprida nyttiga rön, underrättelser och anvisningar i ämnen, som ligga inom sällskapens verkningskrets. På sätt i 6:te afdelningen af denna berättelse kommer att omförmälas, hafva sällskapen bidragit till underhåll af de i länet befintliga landtbruksskolor. Hvad Hushållningssällskapen för öfrigt åtgjort till befrämjande af en eller annan näringgren, kommer likaledes att i det följande på behöriga ställen meddelas. Här torde böra nämnas, att deras fonder utgjorde:

	Södra sällskapets.	Norra sällskapets.
vid slutet af år 1865.....	r:dr 71,932	30,316
» » » » 1870.....	» 89,640	30,050.

Den i mantal satta jordens fördelning i mindre *brukningsdelar* synes oafbrutet fortgå, och den har sin naturliga orsak i odlingens framsteg, hvarigenom jorden förmår lemna bergning åt allt flere familjer. Då länet hemman år 1865 voro fördelade emellan 13,595 brukare, hade brukningsdelarnes antal (se tab. N:o 10 a) år 1870 ökat sig till 14,355, utvisande således, att under dessa fem år tillkommit 760 nya hemmansbrukande hushåll. Antalet af mycket stora jordpossessioner är i detta län icke synnerligen stort och det minskas ytterligare tid efter annan genom dödsfall och arfskiften, äfvensom någon gång genom försäljning af ett eller annat hemman från större egendomar, under det att deremot de fall äro mera sällsynta, då en jordegare genom inköp ökar sin possession till 4 å 5 hemman eller derutöfver. Enligt Hushållningssällskapens statistiska redogörelser för jordbruket förekom år 1870 den största possessionen i Södra Tjusts härad om 17 mantal och den minsta i Tunaläns härad om $\frac{1}{257}$ mantal. Dock bör härvid bemärkas, att hemmantalet är en mycket otillförlitlig och stundom missledande mätare på jordens både ytvidd och värde. Mångenstädes, synnerligast i de trakter, som äro eller fordom varit rika på skog och utmarker, finner man gårdar, som i förhållande till hemmantalet hafva 10 gånger så mycket jord som andra icke långt derifrån aflägsna hemman, hvilka vid tiden för mantalssättningen varit i högre grad uppodlade. Inom Tunaläns härad finnes till exempel en gård om endast $\frac{1}{4}$ mantal, som eger stor areal och nu efter betydliga odlingar är bevillingstaxerad till 100,000 r:dr, då medeltalsvärdet af $\frac{1}{4}$ mantal i länet deremot icke uppgår till fullt 3,500 r:dr.

Trägårdsskötseln står ännu här i länet allmänneligen taget på en alltför låg ståndpunkt. Utom i grannskapet af städerna, hvarest trägårdar dels anses såsom nödvändiga bihang till der befintliga sommarlandtställen och dels blifvit serskildt anlagde

med beräkning på trägårdsalsters afsättande i staden, förekomma sällan väl inrättade och underhållna trägårdar annorstädes än vid de af ståndspersoner bebodde egendomarne. De fleste af allmogen nöja sig i stället för trägård med en liten nära bostaden infredad jordtäppa om några kapplands rymd, der de simplaste slags jordfrukter odlas i skuggan af ett eller annat vanvårdadt och mossbelupet fruktträ. Man är i allmänhet allt för rädd om åkerjorden för att deraf använda något större stycke till trägård, helst denna anses vara mera till nöje än till gagn; och hvad träplantering angår, afhållas mången derifrån af tvifvelsmål, huruvida han finge upplefva den tid, då träden blefve stora och fruktgifvande. Mängden af hemmansinnehafvare tycker sig också hafva så mycket annat mera viktigt och behöfligt att ombesörja och utföra, att trägårdsanläggningen, om den än icke alldeles lemnas å sido, åtminstone är ifrån år uppskjutes. Likväl finnes det måhända få orter i Sverige, som mera egna sig åt trägårdsodling och företrädesvis åt frambringande af träfrukter än de vid kusten belägna trakterna af detta läns fasta land jemte Öland. Både jordmånen och klimatet äro serdeles tjenliga för de unga fruktträna, hvilka hastigt växa till och få år efter planteringen gifva riklig frukt. Synnerligast Kalmarorten och Öland äro bekanta för utmärkta sorter af äpplen, päron, körsbär och plommon. Från åtskilliga större trägårdar i denna ort har man de senare höstarne till Stockholm och andra norrut belägna städer med fördel afsatt icke obetydliga kvantiteter trä- och jordfrukter, hvilket synes bevisa, att trägårdsskötseln äfven här kan blifva en lönande industri. Det måste också medgifvas, att under den tidrymd, som denna berättelse afser, mycket blifvit gjordt i ändamål att lyfta och förbättra denna handtering samt att många tecken bebåda en vaknande större håg för en sysselsättning, så egnad att bidraga ej blott till materiel nytta utan ock till prydnad och trefnad i hemmen.

Begge Hushållningssällskapen, som insett vigten deraf att de i folkskolorna undervisade barnen bibringas sinne för och känedom om enklare trägårdsskötsel och träplantering, hafva derföre vidtagit flere verksamma åtgärder för att med premier eller andra penningeuppoffringar bidraga till anläggning af folkskoleträgårdar, till hvilka sedermera kostnadsfritt utdelats af sällskapen uppköpta unga fruktträ och buskar. Södra sällskapet fortfar att årligen använda 300 r:dr till sådana uppköp, hvilket anslag i sin mån bereder uppmuntran och ökad afsättning åt ortens träskolor. Samma sällskap har äfven genom ett årligt anslag till en trägårdsskola i Kronobergs län beredt tillfälle för södra Kalmar läns folkskolelärare att der vinna undervisning och handledning i trägårdsskötsel, af hvilket tillfälle stundom ända till 9 å 10 skollärare från denna ort årligen sig begagnat. År 1865 antog sistnämnda sällskap i sin tjänst en vid utländska trägårdsinstitut undervisad och examinerad trägårdsmästare vid namn Eriksson, hvilken med årlig lön, som efter beviljad tillökning nu uppgår till 1,200 r:dr, har skyldighet att på requisition besöka samt gifva råd och anvisningar å alla ställen inom sällskapets verksamhetsområde, der man önskar hans biträde för anläggning af nya eller förbättring af gamla trägårdar. Requireranten betalar gartnern 1 r:dr i dagtraktamente förutom kost och logis, men hushållningssällskapet består resekostnaderna. Requisitionerna på hans biträde hafva år från år ökat och det i den mån, att han varit hela året jemnt upptagen. Han har äfven biträdt med ordnandet af flere folkskoleträgårdar. All-

mogens länge öfverklagade obenägenhet för trädgårdsanläggningar synes nu åtminstone i de södra slättlandstrakterna vara på god väg att försvinna, och i mången nybildad trädgård jemte vackra planteringar af prydnadsträn har man glädjande anledningar att hoppas, att denna icke ovigtiga gren af landskulturen skall med tiden ernå en önskvärd utveckling. Hittills har det egna förhållande egt rum, att fruktträn, bärbuskar och ordnade planteringsland förekommit mindre ofta vid bondgårdarne, än vid torpen och de från hemman afsöndrade jordlägenheterna. Serskildt må nämnas, att inom en och annan af de södra strandsocknarna, synnerligast Ryssby, finnas flere smärre jordafsöndringar, som hufvudsakligast användas till bedrivande af trädgårdsskötsel såsom industri, och der man till afsalu uppdrifver så väl hvarjehanda trädgårds- och blomsterplantor som äfven nya fruktträn. Det saknas icke exempel, att ett enda på sådant sätt användt tunnland jord lemnat riklig bergning åt en större familj.

B) Boskapskötseln. I flere föregående femårsberättelser har blifvit yttradt, att denna för landets kultur så ytterst viktiga näring ännu icke inom Kalmar län gjort de framsteg eller vunnit den utveckling, som länets naturförhållanden äro egnade att framkalla; och ehuru detta yttrande ännu, i allmänhet taget, vore fullt berättigadt, är det mig dock en tillfredsställelse att kunna vitsorda, det man i flere trakter af länet börjat egna en större omsorg åt ladugården och kreaturens vård. Dertill torde i någon mån hafva bidragit en mera allmänt äfven bland allmogen spridd upplysning och kännedom om ladugårdens vikt såsom ett nödvändigt vilkor för jordbrukets bestånd och förkofran; men det kraftigaste medlet till ladugårdsskötselns upphjelpande har dock varit en af andra orters behof alltjemnt ökad efterfrågan om slagtboskap, som under de senare åren vunnit ständig afsättning till ansenligt höjda, nära fördubblade pris. Sådana uppköp förekommo tillföre hufvudsakligen endast under den årstid, då seglationen var öppen och då kreaturen kunde från kuststäderna med ångfartyg afföras dels till Stockholm och dels till utlandet; men kreaturshandeln inom länet har tagit en vida större fart, såväl sommar som vinter, sedan genom södra stambanans framdragande genom Småland med en bibana till Vexjö tillfälle yppats att under hvilken årstid som helst kunna med ökad snabbhet och säkerhet försända ortens kreatur vare sig till Stockholm, Malmö eller Göteborg. Den betydliga skeppningen af kreatur från sistnämnde stad till England, som under de senare åren egt rum, har i synnerhet bidragit att äfven här i orten höja prisen å till slag ämnade nötkreatur, får och svin. Men denna orts kreatursegare hafva dock sällan haft anledning att sjelfve i denna slags handel spekulera på den utländska marknaden. Det vanliga förhållande har varit, att uppköpare från andre orter infunnit sig och upphandlat större partin af slagtdjur dels på marknaderne eller torgdagarne samt dels på de herregårdar eller egendomar i länet, der man lagt an på gödning af sådana djur. Den ökade lättheten till förmånlig afsättning har äfven sträckt sig till ost och smör, hvilka varor äfvenledes stigit i pris, sedan jernvägen beredt möjlighet att jemväl under vintermånaderna hastigt transportera dem till främmande orter.

Till ladugårdsskötselns befrämjande hafva länets begge Hushållningssällskap vidtagit flere åtgärder. Utom årliga landbruksmöten, der premier utdelats för utställda afvelsdjur, har södra sällskapet under hvarterdera af de senare åren hållit här i Kalmar

två expositioner af gödboskap och mejerialster, hvarvid utdelats betydliga premier, till hvilka sällskapet genom Landbruksakademien förvaltningskomité erhållit årligt bidrag från 600 till 750 r:dr af dertill anslagna allmänna medel. Dessutom har nämnda sällskap utsatt pris att inom hvarterdera af de tre distrikt, hvori sällskapets verksamhetsområde blifvit i sådant afseende indeladt, tillfalla den, som efter en viss tid befinnes hafva den bäst inrättade och skötta ladugården. Norra Hushållningssällskapet har jemväl haft årliga, med prisbelöningar äfven för kreatur och ladugårdsalster förenade, landbruksmöten, hvilka dock nu mera hållas endast hvar tredje år. Detta sällskap anslog år 1866 600 r:dr till inköp af springbaggar, som på vissa vilkor utlemnades inom orten, beviljade samma år ett lika belopp att årligen utgå såsom lön åt en djurläkare och anslog 1867 medel till en elevs underhållande vid mejeriskolan å Bergqvara samt till bidrag för en i Stockholm anordnad exposition af gödboskap och ladugårdsalster, hvarjemte sällskapet anvisat 500 r:dr till understöd för inrättandet af en mejeriskola inom orten.

Det har länge utgjort föremål för en befogad anmärkning, att allmogens ladugårdshus i allmänhet varit alltför trånga och till inredningen otjenliga samt derjemte oftast illa underhållna. Äfven mindre hemman i länet hafva vanligen en öfverflödigt stor och till det yttre ansenlig, om också innantill föga välförsedd mangårdsbyggnad; men bredvid dessa stora boningshus ser man icke sällan de åt kreaturen anvisade husen vara små och bristfälliga. Mångenstädes saknar fähuset ordentligt golf, och kreaturen inpackas i alltför trånga bås och kättar under så lågt tak, att nödig luftvexling omöjliggöres. I stället för ordentliga fönster begagnas ofta helt små gluggar, som icke insläppa tillräcklig dager. Dessa anmärkningar hafva ännu tillämpning på de fleste ladugårdar i det inre af landet, der tillgången på skog likväl borde underlätta uppförandet af bättre stallbyggnader; men vanans makt är stor, och mången bibehåller envist i oförändradt skick hvad han från förfäderne ärfvt. Vid erinran om behöfligheten och nyttan af kreaturstallens ombyggnad mötes man också ofta af den invändningen, att kreaturen under de kalla vintrarne väl behöfva den värme, som uppkommer i de trånga och mörka fähusen. Bättre är dock i detta hänseende förhållandet på slättlandet och i kusttrakterna. Der har en stor del af allmogen i senare tider börjat iuse nyttan af större samt mera luftiga och ljusa förvaringsrum åt kreaturen, och man finner numera i dessa trakter flere vackra och välbyggde ladugårdar.

Uti bifogade tabell N:o 3 lemnas en, hufvudsakligen Tab. N:o 3. på Hushållningssällskapens statistiska uppgifter grundad, summarisk redogörelse för antalet af inom länet under hvarterdera af åren 1866—70 underhållna hästar, boskapskreatur, får och svin; hvarjemte tabellens sista kolumn upptager det allmänna förhållandet med årets fodertillgång. Jemföres *kreatursantalet* vid slutet af år 1870 med det, som i förra femårsberättelsen upptages för samma tid 1865, så befinnes, att under dessa fem år antalet

hästar ökats från	19,313	till	20,041
tjurar minskats från	2,104	»	1,699
oxar ökats	33,503	»	34,072
kor	55,310	»	60,187
ungnöt	34,294	»	36,103
får	96,323	»	104,773
och svin minskats från	25,310	»	19,767,

utvisande således denna jemförelse, att med undantag af tjurar

och svin, hvilkas antal minskats, de förras med 405 och de senares med 5,543 stycken, alla de öfriga kreaturslagen vunnit i antal en mer eller mindre betydlig tillökning, uppgående till 16,433 stycken eller med afdrag för minskningsantalet till 10,890 stycken kreatur. I den återopade tabellen har man denna gång uteslutit getter, emedan sådana numera endast undantagsvis förekomma i detta län. Om det för år 1870 uppgifna kreatursantalet fördelas lika på länets alla hemman, så skulle på hvar förmedlat hemman belöpa:

af hästar	omkring	6 st.
» tjurar	»	½ »
» oxar	»	10 »
» kor	»	18 »
» ungnöt	»	11 »
» får	»	31 »
» svin	nära	6 »

hvilket i allmänhet torde någorlunda motsvara verkliga förhållandet, utom i afseende på tjurar, hvaraf säkerligen minst en underhålls i medeltal på hvar hemman. Kreatursantalet, beräknadt per hemman, är för öfrigt af naturliga anledningar mycket olika i den ena trakten af länet emot hvad det är i den andra. I skogsbygderna begagnar man till jordens bearbetning äfvensom till de flesta hemkörslor nästan uteslutande oxar. På Öland är förhållandet alldeles motsatt. I slättbygdstrakterna af fasta landet kan i allmänhet beräknas ett par hästar på två par oxar.

Det uppgifna antalet af 36,103 stycken ungnöt torde lemna tillfälle att årligen rekrytera ladugårdarne med omkring 6,000 kor och 4,500 oxar, hvarigenom möjliggöres nedslagning eller försäljning af ett lika antal utaf de äldre djuren. Likaledes torde genom uppkommande afvel kunna slagtas eller afyttras årligen ungefär 40,000 vuxna får och 10,000 svin om 1 å 2 års ålder. Beräknas nu, att i medeltal erhållas i kött efter en ko 400, en ox 500, ett får 30 å 40 och ett svin 200 \mathcal{E} , så uppkommer en sammanräknad årlig tillgång på cirka 8 millioner \mathcal{E} diverse kött, som efter jemn fördelning på 233,000 personers folkmängd icke gifver mera än ungefär 34 \mathcal{E} på hvarje person om året. Men då med säkerhet kan antagas, att från länet årligen till andre orter försäljas minst 2,000 oxar jemte betydliga partin fläsk förutom ett icke ringa antal lefvande kor, får och svin, så är det sannolikt, att den årliga förbrukningen af kött och fläsk inom länet icke uppgår efter medeltalberäkning ens till nyssnämnda vigt per individ. Dessa artiklar anses

också allt för dyrbara för att hos den stora massan af folket utgöra hufvudsakliga beståndsdelar af den hvardagliga födan, hvilken vanligen består af bröd, hvarjehanda mjölrätter, potatis, salt sill eller fisk samt något mjölk eller i brist deraf svagdricka.

Enligt hvad anteckningarna i sista kolumnen af tab. N:o 3 utvisa har *fodertillgången* under 3 af de ifrågavarande 5 åren varit ymnig samt under ett annat dels god och dels medelmåttig. Väl var höskörden ytterst klen år 1868, men lyckligtvis funnos då nästan öfverallt besparade halmförråd efter de begge föregående årens mer och mindre gynnsamma sädesskördar. På flere ställen måste man väl sälja eller undanslagta en del af kreaturen för att kunna öfver vintern framföda den öfriga ladugården; men kreatursutfodringen gick under nödåret i allmänhet bättre, än man från början vågade hoppas; och dertill bidrog mycket, att en blid höst tillät att längre än vanligt begagna det efter lång torka omsider af ymniga höstregn förbättrade utbetet. Det derpå följande synnerligen goda året 1869 satte landtmannen i tillfälle att genom ökad utfodring återgifva kreaturen hvad de under den nästförflutna vintern hade i hull förlorat. De inkomna uppgifterna synas utvisa, att de ökade saluprisen på nästan alla ladugårdsalster föranledt, att man mera allmänt än förr ser kreaturen till godo med tillräcklig föda.

Öfverallt i länet vidmakthållas genom egen afvel *stammarne* af nötboskap, får och svin. I skogstrakterna, som hafva rika tillgångar på bete, är uppfödandet af kalffvar jemväl beräknadt på årlig försäljning af oxar, hvilka man dock vanligen icke afyttrar, förrän i 4:e eller 5:e året, sedan de 1 eller 2 år begagnats vid gårdsbruket. Hvad åter hästar angår, uppfödas deraf på fasta landet af länet icke på långt när så många, som erfordras för ortens behof; men bristen fylles från Öland, der hästafveln bedrifves betydligt utöfver det egna behofvet.

Med hänsigt till hästafveln har i föregående femårs- Tab. Litt. B. berättelser meddelats en tabellarisk uppgift angående statens *stuteri vid Ottenby* på Oland. En sådan redogörelse lemnas här nedan i tab. Litt. B. Detta stuteri fortfar att under omsorgsfull vård bidraga till hästafvelns befrämjande. Stuteriets hingstar lemna tillfällen till stobetäckning dels vid Ottenby och dels å andra ställen i länet, der hingstar värtiden stationeras. Dessa tillfällen blifva mer och mer begagnade, hvilket synes deraf, att den främmande stobetäckningens årliga medeltal, som under perioden 1860—65 utgjorde 210, under åren 1866—70 stigit till 248. Genom mångårig inflytelse af uppblandning från stuteriet har hästrasen synnerligast på Öland märkbart vunnit i både

Tab. Litt. B.

Uppgift om Kungl. Stuteriet på Ottenby åren 1866—1870.

År	Vid hvarje års slut underhållet antal af									Främmande ston, betäckta af stuteriets hingstar,		Försäljning af hästar.				Stuteriets alla inkomster hafva utgjort
	äldre hästar.			föl och unghästar.					Summa häst-kreatur.	vid Stuteriet.	Hingst-stationer.	Antal sålde		Försäljnings-summan. Rdr Rmt.		
	Moder-ston.	Hingstar.	Arbets-hästar.	Pattföl.	1:sta året.	2:dra året.	3:dje året.	4:de året.				äldre hästar.	yngre hästar.			
1866	54	11	7	39	36	35	22	3	207	28	192	3	36	15,023	44,600,42	
1867	49	13	9	42	39	34	15	8	209	29	130	2	33	15,427	44,643,48	
1868	49	14	10	39	39	38	18	5	212	27	155	2	25	11,597	44,850,08	
1869	46	13	11	36	36	39	30	5	216	57	173	4	20	9,750	54,330,37	
1870	43	12	9	33	33	22	4	6	162	52	394	5	70	34,298	67,523,92	

storlek och styrka, hvarjemte stuteriets föredöme mångenstädes framkallat en mera ändamålsenlig skötsel och utfodring af hästar. I sistnämnda hänseende verkar stuteriet till nytta äfven genom uppamning af duglige stalldrängar, hvilka efter ett eller annat års tjenstgöring derstädes ofta få anställning såsom kuskar å herregårdarne i länet. Det är numera icke sällsynt, att vid marknaderne på Öland utbjudes välfödde unghästar tillräckligen stora och vackra att kunna användas såsom vagnshästar i städerna och på egendomarne, någon gång till och med såsom remonter vid kavalleriet. De årliga hästauktionerna på Ottenby föranleda ett stort tillopp af spekulanter, och det händer ofta, att desse uppköpa hästar äfven bland dem, som af kringboende allmoge framställas till salu. Den 17 Oktober 1870 blefvo alla ladugårdshusen och stallen på Ottenby jemte deri inbergad otröskad säd och foder m. m. förstörda af eld, som utbröt och spred sig så hastigt, att de många hästarne och öfriga kreaturen med knapp nöd kunde räddas, men två af hingstarne likväl blefvo innebrända. Lyckligtvis voro både byggnader och lösegendom brandförsäkrade, så att det förlorades penningvärde blef till störste delen ersatt och de nedbrända husen åter kunde utan behof af serskildt statsanslag uppbyggas; men brandskadan var likväl ganska menlig för stuteriet. Genom stuterichefens skyndsamma och väl anordnade åtgärder lyckades det att åt boskapskreaturen och arbetshästarne jemte en mindre del af de öfriga bereda provisoriskt stallrum och utfodring dels å en under Ottenby lydande utgård och dels å ett par andra ställen i trakten; men då för de öfrige hästarne, till antalet, icke fanns någon utväg till deras vårdande på Öland, måste de öfverföras till fasta landet, hvarest egarinnan af Björnö egendom, Fröken Henriette Posse, beredvilligt lemnade dem inrymme i dervarande stora uthusbyggnader, hvilka för ändamålet erforderligen förändrades. Sedan antalet af de sålunda öfverförda hästarne minskats genom föreslagen och medgifven auktionsförsäljning af en del unghästar, blefvo de öfrige med uppköpt foder framfödde på Björnö öfver vintern.

Till hvad förut blifvit yttradt om ökad lätthet att förmånligen afsätta både lefvande kreatur och andra ladugårdsalster må läggas, att handeln med kött, fläsk, talg, hudar, skinn och ull samt smör och ost på senare tiden icke obetydligt ökats genom de på många ställen i länet inrättade torgdagarne, hvilka ofta besökas icke blott af ortens egen befolkning, utan äfven af uppköpare från städerna och andra fjernare trakter. Följande tabell utvisar de serskilda årens markegångspris på ladugårdsprodukter och ökedagsverken.

	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	I medeltal.
En centner smör..... Rdr Rmt	55,00	55,00	60,00	55,00	55,00	56,00
” ” ost ” ”	32,00	32,00	34,00	30,00	30,00	31,60
” ” (salt) fläsk ” ”	29,00	33,00	33,00	40,00	40,00	35,00
” ” torrt kött. ” ”	22,50	22,50	17,00	20,00	28,00	22,00
” ” talg ” ”	40,00	40,00	34,50	37,50	37,50	37,90
En oxe om 3 centner ” ”	66,00	66,00	45,00	60,00	75,00	62,40
Ett ökedagsverke ” ”	2,50	2,50	2,50	2,25	2,25	2,40

Ann. Prisen äro lika för fasta landet och Öland.

Jemfördt med förhållandet under åren 1861—65, har markegångspriset i medeltal något ökats för artiklarna smör, ost och

fläsk, men deremot, ehuru obetydligt, minskats för de öfriga. Verkliga saluprisen hafva dock i allmänhet taget varit högre å alla ladugårdsalster under sistförflutna qvinqvennum, än under det förra.

Någon mera allmänt spridd elakartad *kreatursjukdom* har under perioden lyckligtvis icke varit inom länet gångbar. Hvarje år hafva dock inträffat icke så få sporadiska fall af qvarka bland hästar, benskörhet, katarrhalfeber, mjeltbrand och lefvermasksjuka bland nötkreatur, bleksot och mjeltbrand bland får samt skarlakansfeber bland svin. Efter 1868 års svåra missväxt, som föranledde i allmänhet en knapp utfodring och mångenstädes begagnandet af hvarjehanda nödfoder äfvensom kreaturens utsläppande på bete under otjenliga årstider, fruktade man med skäl, att kreatursfarsoter skulle uppkomma; men till all lycka visade sig denna farhåga ogrundad, ty kreaturens helsotillstånd var under 1869 allmänligen godt och tillfredsställande. Inom hvardera Hushållningssällskapets verksamhetsområde finnes en *djurläkare*, som med skicklighet och nit uppfyller sitt kall.

C) **Skogshushållning.** I fråga om skogarnes allmänna beskaffenhet torde jag få hänvisa till föregående femårsberättelser, enligt hvilka, med undantag af nästan hela Öland och vissa delar af slättlandssocknarna på fasta landet, hela det öfriga länet har skog icke allenast för eget behof af byggnads- och hägnadsvirke samt bränsle, utan äfven i betydlig mån derutöfver till afsalu. Längre har dock blifvit bemärkt och öfverklagadt, att till följd af stegrade pris på plankor, bräder och andra för skeppning till utlandet efterfrågade trävaror skogarne fått lida en vida större afverkning, än som motsvaras af den årliga återväxten, hvaraf den naturliga följden måste blifva, att skogstillgångarne mer och mer aftaga. Detta betänkliga förhållande tyckes hafva fortgått äfven under åren 1866—70, och stor förödelse af skog har i flere trakter af länet under denna period uppkommit genom ansenligt ökad fällning af ungskog, sedan genom borttagande af utförelstull för sparrar, läkten och annat virke af små dimensioner det blifvit möjligt för skogsegare att med fördel afsätta äfven dylikt virke, hvaribland synnerligast så kallade pitprops eller ämnen till grufstötter de senare åren blifvit föremål för stark efterfrågan från exportörernes sida. För åstadkommande af dylikt virke, som betingat temligen högt pris, erfordras icke någon tidsödande aptering, och då försälvningen till hamnplatsen icke varit för lång, har försäljningen deraf således beredt producenten en lätt och hastigt vunnen inkomst, hvaraf mången begagnat sig utan att besinna den framtida förlust, som måste uppstå genom fällandet af en stor mängd unga, uppväxande trån.

Rörande *trävaruexporten* från länet under hvardera af Tab. Litt. C. åren 1866—70 får jag hänvisa till följande tab. Litt. C, med ledning hvaraf man kommer till följande beräkningar i afseende på värdet och kubikmassan af det i medeltal under hvart år utskleppade virket.

Genom antagande för plankor af 30 och för bräder af 12 kub.-fot per tolt får man ett årligt medeltal af tolfter:

plankor 31,232 och bräder 182,921.

Detta medeltal utgjorde 1861—66 » 63,241 » » 112,177, hvadan således uppkommit i årliga medelexporten en minskning af 32,009 tolfter plankor, men en ökning af 70,744 tolfter bräder.

Beräknad efter samma medelpris som i förra femårsberättelsen, eller 12 r:dr för en tolf plankor och 5 r:dr för tolf bräder, har exporten 1866—70 per medium årligen inbringat

för plankor.....	r:dr	374,784
och » bräder	»	914,605

eller tillhoppa r:dr 1,289,389.

Det motsvarande exportvärdet för ett år under perioden 1861—65 utgjorde

» 1,159,084,

hvidan således för dessa begge trävarusorter uppkommit en tillökning per år af..... r:dr 130,305.

Artiklarna plankor och bräder hafva här tagits serskildt i beräkning, emedan de utgöra de hufvudsakligaste föremålen för länets trävaruutförsel; men med tillägg af öfriga i tabellen upptagna trävaror blifver förhållandet följande:

	Kubikfot.	Värde i R.dr.
Plankor.....	936,854	374,784
Bräder	2,195,057	914,605
Bjelkar och större sparrar m. m.		
26,824 st. å 10 kub.-fot och 2,50 r:dr	268,240	67,060
D:o d:o upptagna i kub.-fot.....	321,166	80,292
Mindre sparrar, pitprops m. m. å 3 kub.-fot och 75 öre per st.....	829,000	207,250
Stäf, Lathwood och ved ungefär	283,000	134,000
Tjära och beck	—	10,000
eller tillhoppa 4,833,317	1,787,991.	

Det årliga medelvärdet af länets trävaruexport beräknades för åren 1861—65 hafva uppgått till 1,601,314 r:dr. Tillökningen per år skulle således nu hafva utgjort 186,677 r:dr.

Att icke alla de från länets hamnar exporterade skogseffekterna producerats i detta län, utan icke obetydliga kvantiteter deraf härflutit från angränsande trakter af Kronobergs och Jönköpings samt till någon mindre del äfven från Östergötlands län, har i föregående femårsberättelser blifvit erinradt och gäller jemväl för den nu behandlade perioden, med den anmärkning likväl, att sedan man i det inre af Småland börjat att äfven för trävaruforsling dels till Göteborg och dels till de skånska städerna mera allmänt begagna södra stambanan, så har tillförseln af sådana varor från Jönköpings och Kronobergs län till Kalmar läns stapelstäder och öfrige hamnar år från år ansenligt minskats. Det är således antagligt, att åtminstone $\frac{1}{2}$ af de ofvan omförmälda skogsprodukterna hemtats från länets egne skogar. Då nu utom trävaruskeppningen till utlandet en ganska stor myckenhet af skogseffekter, hufvudsakligast dock bräder och ved, årligen härifrån länet sjövägen afföras till Skåne, Blekinge, Stockholm och andra inrikes orter, så torde utan fara för öfverdrift kunna beräknas, att alla de trävaror, som under ifrågavarande tidrymd skeppats från Kalmar läns kuster, uppgått till ett årligt värde af minst 1 $\frac{1}{2}$ million r:dr eller till inemot lika mycket, som värdet af länets här ofvan i jordbrukssektionen beräknade årliga öfverskott af spanmål.

Tillförordnade skogsinspektören C. Forssell, hvilken under

Tab. Litt. C. Uppgift å exporterade skogsprodukter från hamnar inom nedannämnda tullkammardistrikt åren 1866—1870.

År	Plankor.		Bräder.		Bjelkar samt större sparrar och spiror.		Mindre spiror, sparrar, sleepers o. pitprops.	Stäfver.		Lathwood.		Annan ved.	Tjära och beck.	
	Tolfter.	Kub.-fot.	Tolfter.	Kub.-fot.	Stycken.	Kub.-fot.		Ring.	Värde i Rdr Rmt.	Famnar.	Stycken.		Famnar.	Tunnor.
År 1866.														
Kalmar.....	—	280,111	—	521,207	—	176,156	78,040	106	8,056	311	—	2,126	—	1,171
Vestervik.....	15,507	—	41,475	—	549	—	100,363	1,296	—	—	10,260	58	—	—
Oskarshamn.....	627	106,367	555	991,929	13,439	12,522	—	357	—	534	—	1,899	18	13
År 1867.														
Kalmar.....	—	361,685	—	443,204	—	143,218	131,995	13	16,167	225	—	1,530	—	956
Vestervik.....	19,672	—	57,641	—	3,036	—	124,405	2,182	—	—	19,320	55	—	—
Oskarshamn.....	—	13,338	—	1,334,032	26,851	107,243	—	433	—	305	—	2,027	—	155
År 1868.														
Kalmar.....	—	271,820	—	419,802	—	227,223	175,734	1,084	—	920	—	6,157	—	290
Vestervik.....	19,325	—	50,770	—	334	—	129,218	2,494	—	—	27,450	35	—	—
Oskarshamn.....	—	—	76,488	251,746	89,438	—	—	1,376	—	173	—	1,203	—	54
År 1869.														
Kalmar.....	—	329,599	—	512,894	—	237,452	214,987	442	—	1,326	—	6,248	—	3,166
Vestervik.....	23,389	—	48,830	—	475	—	119,816	912	—	—	15,300	80	—	22
Oskarshamn.....	—	—	—	1,275,383	—	272,112	—	1,176	—	63	—	915	—	106
År 1870.														
Kalmar.....	—	308,449	—	609,593	—	171,308	151,182	1,104	—	498	—	5,785	—	6,945
Vestervik.....	21,912	—	37,865	—	—	—	155,926	2,172	—	—	—	7	—	—
Oskarshamn.....	—	—	—	951,997	—	258,598	—	921	—	—	—	1,041	—	42
Summa	100,432	1,671,369	313,624	7,311,787	134,122	1,605,832	1,381,666	16,068	24,223	1,355	72,330	29,166	18	12,920
eller i medeltal årligen	20,086	334,274	62,725	1,442,357	26,824	321,166	276,333	3,214	4,845	871	14,466	5,833	4	2,584

flere år tjenstgjort såsom öfverjägmästare i detta län, har med ledning af infordrade uppgifter från revierförvaltarna dels afgifvit den tabellariska redogörelse för skogshushållningen i länet under åren 1866—70, som innefattas i tab. N:o 4, samt dels

Tab. N:o 4. meddelat följande dertill hörande upplysningar:

"Böda kronopark, den störste i södra delen af riket belägne kronoskog, är fortfarande väl vårdad och bevakad. Högst sällan förekommer numera någon åverkan, och då sådan någon gång inträffar, är den vanligen af ringa omfattning. Redan i förra femårsberättelsen omnämndes, att med afseende å skogsafverkningen afvikelse skett från den för mer än 30 år sedan fastställda, nu icke tillämpliga trakthuggningsplanen, och under den period, denna berättelse omfattar, har afverkningen uteslutande utgjorts af sådan skog, som antingen måst bortgallras för att bereda den närstående, växtligare skogen nödigt utrymme att utan hinder utveckla sig, eller ock bestått af äldre trån, hvilka genom yttre skador eller tillfälliga missbildningar under uppväxten icke ansetts böra vidare kvarstå. Dessa hyggen, afseende att åt framtida tillväxt bevara all den skog, som deraf är förtjent, hafva således tills vidare haft egenskapen af endast rensningshyggen, men hafva dock med tillfredsställande af Ölandsbefolkningens alla skogsbehof, så vidt man härför vänt sig till denna kronopark, lemnat en inkomst af tillsamman 45,892 r:dr 53 öre, som utgör ett försäljningspris af öfverhufvud taget nära 6 öre per kub.fot. Genom den under senare åren med grofva afloppsdikey verkställda torrliggningen af förut vattensjuka, endast vid starka vintrar tillgängliga, skogstrakter och upptagning af afforslingsvägar hafva med undantag af vissa partier inom tredje blocket nästan alla delar af kronoparken blifvit tillgängliga för skogsafhemtning, hvarigenom en sådan opprensning af skog, som under de senare åren försiggått, om konsumtionen icke allt för mycket öfverstiger den kvantitet, som erfarenheten nu utvisat, torde kunna fortgå under ytterligare 10 å 12 års tid. Kronoparken kan aflåta långt mera skog än som erfordras för den närboende, virkeshemtande befolkningen på Öland, och ehuru tillgången af huggfärdiga balk- och sågtrån å kronoparkens norra del icke är obetydlig, så är dylik skog för närvarande ej en gång till underpris afsättlig, emedan beqväm hamnplats saknas, der virkeshandlare och exportörer kunna utan risk och tidsutdrägt verkställa inlastning. Då den med tillräckligt djup försedda så kallade Grankullaviken vid Ölands norra udde skulle genom opprensning af inloppet erbjuda en icke allenast för kronoparken och Ölandsbefolkningen utan för hela Östersjöseglationen nyttig och länge efterlängtd hamn, så har på underdånig framställning af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande distriktschefen, majoren m. m. C. A. Grafström verkställt undersökning och utarbetat tre alternativa förslag med kostnadsberäkningar för beredande af hamn i Grankullaviken, som, sedan frågan härom genom Kongl. styrelsen för väg- och vattenbyggnader blifvit Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställd, rönt den uppmärksamheten, att Eders Kongl. Maj:t den 27 Mars 1868 täckts i nåder besluta: att Kongl. styrelsen för väg- och vattenbyggnader skall upptaga detta arbetsföretag i det generalförslag rörande allmänna arbeten, som Kongl. styrelsen har att före nästa riksdag till Eders Kongl. Maj:t afgifva.

Skogsåterväxten ombesörjes numera hufvudsakligast genom plantering från å parken anlagda plantskolor och, i den mån planteringen fortgår å de gamla trakthyggesfälten, borttages

äfvén de här kvarlemnade under lång tid fruktlöst använda fröställningarna. Den för hela landet ogynnsamme sommaren år 1868 skonade icke kronoparkens yngre planteringar, som på en areal af nära 1,700 qv.-ref totalt förstördes, likasom de flesta för bartrån anlagda plantskolor, hvilka sedan vattnet utsinat i brunnarne icke kunde med nödig fuktighet underhållas. På sandfälten visade sig detta år skadan jemförelsevis mindre än på den fasta marken. Å Grankulla sandfält kan med undantag af delarne närmast Östersjön sandflygten numera anses vara fullt hämmad, och fältet är till hufvudsakligaste delen äfvén skogbärande. Detta är deremot icke förhållandet med Byrums sandfält, som ännu delvis är uti full flygt, den der icke torde kunna förekommas så länge $\frac{3}{4}$ mantal af Byrums by ännu eges och innehafves af tre enskilde hemmansåboar, hvilka för sin kommunikation med hafvet färdas öfver fältet i alla rigtningar och dervid lösrfva den för flygt benägna sanden.

Till underväxt och luckfyllnadsplanteringar begagnas fortfarande Weymouthstall och silfvergran med stor framgång, och på sandfälten har användts svarttallen (*pinus austriaca*), som visar sig åtminstone under sin tidigaste växtperiod vara förtjent af stor uppmärksamhet för sandkulturen. Såsom skyddsmantlar inuti parken till förekommande af stormskador hafva isynnerhet dikesvallarne blifvit försedda med plantor af bok och valnöt (isynnerhet "nigra" såsom varande mindre ömtålig än "regina") samt ask. Den år 1860 vid jägmästarebostället Skäftekärr inrättade skogsskolan, afsedd att bilda duglige skogsbrukare och plantörer, har fortgått på ett i allo tillfredsställande sätt. Af de enskilda personer tillhöriga hemman, som, liggande inom parkens yttre rågångar till hinder för en ändamålsenlig kultur och bevakning af kronoskogen och deraf för enligt Nådiga brefvet den 20 Juni 1855 borde efter hand inköpas och med parken införlifvas, hafva nedannämnda under dessa fem år blifvit till följande pris för kronaus räkning inköpte, nemligen

år 1867	$\frac{1}{4}$ mantal Bränslé.....	för 11,500 r:dr
» 1868	$\frac{1}{8}$ » N:o 4 Byrum.....	» 4,500 »
	tillhopa $\frac{3}{4}$ mantal för tillsammans.....	16,000 ».

Handbörds kronopark. Vid sammanträde inför Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande den 12 Augusti 1867 med Handbörds härads befullmäktigade ombud för bestämmande, enligt föreskriften i 2 kap. 6 § af Kongl. förordningen angående hushållningen med de allmänne skogarne i riket den 29 Juni 1866, om framtida vården och förvaltningen af Handbörds häradsallmanning beslöto ombuden enhälligt att hembjuda denna allmanning till öfvertagande för everldliga tider af Kongl. Maj:t och kronan, under vilkor dels att häradsboarne befriades från återbetalningsskyldighet af de medel, kronan för allmänningens förvaltning och skötsel redan förskjutit eller framdeles komme att förskjuta, dels att allmanningsskogen såsom kronopark allt framgent vårdas, underhållas och förvaltas, hvarjemte ombuden uppdrogo å Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att om öfverlåtelsen göra underdånig framställning. Eders Kongl. Maj:t har uti Nådigt bref till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande af den 1 Maj 1868 godkänt och antagit den sålunda gjorda framställningen, hvarigenom Handbörds f. d. häradsallmanning nu såsom kronopark antecknas. Redan den 1 April 1867 har Kongl. skogsstyrelsen fastställt af Kongl. skogsinstitutets lärare och elever efter verkställd uppmätning upprättadt kulturförslag för denna nästan

alldeles skoglöse kronoparks förseende med skogsåterväxt. Skogseldar, som under de senare 15 å 20 åren flere gånger öfvergått dessa trakter, hafva senast sommaren 1868 härjat förutom cirka $\frac{2}{3}$ -delar af denna kronoskog äfven många enskilde gårdars och hemmans skog samt åstadkommit stora förluster. Denna senaste skogsbrand, som började på en söndag under det folket var i kyrkan, härledde sig utan tvifvel från mordbrand, men nödig bevisning saknas för den brottslikes bindande till saken. Inom denne kronoparks yttergränсор ligga äfven flere hemman och lägenheter, som försvåra bevakningen och föranleda icke obetydliga omkostnader vid förvaltningen, hvarför denna jords inlösen till kronoparken vore serdeles önskvärd, synnerligast vid det här rådande förhållandet, att de nuvarande egarne i anseende till hemmanens svaga beskaffenhet endast kunna sträfva sig fram i fattigdom och elände. För att kronoparken underläggas och gemensamt med denna förvaltas har Eders Kongl. Maj:t genom Nådigt bref den 17 December 1869 beviljat inlösen af hemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Elgsmossen för 3,800 r:dr r:mt.

Den skog, som nu tillgodogöres, består endast af sådana brandskadade trän, som icke helt och hållet blifvit förstörda af skogselden. Bevakningen utgöres af en kronojägare med boställe och lön samt en extra kronojägare utan lön, hvilka omsorgsfullt upprätthålla egofriden och ordningen å parken.

Norra Möres härads-allmänning. Ett likartadt sammanträde med det här ofvan omnämnda i Handbörds härad hölls den 15 Augusti 1867 inför Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande med befullmäktigade ombud för Norra Möre härad, dervid beslut fattades, att häradsboarne sjelfve skulle öfvertaga vården och förvaltningen af denna allmänning, men då häradsboarne allt hitintills uraktlåtitt fullgörandet af de i 2 kap. 6 § af Eders Kongl. Maj:ts nådiga förordning om de allmänne skogarne i riket den 29 Juni 1866 gifna föreskrifter, så står allmänningen fortfarande under skogsstatens i länet vård och förvaltning. Af Kongl. skogsinstitutets lärare och elever har allmänningsskogen blifvit uppmätt och förslag till ordnad hushållning upprättadt, som den 1 April 1867 vunnit Kongl. skogsstyrelsens fastställelse, hvarvid dock den 5 Oktober 1868 blifvit fogade åtskilliga närmare bestämmelser och föreskrifter angående allmänningens skötsel och förvaltning. Bevakningen af skogen och egofriden upprätthålles sorgfälligt af en der anställd, med boställe försedd kronojägare.

Boställsskogarne. Deras sammanräknade areal har i tabellen upptagits på grund af äldre uppgifter, emedan tillförlitligare ännu icke finnas att tillgå. Med all säkerhet torde dock kunna antagas, att den uppgifna summan är för lågt och icke för högt tilltagen. Enligt Eders Kongl. Maj:ts här ofvan återopade Nådiga förordning om de allmänne skogarne i riket har den egentliga vården af denna högst betydliga statsegendom från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfverflyttats till skogsstyrelsen, som, i den mån skogstjenstemännen medhinna, förordnar om uppmätning och indelning till ordnad hushållning af boställsskogar samt till framtida efter rättelse fastställer de upprättade skogsindelingsförslagen. Så länge desse otvifvelaktigst högst värderike skogar sakna annan bevakning än den, de fåtalige skogstjenstemännen i förening med ortens af göromål öfverhopade kronobetjening kunna åstadkomma, så torde med skäl kunna befaras, att åverkningar hädanefter såsom hitintills icke uteblifva.

Mullbärspanteringarne vid Borgholm underhållas fortfarande och trifvas väl.

De enskilde skogarne afverkas fortfarande långt utöfver hvad genom återväxt kan ersättas och måste, om detta system fortsättes, gå sin förstörelse till mötes. Detta gäller synnerligast kustlandet, som nu mera i allmänhet saknar gröfre timmerskog och icke vidare förmår att med annat än småbräder, sparrar, läkten, pitprops och ved bidraga till den öfverdrifna trävaruexporten, hvaremot skeppningsmarknadens behof af bjelkar, plankor och bräder af större dimensioner måste fyllas från långt inåt landet belägna trakter, tillhörande till någon del andra län. Å några få större skogs- och bruksegendomar har visserligen ett klokt hushållningssätt med skogen blifvit infördt, men exemplet synes icke mana till efterföljd å allmogens skogar, som dock tillhoppa upptaga den ojemförligt störste delen af länets skogsareal. Den å tabellen N:o 4 för de enskilde skogarne gjorda anmärkningen torde tillfyllest ådagalägga icke allenast vanskligheten och osäkerheten af en skogsvård anordnad på enskild egendom, der tillträdet af ny egare vanligen är tillräckligt för att inom kort ödelägga skogen, utan äfven nödvändigheten att genom förändring i lagstifningen eller anordnandet af statsskogar förekomma skogsförödelsten.

Länets skogsstat har genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref till Kongl. skogsstyrelsen den 10 December 1869 med inträdet af år 1870 undergått den förändring, att i stället för en Öfverjägmästare för hela länet samt två Öfverjägare, deraf den ene för fastlandet och den andre för Öland, länet nu blifvit deladt uti tre förvaltningsområden eller revier, med anställning uti hvardera af en Jägmästare. Det första revieret, kalladt *Tjusts revier*, omfattar Norra och Södra Tjust, Aspelands, Sefvedes och Tunaläns härad. Det andra revieret under namn af *Kalmar revier* omfattar Handbörds, Stranda, Norra och Södra Möre härad, och det tredje, *Ölands revier*, omfattar hela Öland. Bevakningen å Böda kronopark undergick samtidigt härmed den förändring, att i stället för fem ordinarie underjägare, fyra extra underjägare och två sandplantörer, de senare äfven med skyldighet att vid bevakningen biträda, personalen nedsattes till sex ordinarie kronojägare.

Genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Kongl. skogsstyrelsen den 9 December 1870 har vården af kronans i Kalmar län egande ekeskog äfvensom till master och spiror för flottans behof användbar furuskog blifvit från Förvaltningen af sjöärendena och vid sjöförsvaret anställde tjenstemän öfverflyttad på Kongl. skogsstyrelsen och skogsstaten.

Hushållningssällskapens uppoffringar för befrämjande af en bättre skogsvård inom länet hafva upphört i brist på visadt intresse från allmänhetens sida".

D) Rofdjurs utödande. Bifogade tab. N:o 5, som på Tab. N:o 5 grund af insamlade uppgifter blifvit af skogsinspektören upprättad, upptager endast de *rofdjur*, för vilkas dödande skottpenningar erhållits. Sedan enligt nådiga kungörelsen den 29 Januari 1869, innefattande ändringar i jagtstadgan, belöning af allmänna medel för rofdjurs dödande blifvit för tiden efter början af Juni månad samma år inskränkt till allenast björn, varg, lo och jerf, så minskades utbetalningen af skottpenningar betydligt år 1869 och upphörde alldeles 1870, ty af de större rofdjur, för vilkas dödande sådan belöning ännu utbetalas, hafva i senare tider blott vargar förekommit här i länet, och äfven desse hafva sedan 1867 upphört att visa sig i detta läns skogar, der de likväl för

15 à 20 år sedan icke voro sällsynte. Det klagas allmänt öfver, att räfvar och hökar ansenligt ökat sig, sedan man för besväret med deras dödande icke vidare har att påräkna någon serskild vedergällning genom skottpenningar. Denna klagan föranledde länets södra landsting år 1870 att anslå årligen 2,000 r:dr till belöningar för räfvans dödande inom landstingsdistriktet, efter beräkning af 2 r:dr för hvarje räf; men detta beslut kom icke till verkställighet under nu ifrågavarande tidrymd.

Tab. N:o 6. Så vidt förhållandet kunnat genom insamlade uppgifter utrönas, har uti bifogade tab. N:o 6 blifvit meddelad en summarisk redogörelse för antalet af *husdjur*, som under hvarterdera af åren 1866—70 *dödats af rofdjur*, äfvensom för de sålunda förlorade husdjurens penningevärde.

E) Bergs- och brukshandtering samt Fabriker, Manufaktur och Handtverk. Enligt af distriktets bergmästare lemnade uppgifter hafva under dessa fem år förekommit följande antal *inmutningar* af dels nyupptäckta och dels så kallade "sönade" malmanledningningar inom länet, nemligen för

		Nya.	Sönade.	
guldmalm	år 1869	2	—	
	» 1870	2	—	
	blymalm	» 1869	1	—
		» 1869	1	—
	nickelmalm	» 1866	—	1
kopparmalm		» 1866	7	39
		» 1867	6	35
		» 1868	4	2
		» 1869	5	2
jernmalm	» 1870	47	15	
	» 1866	3	8	
	» 1867	16	9	
	» 1868	3	2	
	» 1869	3	—	
	» 1870	10	1	
eller tillhopa		110	114.	

Af de inmutade nya jernmalmsanledningarna afse 13 så kallad myrmalm i sjöar och af de nya kopparmalmsanledningarna förekomma fyra i gammal slagghvarp. Alla de öfriga inmutningarna angå malm, anträffad i berg. Högst få af dem hafva dock under perioden ledt till någon betydlig malmbrytning.

Det engelska bolag, "the Swedish Coppercompany (limited)", som eger *Virums kopparverk* i Misterhults socken med dertill hörande grufvor, har fortfarit att efter föregående sönderkrossning, vaskning och sortering försända den bättre kopparmalmen till England för att der smältas till koppar; men derjemte har detta bolag i närheten af den förnämsta grufvan eller vid Solstadström anlagt ett dyrbart verk för att på kemisk väg utdraga koppar ur den sämre malmen. Den år 1870 uppfordrade kopparmalmen uppgifves hafva utgjort 56,689 c:tr. Vid *Valdemarsviks kopparverk* uppgick tillverkningen af garkoppar samma år till 479,60 c:tr.

Å beloppet af uppfordrad jernmalm saknas uppgift; men i afseende på *jernstillverkningen* i öfrigt har bergmästaren uppgifvit, att derigenom år 1870 åstadkommits följande viktquantiteter:

tackjern	100,800 c:tr
diverse gjutgods	43,210 »

stång- och ämnesjern	128,544 c:tr
manufaktursmide	18,504 »

eller tillsammans under året 291,058 c:tr.

Vid de tvenne i Södra Möckleby socken på Ölands sydvästra kust anlagda *alunbruken* tillgodogöres fortfarande det derinvid belägna rika lagret af alunskiffer. 1870 års tillverkning uppgick till 2,800 tunnor raffinerad alun, 1,854 t:or jernvitriol och 664 t:or rödfärg.

Med hänvisning för öfrigt till bilagde tab. N:o 7 a Tab. N:o 7 a. torde jag här böra något närmare omförmäla följande större verk för metallförädling jemte den utvidgning, som dessa verk under senare åren erhållit.

Ankarsrum i Hallingeborgs socken af Södra Tjusts härad. Med god vattentillgång och ypperliga fall har jemte sågverk länge der drifvits ett betydligt jernbruk för tillverkning af tackjern och gjutgods samt stångjern och manufaktursmide, dervid bruket njutit fördelarne af egna rika skogar och grufvor. Mer och mer har denna industri i senare tider utvidgats dels genom att med bruket förena en mekanisk verkstad och dels synnerligast genom tillverkning af artilleriprojektiler och hvarjehanda jernvägsmateriel, hvilka tillverkningar, som hufvudsakligen exporterats till utlandet, föranledt flere dyrbara nybyggnader och anläggningar, deribland må nämnas ny masugn, reverberugnar, gjuterin och verkstäder, magasin och boningshus. Som vid bruket vanligen uppehålla sig flere utländske officerare och ingenjörer med deras biträden för att öfvervaka och kontrollera utförandet af beställningar å krigsmateriel, så har der nyligen måst uppföras ett stort och prydligt gästhus med en mängd rum och lägenheter. Detta med stora jord- och skogsegendomar förenade bruk, som länge egts af brukspatronen m. m. B. de Maré, har för några år sedan af denne blifvit försäldt till hans söner, brukspatronerne G. de Maré och A. de Maré, af hvilka den senare under många år varit och ännu är brukets disponent samt i hög grad utvecklat energi och företagsamhet i sina åtgärder för bruksrörelsens utvidgning och förkofran. På stället sysselsättas nu 210 arbetare. Under senare åren hafva der inrättats post- och telegrafstationer. Bruket har egen lastageplats vid Verkeäcksviken af Östersjön; men körvägen dit af omkring 1½ mils längd är mycket backig och svår, hvarföre fråga varit å bane att der anlägga en jernväg, som i den mån brukets rörelse ännu vidare utvecklar sig nog torde framdeles blifva oundviklig. Bruksdammen utgöres af långsträckta smala sjöar, utefter hvilka kol och andra förnödenheter tillföras bruket i prämar, bogserade af egen ångbåt. I tillverkningskvantiteter af diverse jern lärer detta bruk innehafva det andra rummet i riket. Dess tillverkningar år 1870 uppgingo till:

tackjern	55,122 c:tr
stångjern och smältstycken	24,350 »
gjutgods	22,087 »

eller tillhopa för året 101,559 c:tr.

Öfverums jernbruk i Lofta socken af Norra Tjusts härad. Jemte tackjernsblåsning samt smide af stång- och manufakturjern har man vid detta bruk i senare tider infört en storartad tillverkning af plogar och andra för jordbruk och landthushållning nödiga redskap, hvilken tillverkning allt mer och mer ådragit sig välförtjent uppmärksamhet och vunnit betydlig afsättning ej blott i flere trakter af riket, utan äfven i andra länder,

synnerligast Ryssland, hvarifrån nu lära ingå requisitioner i så stor omfattning, att bruket knappast medhinner deras effektuerande. Detta bruk, som nu tillhör affidne kammarherren greve A. Stackelbergs sterbhusdelegare, har stor jordpossession och vidsträckta skogar, men kommunikationen med hafskusten är besvärlig i anseende till körvägarnes backiga beskaffenhet. Om en föreslagen jernvägsanläggning från östra stambanan förbi Åtvidaberg, Öfverum och Gamleby köping till Vestervik kommer till stånd, så måste stor fördel deraf tillskyndas Öfverums bruk. Fråga är nu väckt om detta bruks öfverlåtande på ett aktiebolag, hvarigenom bruksdriften sannolikt skulle betydligt utvidgas. Tillverkningarna år 1870 uppgifvas hafva utgjort:

	Centner.	Saluvärde i r:dr.
tackjern	14,603	46,798,59
smältstycken	12,523	62,674,60
stång- och ämnesjern	4,665	34,130,71
manufaktur- och svartsmiden	1,441	18,094,79
diverse landtbruksredskap m. m.	—	269,019,94
eller tillsammans	33,232	430,718,63.

Gunnebo jernbruk i Gladhammars socken af Södra Tjusts härad, beläget invid södra stranden af Verkebacksviken, som från Östersjön skjuter in i landet och är segelbar för större fartyg. Af några företagsamma tyskar, som sedermera vunnit svensk medborgarerätt, blef för omkring 15 år sedan detta bruk anlagdt, till en början för tillverkning af skrufvar och jerntråd. De åstadkomna arbetena tillvunno sig snart uppmärksamhet och efterfrågan, hvilket föranledde brukets utvidgande. Under senare åren hafva dermed förenats dyrbara valsverk och andra inrättningar för tillverkning af stångjern, manufaktursmide, valstråd och jernketteringar m. m. Med en personal af 201 arbetare hafva tillverkningarna år 1870 uppgått till:

	Centner.	Saluvärde i r:dr.
stångjern, manufakturjern och valstråd ...	63,380	490,500
jerntråd	11,400	144,000
ketteringar (217,000 fot)	1,800	37,500
skrufvar (6,100 gross)	300	9,600
spik och stift (107,000 mille)	6,000	71,100
eller tillhopa	82,880	752,700,

hvilket betydliga tillverkningsvärde är så mycket mera anmärkningsvärdt, som brukets alla tillverkningar 10 år förut eller för år 1860 hade ett värde af allenast 50,000 r:dr.

Oskarshamns mekaniska verkstad, som är förenad med skeppsvarf och förnämligast afser att bygga och med maskiner förse större och mindre ångfartyg, att reparera och förändra sådana fartyg samt att tillverka lokomobiler m. m. Verkstaden egdes af ett bolag, som dock 1869, då tillverkningsvärdet för året uppgick till ett belopp af 110,400 r:dr, kom på obestånd och måste göra konkurs. Efter försäljning till ett nytt bolag har verkstaden betydligt ökat sin rörelse och uppgifves nu sysselsätta öfver 200 arbetare.

Ofvan återopade tabell N:o 7 a, innehållande ett sammandrag af inkomna uppgifter rörande de i länet år 1870 befintliga bruks-, fabriks- och manufakturinrättningar, visar, att de uppgifna tillverkningsvärdena för året uppgå till r:dr 1,717,883. Om dertill för de till värdet icke uppgifna tillverkningarna vid alunverken, jernbruken, koppargruvorna och kopparverken lägges det i

förhållande till produktkvantiteterna icke högt
beräknade beloppet..... » 1,282,117
så uppkommer en summa af r:dr 3,000,000,

hvar till de i återopade tabellen upptagne industrigrenars tillverkningar under ofvannämnda år kunna med all säkerhet anses hafva minst uppgått. Samtliga dervid sysselsatte mästare och arbetare utgjorde under samma år enligt uppgifterna ett antal af 2,116.

Hvad serskildt *bränvinsfabrikationen* angår, så har den idkats: år 1866 i 17 ångbrännerin med tillverkning af..... 639,593 k:r,
» 1867 i 14 d:o d:o d:o 361,195 »
» 1868 i 11 d:o d:o d:o 239,180 »
» 1869 i 12 d:o d:o d:o 259,012 »
» 1870 i 13 d:o d:o d:o 592,594 »

varande bränvinskvantiteternas kanntal beräknadt efter normalstyrka eller 50 % vid + 15° Celsius. Tillverkningens medeltal per år uppgår till endast 418,315 k:r emot 684,929 k:r, som den utgjorde per medium under åren 1861—65. Den betydliga minskningen tillskrifves hufvudsakligen höga potatispris under åren 1867—69 och dels spanmålsprisens ovanliga stegring under tiden från hösten 1868 till samma tid 1869. De ångbränneridkare, hvilka varit i tillfälle att afpassa gynnsamma tidpunkter för bränvinets försäljning, torde af fabrikationen, der den för öfrigt varit väl skött, hafva hemtat en temligen god inkomst; men i de icke så sällan inträffade fallen, att man för erhållande af medel till skatt och inköp af råämnen måst sälja varan nästan så fort den hunnit tillverkas eller till och med ingå på leveransafstal innan tillverkning ännu egt rum, har vinsten sannolikt kommit oftare köparen än fabrikanten till del. Men sämre torde rörelsen dock icke någorstades hafva utfallit, än att bränneriegaren åtminstone haft dranken i behåll och denna har visat sig vara af stort värde för kreatursutfodringen. Vid de flesta ångbrännerin har man hufvudsakligen användt dranken till gödning af uppköpta oxar och svin, som derefter blifvit åter försålda.

Af nya fabriksinrättningar bemärkas:

dels ett vid Emmefors i Döderhults socken af Stranda härad anlagdt dyrbart verk för *tillverkning af pappersmassa*. Det tillhör handelsfirman P. E. Kreuger & Jennings i Kalmar och Handlanden E. Callerström i Påskallavik, och anläggningen, beräknad för vattendrift, läser kostat med byggnader och allt tillbehör omkring 270,000 r:dr. Årliga tillverkningen anses uppgå till 10,000 c:tr pappersmassa, hvarå försäljningspriset nu är 12 r:dr per centner;

dels tvenne *träoljefabriker*, anlagda den ena vid Kulla i Odensvi socken af Södra Tjusts härad och den andra å egenheten Väderum i Tuna socken af Tunaläns härad. En mindre sådan fabrik uppgifves äfven vara anlagd vid Boda i förstnämnda socken. Af trästubbar, hvilkas insamling gifver inkomst åt fattige arbetare i trakten, tillverkas vid dessa fabriker så väl flere slags träoljor som äfven terpentiner och andra för industrien eller ekonomien behöfliga ämnen;

dels en af löjtnant K. Hammarskjöld på nyssnämnde egenheten Väderum inrättad fabrik för *sirapstillverkning* af hvitbetor och morötter.

Uti bilagde tab. N:o 7 b lemnas uppgift rörande länets *handtverkerin* år 1870. Antalet idkare af sådana yrken jemte deras arbetare utgjorde då:

på landet.....	587
och i städerna	718

eller tillhopa 1,305.

När härtill lägges det här ofvan beräknade antalet personer, som varit sysselsatta med bruks-, fabriks- och manufaktur rörelse, eller

2,116,

så uppkommer en summa af 3,421, som är betydligt mindre än det i förra femårsberättelsen till 4,853 upptagna antalet för år 1865. En så stor skillnad kan svårigen öfverensstämman med verkligheten, utan måste härleda sig från någon oriktighet i primäruppgifterna.

F) Binärningar. Såsom de viktigaste deribland torde böra nämnas följande:

Jagt. Tillgången på matnyttigt vildt har i märkbar mån ökats genom en sträng tillämpning af de nya föreskrifterna i 1864 års jagtstadga och Kongl. kungörelsen den 29 Januari 1869 angående dels utsträckning af fridlysningstiderna och dels skärpning af ansvaret för jagt under förbjuden tid med bestämmande af ansvarspåföljd äfven för forslande, försäljande, köpande eller användande af vildt, som skjutits eller fångats å annan än tillåten tid. I den mån villebråd oftare varit att anträffa, hafva de fleste jordegare börjat sätta värde på sina jagtmarker och förhindra eller beifra der skeende intrång af obehörige jägare. Vanligen utarrenderas jagträtten antigen af en hel by samfäldt eller af enskild hemmansägare till någon i trakten boende jägare, som då genom sträng uppsigt söker förekomma oloflig jagt. På sätt i förra femårsberättelsen blifvit nämndt, hafva på Öland synnerligast i trakterna kring Borgholm flere jagtmarker blifvit utarrenderade till "Konung Carl XV:s jagtklubb". Från flere delar af länet uppgifves, att förbrytelser emot jagtstadgans föreskrifter i afseende på tiderna, då jagt är tillåten, nu mera högst sällan förekomma, men att jagt utan tillåtelse på annan persons mark blifvit så mycket mera vanlig och ofta göres till föremål för åtal, ehuru bevisningen sällan är tillräcklig för att få den tilltalade sakfäld. Såsom näringsfång eller för vinnande af inkomst genom afsalu bedrifves jagten af många personer i de inre skogrika trakterna af länets fasta land, hvarst utom harar, som äro allmänna öfver hela länet, det vanligaste villebrådet utgöres af tjäder och orre, hvarjemte någon gång i de större skogarne påträffas hjerpe. Förr sökte man för det i dessa trakter fälda villebrådet afsättning i städerna och köpingarne vid kusten, dit det med trävarutransporterna nedfördes. Nu deremot skickas det mesta vilda till jernvägsstationerna för att derifrån afgå dels till Stockholm och dels kanske ännu oftare till Danmark. På fasta landets strandbygd äfvensom på Öland är god tillgång på harar och raphöns, men orre och tjäder förekomma der mera sparsamt. Under den för andjagt tillåtna tiden idkas sådan med fördel i nästan alla trakter af länet. Annan sjöfogel skjutes under sträckningstiderna till stor myckenhet i skärgården, hvarst äfven många sjelar skjutas eller fångas. Hvad hare och skogsfogel angår, uppgifves, att den förut ymniga tillgången derpå börjat åter minskas, sedan efter år 1869 räfvar och hökar icke längre dödas för erhållande af skottpenningar.

Fiske. I Tjusts och Tunaläns härads skärgård äfvensom i flere af Ölands strandtrakter utgör hafsfisket en viktig närings-

gren för en stor del af befolkningen. Fångsten består hufvudsakligast af strömming, eller som den här kallas sill, och torsk, hvarjemte närmare stränderna vissa årstider fångas temligen mycket ål, äfvensom gäddor, aborrar och flundror. Att strömmings- och torskfisket likväl icke motsvarar länets behof, ådagaläggas bäst genom en betydlig tillförsel af sådana fiskvaror från Blekinge. Fisket i insjöar och åar är icke af någon betydenhet utom vid lektiderna, då i de nära hafvet belägne delarne af vattendragen stundom fångas en anseelig mängd ort, mört och annan hvitfisk. Sådan fiskfångst verkställes mångenstädes på ett så oförståndigt och utödande sätt, att tillgången på fisk mer och mer förminskas. Om man bättre hushållade med strömfisket och lade mindre hinder i vägen för fiskstimmens uppgång i åar och bäckar, så skulle man säkerligen inom några år få anledning att glädja sig åt fiskens återkomst till de många små sjöar och vatten iuti landet, som efter sägen fordom varit fiskrika, men nu äro nästan alldeles i saknad deraf. Anstalter för *fiskodling* finnas inom södra delen af länet endast å egendomarne Em och Strömsrum vid utloppen af länets 2 betydligaste vattendrag, Emån och Alsterån, samt afse på båda ställena laxfiskets befrämjande. På Strömsrum är detta företag så nytt, att det ännu ej kunnat leda till några märkbara resultat, hvaremot på Em, der det började år 1862, en fördelaktig verkan redan för sports, på sätt närmare inhemtas af följande utaf stället egare kammarherren G. C:son Ulfsparre lemnade upplysningar:

"År 1862 börjades laxodlingen, men till följd af bristande kunskap och ovana vid densamma utöfvande misslyckades nästan helt och hållet odlingen nämnda år. Följande år fortsattes densamma med stor framgång, så att af 40,000 befruktade romkorn med visshet kan antagas, att åtminstone 30,000 blefvo utkläckta. Sedan ynglet hade gått i sump och försetts med föda, utsläpptes cirka 25,000. Det antages såsom säkert, att laxen såväl som all annan fisk återkommer till det vattendrag, hvaruti den är utkläckt, hvilket äfven synes vara förhållandet vid Em, ty år 1867 fångades cirka 3,000 laxar, hvilka nästan alla voro lika stora, vägande 14 à 16 \mathfrak{R} , och efter den erfarenhet, som vunnits, skall laxen återkomma efter 4 år till det ställe, der han är kläckt, och då innehafva nämnda vikt. Föregående året fångades endast omkring 200 stycken. Odlingen har sedan hvarje år fortgått med större eller mindre framgång, hvilket är beroende af temperaturen under vissa tider, vattnets sväfvande, derpå följande stark köld, isgång m. m. Äfven är befruktningen beroende derpå, att man kan erhålla hona och hane båda af samma sorts lax och i det tillstånd att båda äro lämpliga för det afsedda ändamålet, så att man ej får grå laxhane och blanklaxhona eller tvärtom, hvaraf produkten visserligen blifver lax men ej blanklax utan en sorts lax emellan blank- och grålax. Ty för att erhålla ren blanklax eller ren grålax, måste både hane och hona vara af samma sort. Som laxfångsten är beroende af vattenmängden i ån, när laxstimmen uppgå från hafvet m. m., är fångsten mycket olika under olika år, dock fångas vanligen 3, 4 à 500 stycken om året, sedan fiskodlingen började bära frukt".

I länets norra del finnas fiskodlingsanstalter å Vindö vid saltsjön och å Odensviholm vid en insjö. Om dessa saknas dock närmare uppgifter. År 1867 anslog Norra Hushållnings-sällskapet medel för att bereda en af ortens skärgårdsfiskare tillfälle att utan kostnad för honom genomgå en lärokurs vid

statens normalfiskodlingsanstalt i Östanbäck. Denne fiskare har sedan varit inom nämnda sällskapsdistrikt anställd såsom undervisare i fiskerihandteringen, men med undantag af närboende grannar hafva högst få begagnat sig af hans undervisning.

Tjärubräkning och *kolning* fortfara att i skogstrakterna under en del af året lemna sysselsättning och arbetsförtjenst åt många personer. I sammanhang härmed må nämnas, att beredning af *brännorf* efter nya och förbättrade metoder börjat med framgång införas på ett par ställen i Södra Möre härad. Då torfmossar finnas inom flere af länets skoglösa trakter, exempelvis på Öland, der anskaffandet af vedbränsle nu vållar befolkningen betydliga både utgifter och besvär, så skulle det leda till en stor ekonomisk vinst, om man mera allmänt lärde sig, huru torfven lämpligast bör såsom vedsurrogat användas.

Husväfnad. Från några trakter i länets fasta land uppgifves, att denna sysselsättning såsom husslöjd blifvit mera allmän än tillföre, i bredd hvarmed äfven odlingen af lin tilltagit. I vestre delarne af Aspelands härad väfves linnelärfv äfven till afsalu, och från Öland, der öfverflödigt tillgång på ull finnes, säljes någon vadmal äfvensom täcken och mattor, väfda af ull och nöthår. Men i allmänhet är icke väfnadsindustrien tillräckligt uppdrifven för att fylla länets behof ens af simplare väfnader, hvarföre också både i köpmansbodarna och på marknaderna afsättas icke obetydliga partin linne- och bomullslärfv samt gröfre kläden, mest dock af inhemsk tillverkning. Sedan länets Södra Hushållningssällskap anordnat i Kalmar en tjenlig lokal för ständig utställning och försäljning af ortens slöjd- och industrialster, så har man der sett vackra sjalar och mattor, väfda i orten af kvinnor, tillhörande allmogen.

Stenaptering. På Öland, der kalkstenen låter lätt lösbräta sig i mer eller mindre tjocka flisor, är det på flere ställen synnerligast i Norra Motet en gammal och ännu fortfarande industri att deraf till afsalu åstadkomma dels trappsten och dels på ena sidan slipade golfflisor. I Persnäs socken af nämnda Mot finnes ett större stensliperi, som drifves med ångmaskin. I närheten af Borgholm har man börjat använda en der förekommande hårdare kalkstensart till förfärdigande af hvarjehanda prydliga föremål, liknande dem, som tillverkas af Kolmårdsmarmor. I södra trakterna af Öland idkas icke obetydlig *kalkbränning*, dervid alunskiffern begagnas såsom det hufvudsakliga bränslet. Inom några socknar i Södra och Norra Möre härad, der tjenlig stensort förekommer, tillverkas kvarnstenar till afsalu.

Varuforsling utgör i flere trakter på fasta landet en af de mindre bemedlade hemmansinnehafvarne mycket begagnad binäring. Forslingens vanligaste föremål äro dels skogseffekter, som från sågarna i det inre landet transporteras ned till kuststäderna,

köpingarne eller lastageplatserna, samt dels kol och malm till bruken eller dessas tillverkningar till skeppningsorterna. En stor del af allmogen sätter värde på den kontanta inkomst, som genom denna forsling erhålles; men det kan med skäl sättas i fråga, huruvida icke fördelen deraf ofta uppväges af den förlust, som jordbruket derigenom lider på både arbetskraft och spillning. Det har också blifvit bemärkt, att så väl det ekonomiska som det sedliga tillståndet är jernförelsevis mindre godt i de trakter, der man mera allmänt egnar sig åt denna legoforsling, hvilken ofta drager befolkningen från hemmen och ökar hågen för kroglivet.

Tillverkning till afsalu af polerade *möbler*, *laggkär*, gröfre *korgar*, *träskor*, *slefvar* och *skedar af trä* samt hvarjehanda *benarbeten* är för många personer på landsbygden synnerligast i södra delen af länet en icke obetydlig industri, hvilken tagit märkbar fart sedan Hushållningssällskapet öppnat ofvannämnda tillfälle till varornas utställning och försäljning; varande en dylik lokal i mindre omfång inrättad äfven i Oskarshamn. Den ökade hågen för handarbeten i allmänhet torde också till en del få tillskrivas inflytelsen af missväxtårets nød, som tvang en mängd personer att anstränga sig till det yttersta för att bereda bergning åt sig och de sina.

Bärplockning är under sommarmånaderne en god inkomstkälla för de fattigare familjerna i länets skogsbygd, der smultron, hallon, blåbär och lingon äro de allmännast förekommande bärarterna, mognande efter hand från slutet af Juni till början af September månad. I strandtrakterna finnas björnbär, som blifva mogna vid sistnämnda tid. Då alla dessa bärsorter oftast växa i öppen mark, händer sällan, att deras plockning förmenas de fattiga kvinnor och barn, som dermed sysselsätta sig. Det mesta af bären försäljes i städerna och köpingarne samt å herrgårdarne. Forslingen af lingon, som insamlas i stora kvantiteter, sker vanligen med åkdon, men de öfriga sorterna bäras till afsättningsorterna i små med linne öfvertäckta korgar om $\frac{1}{2}$ à 1 kannas rymd. Vanliga försäljningspriset är för lingon och blåbär 20, samt för smultron, hallon och björnbär 30 à 50 öre kannan. En stor mängd lingon förbrukas i allmogens egna hushåll, der förråd deraf utan användande af sockerämnen inläggas om hösten för att sedermera under vintern användas såsom tillsats till en del maträtter.

Biskötsel förekommer i vissa trakter på fasta landet, men är besynnerligt nog icke serdeles allmän. De fleste, som dermed befatta sig, äro torpare eller mindre lägenhetsinnehafvare, och mängden af dem skördar af denna handtering god vinst. Norra Hushållningssällskapet har bekostat undervisning i rationel biskötsel åt en person, som sedermera dermed tillhandagått andre inom orten.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landkommunikationer.** Under den tidrymd, som denna berättelse omfattar, har icke obetydligt arbete nedlagts på de allmänne vägarnes förbättrande. Inom flere kommuner, synnerligast i vestre och mellerste delarne af länet, använde man år 1869 så väl en del af nödhjelpsmedlen, som äfven tillskott af hemmansinnehafvarne för att bereda den fattigare delen af befolkningen arbetsförtjenst genom partiella omläggningar och förbättringar af härads- och socknevägar, hvilka derigenom befriades från många

svåre backar. Derjemte hafva flere större allmänna vägarbeten förekommit, bland hvilka följande må serskildt nämnas:

Den i förra femårsberättelsen oförmälda omläggning af landsvägen från Vestervik till Lunds gästgifvaregård, $1\frac{1}{2}$ mil, har blifvit fullbordad och afsynad, hvarigenom denne förut svåre och backige väg fått ett i allmänhet jemnt läge. Med anslag af statsmedel, uppgående till 14,850 r:dr, har landsvägen från Vimberby till Skärstads gästgifvaregård och derifrån till gränser

mot Östergötland, tillhoppa 2½ mil, blifvit genom partiela anläggningar och afgräfnings befriad från de många brante backar, som förut försvarade trafiken derå, utgörande de nyomlagda sträckorna af denne väg en sammanräknad längd af 28,000 fot. Under nödåret beviljades ett statsanslag af 19,340 r:dr till omläggning af störste delen utaf den genom Tuna socken framlöpande landsvägen, så kallade strandvägen, emellan Vestervik och Oskarshamn, hvilken väg besvärades af ganska många och brante backar. Detta arbete verkställdes hufvudsakligen 1869 och afsynades 1870, hvarefter anslag erhöles till detsamma fortsättande intill nämnda sockens södra gräns. Med anslag af statsmedel har pågått omläggning af den förut mycket backige landsvägen från Vimmerby stad genom Vimmerby och Frödinge socknar till Sefvedes härads östra gräns, från hvilken punkt sagde åt Vestervik ledande landsväg förut undergått erforderlig förbättring. Detta arbete, som föranleder redan beslutad indragning af Ödestorps gästgifvaregård och anläggning af en ny sådan i Frödinge by, var vid slutet af år 1870 ännu icke fullbordadt. Inom Gårdserums socken i Norra Tjusts härad hafva på kommunens bekostnad anlagts tre nye socknevägar om cirka tre mils sammanräknad längd.

I förra femårsberättelsen omnämnas såsom beslutade, men då icke ännu företagna, två nye häradsvägar i Norra Möre härad, sträckande sig den ene från häradsgränsen norr om Harby gästgifvaregård till Räggekulla gästgifvaregård och den andre från landsvägen omkring 1 mil norr om Kalmar stad genom Förlösa, Åby och Kristvalla socknar till gamle häradsvägen emellan Räggekulla och Örntorps gästgifvaregårdar. Dessa vägar hafva sedermera blifvit anlagde, men voro vid periodens slut ännu icke afsynade.

Efter långvarig tvist blef genom Kongl. Maj:ts nådiga bref den 13 Oktober 1870 beslutadt, att från nordvestre landsvägen i närheten af Bäckebo kyrka i Norra Möre härad skall utläggas en ny häradsväg österut genom Bäckebo och Ryssby socknar till östra landsvägen vid Ålems kyrka, hvilken väg åsyftar att till genare kommunikation med hafskusten förhjelpa de vidsträckta skogsproducerande trakterna omkring Bäckebo. Detta arbete var vid periodens slut ännu icke satt i verket, men ungefär i den beslutade riktningen finnes likväl en af enskilde personer anlagd mindre väg, som länge varit för skogstransporten mycket använd.

Sedan vid länets norra landsting år 1866 väckts förslag om anställande af en omfattande undersökning, huruvida de allmänne vägarne inom landstingsområdet uppfyllde sitt ändamål eller om icke på ett eller annat ställe gammal väg kunde indragas eller ny behöfde anläggas eller redan befintlig väg kunde böra förändra sin nuvarande egenskap af lands-, härads- eller sockneväg samt denna fråga undergått förberedande behandling af en utaf landstinget tillsatt komité, som afgifvit häradsvis upprättade förslag till hvarjehanda vägförändringar, så öfverlemnade 1867 års landsting alla dessa förslag till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande med hemställan att de föreslagna förändringarna måtte bringas till utförande, "så vida desamma af vederbörande kommuner godkändes och dessa ville tillförbinda sig att vidkännas de med förändringarna förenade kostnaderne". De sålunda framställda förslagen blefvo sedermera inom hvar härad föremål för undersökning inför häradsrätten, hvarvid de likväl i allmänhet mötte protest af sockneombuden och blefvo af häradsrätterna

afstyrkta, utom i afseende på två ifrågasatte nye häradsvägar inom Aspelands härad, sträckande sig den ene från gränsen mot Jönköpings län till Virserums by i Virserums socken, ungefär ½ mil, och den andre genom Gårdveda socken, omkring ⅙ mil, genom hvilken sistnämnde väg ⅙ mil af gamle häradsvägen kunde såsom sådan indragas. Uti serskilda utslag af den 19 Juni 1869, hvilka veterligen icke öfverklagats, har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förordnat om anläggning af nyssberörde tvenne nye häradsvägar, men deremot icke bifallit de i öfrigt framställda vägförslagen.

De publike vägarne fortfara att i allmänhet väl *underhållas* genom ändamålsenlig grusning och dikning. I de flesta trakter af länet äro de serdeles faste, gropfrie och lättkörde. Der något undantag från detta förhållande förekommer, härleder det sig vanligen från dels brist på passande fyllningsämnen och dels synnerligen otjenlig jordmån, hvilken vid källossningen lätt kommer i jäsning. Men äfven på ställen, der sistnämnda olägenhet tillförene förekommit, har man i senare tider bemödat sig om att genom underlag af faskiner och sten göra vägbanan så mycket som möjligt oberoende af temperaturförändringar och vattenflöden. Månet vägstycke blef under missväxtåret belagdt med finhuggen gråsten, som den tiden i anseende till bristen på vanlig arbetsförtjenst kunde till billigt pris erhållas.

För öfrigt får jag i afseende på länets *allmänne vägar* Tab. N:o 8. likasom ock i fråga om antalet *gästgifvaregårdar* och derifrån under hvartera året till *skjutsning* utgångne hästar återopå bilagde efter formulär uppgjorde tab. N:o 8 med derunder tecknade anmärkningar.

Antalet *gästgifvaregårdar* upptages i anförde tabell till 103 i stället för 105, som det utgjorde år 1865. Minskningen har uppkommit genom beslutad och verkställd indragning af gästgifvaregårdarne Elgenäs i Norra Tjusts och Skillingenum i Sefvedes härad, hvilka genom trafikvägarnes förändrade riktning blifvit obehöflige.

Gästgifveriskjutsningen, hvartill under perioden 1861—1865 begagnades tillhoppa 117,737 hästar eller i medeltal 23,547, har under nu ifrågavarande fem år icke erfordrat mer än 83,105 hästar, motsvarande per medium för ett år endast 16,621 eller föga mer än ⅓ af det förut åtgångna hästantalet. Den betydliga minskningen torde böra tillskrivas dels och kanske förnämligast den anseliga förhöjningen af skjutslegan samt dels ett ökad begagnande af södra stambanan, emellan hvilken och de af resande mest besökta städer och platser i Kalmar län tillfälle gifves att färdas antingen med postdilignenserna eller ock med så kallad ackordsskjuts. Vid ingen af landtgästgifvaregårdarne i länet är skjutsningen nog betydlig för att göra det lönande att öfvertaga densamma på *entreprenad* såsom en sjelfständig industri. På de flesta stationer, der skjutsningsentreprenad blifvit införd, har den derföre öfvertagits af gästgifvaren eller någon invid gästgifvaregården boende hemmansinnehafvare, som gjort aftal med sina grannar om skjutsningshjelp vid de tillfällen, då entreprenörens egne hästar befinnas otillräcklige. Men i allmänhet hafva försöken att åvägbringa skjutsningsentreprenader strandat emot skjutslagens vägran att underkasta sig de serskilda årliga bidrag till entreprenören, som denne fordrat utöfver högsta medgifna skjutslegan.

Af de utaf riksdagarne såsom reservationsanslag på sjette hufvudtiteln anvisade *medel till lättnad för skjutsningstungan* i

de fall, der densamma genom entreprenad bestrides på ett för skjutslagen särdeles tryckande sätt, har Eders Kongl. Maj:t beviljat understöd:

för år 1866	åt 5 skjutslag	med tillhops 321 r:dr 44 öre, motsvarande hälften af hvad de såsom entreprenadbidrag erlagt utöfver 16 r:dr per hemman,
för år 1867	åt 14 skjutslag	752 r:dr 99 öre eller $\frac{11}{16}$ af d:o d:o
» » 1868	» 11 d:o	983 » 25 » » $\frac{3}{50}$ » d:o d:o
» » 1869	» 11 d:o	1,089 » 14 » » $\frac{2}{3}$ » d:o d:o
» » 1870	» 9 d:o	1,218 » 35 » » $\frac{2}{3}$ » d:o d:o.

Vid en år 1869 på nådig befallning företagen undersökning utröntes, att man på ett par stationer i antaglig afsigt att erhålla del af ofvannämnda anslag uppgjort endast skenbara skjutsningsentreprenadaftal med bestämmelse om synnerligt höga bidrag från de skjutsningskyldiga hemmanen, hvilkas innehafvare dock i sjelfva verket fortforo att sjelfve skjutsa i sin tur. Utredandet häraf hade till följd, att dessa skjutslag icke vidare fingo något anslag.

I afseende på *postkommunikationerna* i länet får jag åberopa följande af postinspektoren meddelade redogörelse för de under ifrågakvarande fem år vidtagna förändringar:

”Postkommunikationerna inom länet hafva under den tidrymd, som denna berättelse omfattar, blifvit i flere afseenden förändrade och förbättrade. Fem nya poststationer hafva blifvit öppnade, nemligen år 1866 i Nybro köping, i Fliseryd af Handbörds härad och i Loftahammar af Norra Tjusts härad samt år 1869 i Kristdala af Tunaläns härad och i Vissefjerda inom Södra Möre härad. För att förbinda dessa nyinrättade poststationer med förut varande allmänna postlinier hafva trenne nye poster tillkommit, nemligen:

- emellan Loftahammar och Eds bruk (beläget å diligenslinien Norrköping—Vestervik) två gånger i veckan från hvardera stället;
- » Vimmerby och Kristdala två gånger i veckan från hvardera stället; och
- » Oskarshamn och Kristdala två gånger i veckan från hvardera stället; de två sistnämnde posterne äro vid Ishults gästgifvaregård ställda i förbindelse med posten Vimmerby—Oskarshamn.

Dessutom hafva till kommunikationernas underlättande följande nye poster blifvit inrättade, nemligen:

- år 1867 emellan Oskarshamn och Staby kärrpost två gånger i veckan från hvardera stället;
- » 1869 emellan Eksjö och Målilla kärrpost två gånger i veckan från hvardera stället; samt
- » 1869 emellan Vimmerby och Oskarshamn diligens en gång och kärrpost två gånger i veckan från hvardera stället.

Af de förut varande postlinier hafva följande blifvit förändrade:

Kalmar—Stora Rör—Ottenby: postbefordringen utsträcktes år 1866 från två till tre gånger i veckan;

Stora Rör—Borgholm: postgången utsträcktes år 1866 för vintermånaderne från två till tre gånger i veckan;

Staby—Fagerhult: postutvexlingen utsträcktes år 1867 från en till två gånger i veckan;

Kalmar—Karlskrona: förutvarande postdiligensfarten tre gånger i veckan förändrades år 1867 till en gång diligens och två gånger kärrpost, dock endast under sommarmånaderne;

Vexjö—Vimmerby: postgången emellan Målilla och Vimmerby indrogs år 1867;

Oskarshamn—Bockara: postgången indrogs år 1867;

Oskarshamn—Kalmar: förutvarande postdiligensfarten tre gånger i veckan förändrades år 1867 för sommarmånaderne till en gång diligens och två gånger kärrpost;

Oskarshamn—Vestervik: diligensposten tre gånger i veckan förändrades år 1869 till vanlig kärrpost; och

Vimmerby—Kalmar: postförbindelsen, som förut underhållits med diligens tre gånger i veckan, förändrades år 1870 till diligenspost en gång och kärrpost två gånger i veckan.

Det i föregående femårsberättelse anmärkta förhållandet angående svårighet att för posternes fortskaffande erhålla betingskjuts har nu förändrat sig, så att posterne numera öfverallt befordras genom beting och emot en lega, som med få undantag understiger det föreskrifna maximipriset, samt på de flesta ställen nedgått till vanlig skjutslega och till och med på vissa ställen understiger denna”.

Elektriska telegrafanstalterna i länet hafva under ifrågakvarande period blifvit ökade med två mindre stationer, öppnade den ena i staden Borgholm den 17 Juli 1867 och den andra vid Ankarsrums jernbruk i Södra Tjusts härad den 1 Juli 1869. Här nedan upptages för år 1870 antalet af ankomna och afgångna telegram, sammanräknadt, vid de inom länet befintliga telegrafstationer, hvilka äro följande:

Kalmar	13,945 telegram
Vestervik	9,217 »
Oskarshamn	8,841 »
Gamleby	2,102 »
Mönsterås	1,816 »
Borgholm	1,717 »
Ankarsrum	1,648 »
Vimmerby	1,264 ».

Kronobrefbäring, ehuru anordnad utefter alla de linier, der sådan för kommunikation emellan tjänstemännen funnits vara af nöden, begagnas dock numera i ganska ringa mån, emedan tjänstebrefven i de allra flesta fall kunna med de allmänne posterne fortställas.

Nässjö—Oskarshamns jernvägsanläggning är utan jemförelse det viktigaste, som denna berättelse har att omförmåla angående redan vidtagna åtgärder till förbättrande af landkommunikationerna inom länet. Redan i förra femårsberättelsen omnämndes, hurusom fråga varit väckt om och fullständigt förslag uppgjort till anläggning af jernväg från Oskarshamn genom Emåns dalgång till Hvetlanda i Jönköpings län, hvartill äfven statsanslag hade blifvit sökt, men utan framgång. Frågan afstodnade sedermera till år 1867, då en af dem, som ifrigast intresserat sig för detta företag, numera afidne ryttmästaren och kommandören Hultenheim händelsevis kom att i denna angelägenhet sätta sig i beröring med ett engelskt jernvägsbyggnadsbolag. Detta hade efter flere förberedande öfverläggningar till följd, att den förre planen förändrades och ett nytt förslag uppgjordes, som afsåg att från Oskarshamn genom Döderhults, Fliseryds, Högsby, Mörunda, Målilla, Hvena och Lönberga socknar i detta län leda banan till Eksjö och vidare derifrån till Nässjö station på södra stambanan med en sammanräknad väglängd af omkring 14 mil. För banans byggande med 4,83 fots spårvidd och med hufvudsakligen samma byggnadssätt som å statens stambanor uppgjordes

kontrakt med engelska bolaget John Morton & Sons, dervid betingades i ett för allt 5,550 £ sterling per engelsk mil, uppgående för det hela till 510,000 £ sterling eller ungefär 9 millioner r:dr i svenskt mynt. Sedan Eders Kongl. Maj:t den 26 Februari 1869 fastställt bolagsordning och erforderlig aktieteckning skett, blef ett aktiebolag i Oskarshamn den 17 Juni samma år bildadt för att anlägga och trafikera denna så kallade Nässjö—Oskarshamns jernväg. Bolaget är ställt på 70,000 aktier, lydande vardera å 100 r:dr, af hvilka aktier halfva antalet är så kallade preferens-aktier. Af 1869 års riksdag beviljades till detta företag af statsmedel utan återbetalningsskyldighet ett anslag till belopp af en million r:dr, med vilkor likväl dels att bolaget skulle under samma år använda minst en lika stor summa, på det att ökad tillfälle till utkomst måtte beredas ortens vid den tiden nödlidande och arbetsförtjenst saknande befolkning, samt dels att anslaget komme att utgå först sedan banan blifvit färdigbygd, afsynad och godkänd, hvarjemte stadgades, att bolaget i öfrigt måste uppfylla de vilkor för understödets erhållande, som komme att af Eders Kongl. Maj:t i nåder föreskrifvas. I sammanhang med arbetsplanens och kostnadsförslagets fastställande blefvo härefter vissa föreskrifter af Eders Kongl. Maj:t meddelade till iakttagande i afseende på arbetets utförande, hvarjemte Chefen för östra väg- och vattenbyggnadsdistriktet fick uppdrag att öfvervaka och kontrollera jernvägsanläggningen. Arbetet började emellertid i April månad 1869 vid Oskarshamn och har sedermera med mera och mindre fart fortgått. Vid 1870 års slut var en sträcka af 2½ svenska mil eller från Oskarshamn till Högsby socken färdigterasserad och belagd med skenor, så att virkesforsling derå kunde verkställas. Så väl Oskarshamns stad som flere af landskommunerna i orten hafva tecknat aktier i bolaget, nämnda stad för ett belopp af 220,000 r:dr, hvartill staden fått nådig tillåtelse att upptaga ett amorteringslån. Att denna jernväg, som kommer att sträcka sig ända upp emot Hultsfreds exersisplats, 2 mil söder om Vimmerby, måste blifva af en stor och omfattande fördel för ganska betydliga trakter i mellerste delen af länet, synes vara lika påtagligt som att den skall i sinom tid komma att ansenligt öka rörelsen och folkmängden i Oskarshamn, hvilken stad med sin rymlige, djupe och nästan hela året om för sjöfart tillgänglige hamn redan nu är en viktig och framåtsträfvande handelsplats, men, sedan den blifvit ändpunkten för en genom det inre af Småland till stambanan sig sträckande jernbana, otvifvelaktigt måste blifva en ännu mera eftersökt stapelort för ett långt utöfver nuvarande förhållandet utvidgadt handelsområde.

På sätt i förra femårsberättelsen är fullständigt omförd, hade redan hösten år 1863 på ett möte här i Kalmar blifvit af kommuners ombud och enskilda personer från detta samt Kronobergs och Blekinge län beslutadt, att undersökningar skulle anställas samt *plan och förslag* upprättas för *anläggning af en jernväg från Vexjö* österut till någon tjenlig utgreningspunkt samt derifrån åt ena hållet till *Karlskrona* och åt det andra till *Kalmar*. Sedan uti det i anledning deraf uppgjorda förslag antagits, att de tre bangrenarne, hvardera af något mer än 5 mils längd och Vexjögrenen gående söder om sjön Rottnen, skulle mötas ungefär ¼ mil nordvest om Emmaboda gästgifvaregård i norra delen af Vissefjerda socken och att hela banan borde få samma spårvidd och byggnadsätt som statens stam-

banor, så blef detta förslag på ett ytterligare möte i Vexjö 1865 af deputerade från de tre länen gilladt och godkändt hvarefter till följd af då fattadt beslut ansökning dels hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet och dels genom motioner hos riksdagen gjordes om en sådan jernvägs byggande på statens bekostnad såsom stambana, emot det att de intresserade orterne dertill utan alla anspråk på delaktighet i banan kontribuerade med en million r:dr. Men då dessa framställningar lemnades utan bifall, blef frågan hvilande ända till dess förnyade bemödanden i och för denna viktiga angelägenhet framkallades genom den af riksdagen begärda och af Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 25 Maj 1869 anbefallda uppmaningen till menigheter eller enskilde, hvilka under förutsättning af statens medverkan ville för åstadkommande af någon jernvägsanläggning sig förena, att sådant inom viss föreskrifven tid hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla samt dervid inlemnna kostnadsförslag jemte ritningar m. m. Efter föregångna gemensamma öfverläggningar och sedan 1865 års förslag hvad linien Emmaboda—Kalmar angick blifvit omarbetadt i ändamål att få banan dragen öfver Nybro köping, förenade sig de år 1865 för alla tre länen utsedde komiterade om en i Augusti 1869 till Eders Kongl. Maj:t ingången underdånig petition, åsyftande att få den ifrågavarande jernvägen Vexjö—Karlskrona—Kalmar hos riksdagen förordad till erhållande af statsunderstöd till ¼ af kostnaden emot det att orterne sjelfve bekostade och utförde banans byggande helst med stambanans spårvidd men lättare öfverbyggnad. Så väl denna som flere andra samtidigt anmälda frågor om enskilda jernvägsanläggningar öfverlemnades sedermera af Eders Kongl. Maj:t till granskning af en dertill förordnad komité, hvilken uti sitt den 29 Augusti 1870 afgifna underdåniga betänkande upptog jernvägskombinationen Vexjö—Kalmar—Karlskrona i 8:de rummet bland de 13 ifrågasatta enskilda jernbanor, som af anmälda 33 sådana komitén ansåg behöfliga för bildande af ett sekundärnät till stambanorna och fördenskull företrädesvis förtjenta att af staten understödjas medelst lån på vissa föreslagna vilkor; hvarvid serskildt i afseende på Vexjö—Kalmar—Karlskrona-banan tillstyrktes bestämmande af den för stambanorna antagna spårvidd såsom behöflig med hänsigt till möjliga transporter af trupper och krigsmateriel till och från Karlskrona. Under tiden hade de tre nämnda lärens komiterade likväl af förekommen anledning låtit utarbeta nya förslag för ifrågavarande jernvägskombination med hufvudsakligt syfte att få banbyggnaden så billig som möjligt, hvarföre det nya förslaget grundades på en spårvidd af endast 3,6 fot äfvensom alternativt föreslogs en och annan förändring i de serskilde bangrenarnes sträckning med bibehållande dock af de ursprungliga hufvudriktningarna. Resultaten af dessa nya undersökningar blefvo i slutet af 1870 utaf länskomitéerna gemensamt anmälda hos Eders Kongl. Maj:t uti en underdånig skrift, hvaruti tillika begärdes, att då orternes eget behof kunde erforderligen tillfredsställas medelst smalspårig jernväg, understödet måtte proportionsvis förökas i händelse statens intresse med afseende å Karlskronas militäriska vikt fordrade, att banan skulle byggas bredspårig. Så stod denna för södra delen af Kalmar län så ytterst viktiga fråga vid slutet af den tid, som min berättelse nu har att omfatta. Huru sedermera lagtima riksdagens beslut 1871 om serskildt understöd för byggande af bredspårig jernväg emellan Vexjö och Karlskrona föranledde bildandet af ett bolag för en sådan anläggning med uteslutande

af Kalmargrenen och huru man sedermera måst äfven här anstränga sig för att under vida mindre gynnsamma förhållanden sammanbringa ett bolag med tillräcklig aktieteckning för att under hopp om lån af statsmedel få äfven sistnämnde del af det gemensamt förberedda jernvägsförslaget förverkligadt, det faller inom området af en kommande skildring utaf länets ställning och angelägenheter under det nu löpande tidskiftet. Emellertid torde jag utan att gå tiden i förväg böra nämna, att då Kalmar stad har ett för handel och sjöfart synnerligen lämpligt läge samt för den sädesrika ön Öland med dess 37,000 inbyggare utgör den naturliga föreningspunkten med fasta landet, jernvägsförbindelse emellan denna stad och det inre landet vore högeligen önskvärd, likasom antagligt är, att det ekonomiska välståndet i denna, den folkrikaste och bördigaste delen af länet skulle väsentligen lida genom en länge fortsatt saknad af berörde förmån, hvarunder den större rörelsen sannolikt komme att draga sig härifrån i norr till Nässjö—Oskarshamns- och i sydvest till Karlskrona—Vexjö-banan.

Från länets norra trakter blefvo till ofvannämnda af Eders Kongl. Maj:t år 1869 nedsatta komité inlemnade tvenne särskilda förslag, begge äsyftande att genom en smalspårig jernväg sätta staden Vestervik i förbindelse med statens östra stambanan. Det ena af dessa förslag afsåg en bana, som från Vestervik skulle gå norrut till Gamleby köping, vidare förbi Öfverums jernbruk i detta till Atvidabergs kopparverk i Östergötlands län och derifrån till Linghem å östra stambanan, en väglängd af tillsammans 10,11 mil. Enligt det andra förslaget skulle jernvägen från Vestervik gå till lastageplatsen Verkeback samt derifrån öfver Vimmerby till Löfstads station å östra stambanan, 13,37 mils väglängd. Den Kongl. komitén ansåg sig icke kunna tillstyrka något understöd af statsmedel till det senare af dessa begge företag, men upptog deremot det förstnämnda i 7:de rummet bland de enskilda banor, som borde ingå i sekundärnätet och derföre af staten medelst lån understödjas. Vid slutet af år 1870 pågingo bemödanden till bolags bildande genom aktieteckning för denna jernvägsanläggning, och flere kommuner beslöto sig för sådan teckning.

B) Sjökommunikationer. Sättet för besörjandet af den dagliga trafiken öfver Kalmar sund har de senare åren undergått en väsentlig förändring, sedan det i förra femårsberättelsen omnämnda ångbåtsbolaget "Kalmarsund" i och för denna fart anskaffat och begagnat tre för densamma serdeles lämpliga däckade ångbåtar, hvilka visat sig vara istånd att trafikera sundet jemväl under temligen stark blåst och sjögång äfvensom att framgå genom is, ända till dess denna blifver stark nog för att göra båtfarten obehöflig. Af desse ångbåtar har en användts för att flere gånger om dagen på bestämde timmar göra resor emellan Kalmar och närmaste station Färjestaden på Öland, hvilken öfverfart på detta sätt vanligen ej medtager mera än 20 å 25 minuter. De begge öfrige ångbåtarne hafva genom hvardagliga reguliera resor underhållet kommunikationen, den ene norrut emellan Kalmar, Stora Rörs färjeplats, Borgholm och köpingarne Pataholm och Mönsterås, samt den andre söderut mellan Kalmar, Mörbylånga köping och Degerhamn på Öland samt lastageplatsen Ekenäs och köpingen Bergqvara på fasta landet. Mer och mer hafva desse beqvämt inredde och med öfverbyggnad ofvan däckat försedde ångbåtar blifvit för färder

till och ifrån Kalmar begagnade af såväl ståndspersoner som allmoge både på Öland och i strandtrakterna af Södra Möre och Stranda härad äfvensom för resor emellan förstnämnda trakter och Öland, hvare mellan ordnad sjökommunikation förut icke funnits. Naturligtvis forslas på ångbåtarne jemväl mycket fraktgods, deraf hufvudsakligast spannmål och kreatur från samt skogs- och bruksprodukter jemte köpmannavaror till Öland. Denna ångbåtstrafik har nästan alldeles undanträngt den gamla färjefarten emellan Kalmar och motliggande färjeplatser på Öland. Endast vid en af dessa, nemligen Röhälla, hvars hamn icke anlöpes af Kalmarsundsbolagets ångbåtar, fortfar den dagliga kommunikationen med Kalmar att besörjas med vanliga segel- och roddbåtar; men då de fleste föredraga ångbåtarne, har trafiken vid nämnde färjeplats betydligt minskats och begagnas nästan endast af den del utaf Ölandsbefolkningen, för hvilken körvägen till Röhälla är anseeligt kortare än till någon af ångbåtarnes anläggningsplatser. Ehuru ångbåtarne beräkna ganska låga afgifter för passagerare och fraktgods, hafva bolagets inkomster likväl gifvit god behållning, och länets södra Hushållningssällskap, som enligt hvad i förra femårsberättelsen omnämndes år 1865 beviljat för fem år ett reservationsanslag af 4,000 r:dr för betäckande af bolagets möjliga förlust, har derigenom undgått att utbetala någon del af detta anslag.

Af de under perioden 1861—65 på Öland befintliga färjeplatserne har Beijershamn upphört att såsom sådan existera. Såsom i föregående berättelser blifvit anfördt, hade, sedan den gamle färjeplatsen vid Fröbygårda blifvit genom uppgründning mer och mer obrukbar, ett bolag bildat sig för att efter uppjord plan och med betydliga anslag af statsmedel bygga hamn och lastbrygga vid en utanför Fröbygårda $\frac{1}{4}$ mil från kusten belägen holme och dit utlägga en i det grunda vattnet byggd körväg, hvarefter den nye hamnen, kallad Beijershamn, ordnades till färjeplats samt försågs med erforderliga byggnader och farkoster. Emellertid hade detta företag blifvit mera än dubbelt dyrare än som beräknats i det kostnadsförslag, man haft till ledning vid bolagets bildande, och ehuru aktieegarne tillsköt penningar till större belopp än som erhållits i statsanslag, måste bolagets direktion likväl upptaga lån för att få anläggningen fullbordad. Hvarken de ursprungliga bolagsmännen, af hvilke de fleste afhändt sig sina aktier, eller de nye aktieegarne kunde förmås att göra vidare tillskott; och då inkomsterna samtidigt minskades dels genom upphörandet af det skydd emot intrång i färjefarten, som de Öländske färjeplatserne förut medelst vitesförbud åtnjutit, och dels genom det oväntade förhållandet, att den till Beijershamn utbyggda chausséen gaf hafsströmmen en förändrad riktning, ledande till fördjupning af farvattnet vid Fröbygårda, der en med Beijershamn konkurrerande färjefart åter öppnades, så fann bolagsdirektionen, ansatt af borgenärer, sig nödsakad att på auktion försälja all bolagets egendom i fast och löst, dervid köparen likväl fick ikläda sig samma förbindelse som bolaget genom kontrakt med kronan hade sig åtagit i afseende på framtida underhållet af hamnen och chausséen. Någon tid derefter såldes egendomen af förste köparen till en annan, hvilken likväl snart kom på obestånd och gjorde konkurs, hvarefter färjefarten vid Beijershamn småningom alldeles upphörde och så väl hamnbryggan som chausséen råkade i förfall, hvilket, anmärkt vid de af väg- och vattenbyggnadsdistriktets chef verkställda besigtningar, föranledde flere uppmaningar till

så väl platsinnehafvaren som den förra bolagsdirektionen att ofördröjligen afhjelpa de betydliga bristerna. När dessa uppmaningar likväl blefvo fruktlösa, anmäldes förhållandet af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hos Justitiekanslers-embetet, som lät vid domstol i orten å kronans vägnar anställa rättegång emot de personer eller deras sterbhusdelegare, hvilka ingått kontrakt med kronan eller för detsamma iklädt sig borgen, med påstående om deras förpligtande att åter iståndsätta samt för framtiden behörigen underhålla hamnen och chausséen. Sedan detta påstående blifvit af häradsrätten hufvudsakligen bifallet, men målet genom vad dragits under Göta hofrätts pröfning, hafva de dömda ingått till Eders Kongl. Maj:t med underdånig ansökning om befrielse från skyldigheten att reparera eller vidare underhålla en hamn, som numera upphört att vara för orten behöflig.

Utom ofvannämnda ångbåtstrafik i de närmast Kalmar belägne delarne af Kalmar sund har utefter länets kuster för öfrigt under de nu ifrågavarande åren likasom förut idkats regulier fart af flere annorstädes tillhörande ångfartyg, bland hvilka må nämnas följande år 1870:

a) in- och utrikes gående:

Ångfartygens namn.	Trafikens ändpunkter.	Anlöpte platser här i länet.
Bore	Stockholm—Lybeck	Kalmar.
Nord		
Süd		
Transit N:o 3		
Lennart Torstensson		
Bråviken	Norrland—Köpenhamn	Vestervik, Oskarshamn, Kalmar.
Chapman		
Njord		
Transit N:o 1		
Transit N:o 2		
	Stockholm—Köpenhamn	D:o d:o d:o.

b) endast inrikes:

Svea	Stockholm—Göteborg	Kalmar.
Dana		
Orion		
Nore		
Visby		
	D:o via Visby—Kalmar	Kalmar, Borgholm.
Södern	Norrköping—Kalmar	Vestervik, Oskarshamn, Mönsterås, Borgholm, Kalmar.
Östern		

En mindre ångbåt underhåller, så länge vattnet är öppet, daglig kommunikation emellan Vestervik och Gamleby köping. En af ett bolag på Öland anskaffad ångbåt vid namn Öland, något större än Kalmarsunds-ångbåtarna, användes för ett par år sedan någon tid för fart emellan Kalmar och platser vid norra stränderna af Kalmar sund, men denna trafik, som icke lärer varit lönande, upphörde snart och fartyget såldes till annan ort.

De hufvudsakligaste hamnarbeten, som under åren 1866—70 i länet förekommit, äro följande:

i Kalmar: de under förra perioden påbörjade arbetena för borttagandet af det vidsträckta så kallade Finngrundet inne i hamnen hafva under vintrarne, när isen varit tillräckligt stark, oafbrutet fortgått. Då den af trä uppförda kajen kring gamla skeppsbron var mycket förfallen och bristfällig, har man börjat ombygga densamma med tuktad sten, hvilket arbete dock ännu

ej var fullbordadt vid periodens slut. För öfrigt hafva flere reparationsarbeten utförts, hvarjemte ångmudderverket hvarje sommar varit i jemn verksamhet för att dels föröka och dels underhålla djupet i alle delar af hamnen. Till ränta och amortering af de till hamnbyggnaden erhållna statslån hafva under dessa år utbetalts tillhopa 28,215 r:dr. Hamnkassan har haft följande

år	Inkomster.	Utgifter.
1866	22,362,24	23,004,14
1867	24,059,98	25,819,31
1868	28,090,45	27,484,97
1869	30,059,25	16,739,89
1870	26,920,54	29,680,53

Summa r:dr 131,492,46 122,728,84;

härunder äro dock ej inberäknade ofvannämnda ränte- och amorteringsutgifter och icke heller bland inkomsterna staden tillfallna tologsersättningar;

i Vestervik: i den så kallade Strömsholmskanalen, som förbinder Gamlebyviken med Vesterviks hamn, verkställdes åren 1866 och 1867 muddring, pålning och stenkajbyggnad, äfvensom öfver kanalen anbringades en ny svängbro af jern. Under samma och följande år till 1870 fortsattes en förut påbörjad utvidgning och förbättring af den så kallade fiskarehamnen utanför den del af staden, som gränsar till nämnda vik, hvarjemte der uppfördes stenkajer och inrättades tvenne salutorg. Den gamla och mycket förfallna barlastkajen af trä blef under åren 1868—70 ersatt med en ny af sten. För öfrigt hafva flere mindre reparationer verkstälts. Förhållandet med hamnkassans inkomster och utgifter har varit följande:

år	Inkomster.	Utgifter.
1866	5,147,89	7,745,48
1867	6,131,15	12,668,72
1868	6,877,32	3,201,22
1869	6,076,58	7,912,07
1870	5,834,96	12,926,49

eller för alla åren r:dr 30,067,90 44,453,98.

Oaktadt utgifterna således med 14,386 r:dr 8 öre öfverstigit inkomsterna, egde hamnkassan likväl vid 1870 års slut en behållning af 3,190 r:dr 30 öre utom inventarier till bokfördt värde af 750 r:dr;

i Oskarshamn: ett betydligt arbete har företagits i ändamål att utvidga och förlänga skeppsbron, hvartill staden för en summa af tillhopa 11,000 r:dr dels inköpt och dels genom expropriation tillvunnit sig tre angränsande brädgårds- och tomtplaner. Derjemte har man byggt en ny hamn för fiskebåtar och derinvid anlagt ett rymligt salutorg. Med ett för hamnkassans medel inköpt mudderverk hafva erforderliga muddringsarbeten blifvit utförda. Hamnkassan har haft följande

år	Inkomster.	Utgifter.
1866	5,161,77	1,143,73
1867	5,674,59	2,812,91
1868	6,101,00	2,492,02
1869	7,078,65	1,728,90
1870	6,147,17	15,249,17

Summa r:dr 30,163,18 23,426,73;

i Borgholm: genom fortsättning af förut påbörjade arbeten har den norre hamnarmen blifvit utvidgad, innanför försedd med bekväm körbana och anläggningsplan samt utvändigt förstärkt genom ausenlig utfyllning af sten. Härigenom har hamnen blifvit

betydligt förbättrad och stadens sjöfart förkofrad. Hamninträdernas förhållande till utgifterna har varit följande:

	Inkomster.	Utgifter.
år 1866..... r:dr	3,598	5,098
» 1867..... »	4,172	2,528
» 1868..... »	5,061	4,218
» 1869..... »	5,214	4,548
» 1870..... »	5,840	3,729

eller tillhopa r:dr 23,885 20,121;

i *Mönsterås*: de i förra femårsberättelsen ounnämnda kajbyggnader hafva fortgått i mera vidsträckt omfång än först varit ämnadt, i sammanhang hvarmed utfyllts stora och rymliga planer till upplagsplatser och marknadstorg. Ett mudderverk för hästkraft har blifvit inköpt och betydligt muddringsarbete dermed verkställt för att öka och underhålla djupet uti inseglingstrännan till köpingen, till hvars lastbrygga smärre ångfartyg nu kunna uppgå;

vid *Röhälla* har hamnanläggningen blifvit fullbordad och anses vara synnerligen väl utförd. En utanföre hamninloppet befintlig vidsträckt sandbank hindrar dock vid lågt vattenstånd hamnens begagnande af mera än 4—5 fots djupgående farkoster;

vid *Sandviken* i Persnäs socken på Ölands nordvestra kust påbörjades i slutet af år 1870 anläggningen af en ny hamn, hvartill beviljats 18,000 r:dr såsom anslag af allmänna medel. Denne hamn, som ännu icke är färdig, kommer att blifva af stor nytta för de nordligaste socknarna af Öland, hvilka hittills på vestra sidan af ön icke egt för sina kustfartyg något, vare sig af naturen eller konsten bildadt, säkert anläggningsställe, i brist hvaraf dessa icke sällan vid lossning och lastning lidit skada samt emellan begagnandet stundom måst uppdragas på land. Befolkningen på denne del af ön är så mycket mera i behof af en närbelägen hamn som der idkas betydlig aptering af trappsten och golfflisor jemte andra af kalksten beredda tillverkningar, hvilkas tyngd i förhållande till värdet icke medgifver långväga landtransporter. Derförutan produceras der i trakten till afsalu utom något spannmål en myckenhet potatis. Så fort hamnen vid Sandvik blifver färdig, kommer sannolikt att deremellan och Oskarshamn inrättas en regulier ångbåtsfart, för hvilket ändamål ett bolag redan trädt i verksamhet.

Längst i norr bildar Öland 2 långt framskjutna, med sina inåt mot hvarandra böjda spetsar nära nog sammanlöpande uddar, innanför hvilka finnes en stor och temligen djup vattenbasin, kallad *Grankullaviken*. För att af denna göra en ovanligt rymlig och för alla vindar skyddad hamn, erfordras knappast mera än att uppressa och fördjupa det af grund uppfyllda inloppet, och derefter skulle denna hamn i följd af sitt läge blifva af ovärderlig nytta dels för östersjöseglationen i allmänhet, för hvilken saknaden af en säker sjöhamn i denne del af farvattnet ofta medför olägenheter och stundom verklig fara, dels för vinterpostforslingen emellan Gotland och fastlandet samt dels i synnerlig mån för afsättningen af Böda kronoparks sannolikt i framtiden ganska betydliga öfverskott af skogseffekter. På sätt här ofvanföre i sektionen om skogshushållningen blifvit nämndt, har också förslag till en sådan hamn uppgjorts och derefter af Eders Kongl. Maj:t i nåder remitterats till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vidare åtgärd.

De anslag af tullmedlen, som i egenskap af *tolagsersättning* tillfallit stapelstäderna i länet, hafva utgått med följande belopp:

	Kalmar.	Vestervik.	Oskarshamn.
år 1866..... r:dr	6,195,98	2,429,01	1,100,73
» 1867..... »	6,212,92	1,484,95	845,12
» 1868..... »	5,551,18	1,561,12	1,079,11
» 1869..... »	4,333,40	1,117,98	1,203,05
» 1870..... »	4,850,11	1,260,12	1,235,32

Summa för alla åren r:dr 27,143,59 7,853,18 5,463,33
 eller i medeltal årligen » 5,428,72 1,570,64 1,092,67.
 Årliga medeltalet af tolagsersättningarna åren 1861—65 utgjorde för Kalmar r:dr 12,898,81 och har således minskats med

ungefär 58 %
 » Vestervik ... » 4,286,21 d:o d:o d:o 63 %
 och » Oskarshamn » 4,049,51 d:o d:o d:o 73 %, hvilka högst betydliga minskningar förklaras deraf, att beloppet af tullinträderna i dessa städer under de senare åren ansenligen nedgått, enligt hvad i det följande kommer att framläggas.

Fyr- och båkanstalterna vid och utanför länets kuster hafva under dessa fem år vunnit betydlig utvidgning och förbättring. Den i förra femårsberättelsen såsom till anläggning beslutad och påbörjad omförmålde nye fyren vid Ispeudd å Ölandskusten midt emot Skäggenäs tändes 1866. Den är en ledfyr af 5:te ordningen med linsapparat och fast hvitt sken, tjenande att nattetid leda fartyg från höjden af Borgholm till ankarsättning söder om Skäggenäs. Det i farleden emellan Ispeudd och Skäggenäs befintliga svåra grundet Masknaggen blef samtidigt utmärkt genom en större konboj med derå anbragt klockställning, å hvilken strömsättning och sjöhäfnings åstadkomma ringning, till nyttig varning för under mörker eller tjocka passerande fartyg. Samma år utlades på de vådliga utgrunden i södra delen af Kalmarsund ett fyrfartyg med tvenne fyrrar, visande ett fast hvitt sken, från hvilket fartyg, som om dagarne utmärkes med röda tecken å mastopparne, under tjocka gifvas varnings-signaler med klocka. Åtskilliga andra grund hafva blifvit utmärkta med dels konbojar dels ballongprickar samt inloppen till segelleder och hamnar flerstädes försedda med nya eller förbättrade inseglingmärken.

C) **Sjöfart och Handel.** Enligt bilagde tab. N:o 9 a Tab. N:o egde länets invånare år 1870 följande antal *fartyg* om 3 nyläster och deröfver, nemligen:

	Antal.	Lästetal.
till utrikes sjöfart begagnade.....	193	6,978
till inrikes » »	107	1,036

eller tillhopa 300 8,014,

deraf 10 st. ångfartyg (af hvilka de uppmätta hade en drägtighet af tillsammans 85 nyläster). Länets handelsflotta uppgick 1865 till 312 fartyg om en sammanräknad drägtighet af 8,096 nyläster (deraf 6 ångfartyg om tillhopa 87 sådana läster). Denna flotta har således under mellantiden minskats med 12 fartyg och 82 nyläster.

Enligt de af Kongl. Kommerz-Kollegium afgifna och såsom bidrag till Sveriges officiella statistik offentliggjorda redogörelserna för år 1870 utgjorde hela rikets handelsflotta samma år med inberäkning af ångfartygen:

för utrikes sjöfart ...	1,463 fartyg om tillhopa	81,882 nyläster,
för inrikes » ...	1,990 » » »	26,420 »

eller tillsammans 3,453 fartyg om tillhopa 108,302 nyläster; och om man härmed jemför Kalmar läns fartyg för nämnda år,

så befinnes, att detta län då egde, till antalet, 13,19 % af rikets till utrikes sjöfart begagnade handelsflotta, 5,38 % af alla de för inrikes sjöfart begagnade fartygen och 8,69 % af hela handelsflottan, samt, hvad dräktigheten angår, 8,52 % af den till utrikes sjöfart begagnade, 3,92 % af den till inrikes sjöfart begagnade och 7,40 % af den sammanräknade handelsflottan för hela riket.

Tab. Litt. D. För att bereda en öfersigt af länets utrikes sjöfart, har jag med ledning af nyssåberopade redogörelse låtit upprätta nedanstående tab. Litt. D, som innehåller uppgift å de fartyg, dels svenska och dels främmande, hvilka år 1870 blifvit från eller till utländske hamnar in- eller utklarade vid detta läns tullkammare. Vill man undersöka i hvad förhållande länet samma år tagit del uti hela rikets utländska sjöfart, så torde vara lämpligast att, med förbiseende af de in- och utklarade fartygens antal, hålla sig uteslutande till deras dräktighet, och då under år 1870 från utrikes orter till hamnar i Sverige inklarets fartyg om tillhoppa 660,737 nyläster samt från Sverige till utländske hamnar utklarats fartyg om en sammanräknad dräktighet af 662,989 nyläster, så befinnes, att detta län bidragit med 4,47 % i det förra och med 4,64 % i det senare lästetalet. Här torde dock böra bemärkas, att icke så få af länets större fartyg sagda år idkat fraktfart på fjärrare farvatten inom och utom Europa, utan att under hela året besöka hemortens hamnar.

Till störste delen vidmakthålles länets handelsflotta genom reparationer och nybyggnader vid egna skeppsvarf. Sådana, de flesta serdeles väl anskrifna och mycket anlidade, finnas dels vid stapelstäderna och dels vid flere af köpingarne och landthamnarne, synnerligast i Södra Möre och Stranda härad. Skeppsbyggeriet har de senare åren varit i ett starkt tilltagande, men af de nybyggda fartygen har störste delen afyttrats till andra orter genom köpslut, uppgjorda antingen före eller omedelbart efter färdigbyggandet. Fartygen byggas vanligen af ek, med användande äfven af furuvirke till någon del. Endast i Oskarshamn, hvarest jemte den mekaniska verkstaden finnes en i förra femårsberättelsen omnämnd ypperlig skeppsdocka, förekomma fartygsbyggnader af jern eller af trä på jernspant, i begge fallen med beräkning på ångkraft. Med undantag af Vestervik, der flere fartyg, serdeles de för fraktfart på aflägsna farvatten afsedda, äro fördelade i parter, vanligen tjugonedelar, och således egas af bolag, har man här i länet ännu icke i afseende på de vanliga handelsfartygen börjat tillämpa det associationssystem, som i Norge varit ett af de kraftigaste medlen till handelsflottans tillväxt och sjöfartens ökade liflighet. I de flesta fall egas fartyget af ett eller två handelshus. Någon gång har skepparen

en mindre del deri, men sällan händer numera, att fartyget tillhör honom allena, hvilket förr oftare inträffade.

Detta läns kustbefolkning har afgjord lust och fallenhet för sjömansyrket. I de norra socknarna af Öland samt skärgårds-trakterna af Tjusts, Stranda och Södra Möre härad egnar sig ett stort antal deråt redan i de första ungdomsåren. Härigenom rekryteras icke allenast länets egen handelsflotta med oftast utmärkt sjöfolk, utan många af desse orters sjömän taga också anställning på främmande fartyg, ganska ofta på utländska. I allmänhet göra de sig väl kände i sitt yrke, vinna förmånlig sjötjänst och, då de efter flere års förlopp återkomma till hemorten, händer det icke så sällan, att de sammansparat penningar till ett i förhållande till deras samhällsställning icke oansenligt belopp. Att de Kalmar län och företrädesvis Öland tillhörande sjömän, som hafva tjänst på utländska fartyg, icke äro få till antalet, torde kunna slutas deraf, att knappast något år förgått, utan att länsstyrelsen fått officiell underrättelse om 3 eller 4 fall, der någon sjöman från denne ort i sådan tjänst utomlands afidit, och hvarvid hans qvarlåtenskap, som hitsändts för att hans arfvingar tillhandahållas, vanligen uppgått till ett eller annat hundratal riksdaler.

Länets till utrikes sjöfart begagnade fartyg föras, med högst få undantag, af examinerade sjökaptener, de fleste utgångne från någon af länets begge navigationsskolor. Flere af styrmännen hafva också undergått skepparexamen och bland besättningarna i öfrigt finnas ej så få konstaplar eller matrosar, som vid dessa skolor aflagt styrmansexamen.

Vid detta läns kuster har nedannämnda år följande antal fartyg strandat:

År.	Antal strandade fartyg.			Af dessa fartyg hafva					
				tagits af grund och reparerats.			totalt förolyckats.		
	Svenska	Utländska	Summa	Svenska	Utländska	Summa	Svenska	Utländska	Summa
1866	3	5	8	—	4	4	3	1	4
1867	3	6	9	—	6	6	3	—	3
1868	5	4	9	3	3	6	2	1	3
1869	4	7	11	2	6	8	2	1	3
1870	2	8	10	1	7	8	1	1	2
Summa för alla 5 åren	17	30	47	6	26	32	11	4	15

Strandningshändelsernas antal under åren 1861—65 uppgick till 71, deraf 45 med total förlust af fartyget. Förhållandet i detta hänseende har således under senare femårsperioden varit ojem-

Tab. Litt. D. Uppgift å de fartyg, som från eller till utrikes orter blifvit in- eller utklarade vid tullkammarne i Kalmar län år 1870.

Tullkammare.	Inklarade fartyg.						Utklarade fartyg.					
	Svenska.		Främmande.		Summa.		Svenska.		Främmande.		Summa.	
	Antal.	Nyläster.	Antal.	Nyläster.	Antal.	Nyläster.	Antal.	Nyläster.	Antal.	Nyläster.	Antal.	Nyläster.
Kalmar	589	15,331	94	2,179	683	17,510	364	9,859	66	1,503	430	11,362
Vestervik	103	3,578	72	4,432	175	8,010	165	5,372	63	3,752	228	9,124
Oskarshama	98	3,220	28	790	126	4,010	316	9,159	39	1,116	355	10,275
Summa	790	22,129	194	7,401	984	29,530	845	24,390	168	6,371	1,013	30,761

förligt mera gynnsamt ej blott hvad angår olyckornas antal, utan ock i synnerhet beträffande de totala skeppsbrotten, som minskats till jemt $\frac{1}{2}$. Af de från grund tagna fartygen hafva flere blifvit åter iståndsatta dels å Kalmar varf, der upphalningsslipen, och dels i Oskarshamn, der skeppsdockan underlättat dylika reparationer. De flesta strandningarna hafva dessa år, likasom under förra qvinvennet timat vid östra kusten af Öland. I forna tider var strandbefolkningen der, måhända icke utan allt fog, beskyldd för mycken benägenhet att på allt möjligt, stundom mindre lofligt, sätt draga fördel af dylika olyckor; men till sådana beskyllningar hafva anledningarna mer och mer minskats, till dess de slutligen alldeles upphört. Vid de under senare åren å Ölandskusten inträffade sjöskadorna har ortens befolkning i allmänhet ådagalagt beredvillig hjälpsamhet utan andra anspråk än att få skäligen betalning för sådant arbete, som afsett bergning af fartyg och last äfvensom för den senares forsling.

Af statens i förra femårsberättelsen omnämnda tvenne *lif-räddningsbåtar* är den ene, stationerad vid Gräsgårds hamn på Ölands sydöstra kust, ännu kvar; men den, som var förlagd i Kalmar, har blifvit afflyttad till annan ort, sedan staden ej velat bekosta anstalterna för denna båts ändamålsenliga förvaring.

Tab. N:o 9 b. A antalet *handlande* och deras betjening jemte dem påförd bevillning, allt för år 1870, lemnas summarisk redogörelse i bifogade tab. N:o 9 b. De handlande af begge könen inom hela länet uppgingo år 1865 till ett antal af 481, men utgjorde år 1870 något mera, eller 517. Deremot hade under dessa fem år deras sammanräknade bevillning nedgått från 6,910 r:dr 39 öre till 6,852 r:dr 92 öre. Jemföras dessa förhållanden med dem, som i Kommers-Kollegii statistiska redogörelse för sagda år finnas för hela riket angifna, så befinnes, att samtliga handelsidkande personer inom Kalmar län uppgingo i antal till 3,91 % af hela rikets, men att deras bevillning ej utgjorde mera än 2,91 % af den alla handlande i riket då påförda.

Såsom förut blifvit omförmäldt omfattar den större handelsrörelsen i länet förnämligast uppköp och export af skogsprodukter, brukstillverkningar och spannmål. Denna rörelse bedrifves hufvudsakligen i de tre stapelstäderna Kalmar, Vestervik och Oskarshamn, äfvensom i några af köpingarne. Deremot idkas minuthandel med in- och utländska varor så väl i länets alla städer och köpingar, som äfven på en mängd ställen å landet. Den tryckta penningställningen under åren 1866 och 1867 och den af missväxten föranledda nöden hos en stor del af befolkningen åren 1868 och 69 kunde icke undgå att menligt inverka på länets handelsrörelse i dess olika grenar. Hvad serskildt stapelstäderna angår, har, sedan jernvägsförbindelserna i det inre af Småland inskränkt deras trafikområden, handeln äfven derigenom märkbart aftagit i omfång och liflighet. Detta kan skönjas bland annat på tullkammarnes minskade uppbörd, i afseende hvarpå jag får återropa följande sammandrag öfver *uppbörden vid tullkammarna* under nedanstående år:

	Kalmar.	Vestervik.	Oskarshamn.	Summa.
År 1866 R.dr	216,785,19	59,815,62	35,707,40	312,308,21
» 1867 »	215,798,39	43,767,49	34,686,87	294,252,75
» 1868 »	198,110,84	46,818,75	42,256,00	287,185,59
» 1869 »	166,667,76	41,189,03	46,905,64	254,762,43
» 1870 »	177,207,44	43,756,85	39,520,96	260,485,25
Summa »	974,569,62	235,347,74	199,076,87	1,408,994,23
eller i medeltal »	194,913,92	47,069,55	39,815,37	281,798,85

Medelbeloppet per år af tulluppbörden under perioden 1861--65 utgjorde:

i Kalmar	r:dr 369,578	och har således minskats			
					med 47,15 %
i Vestervik ... »	93,527	d:o	d:o	d:o	48,87 %
och i Oskarshamn »	93,913	d:o	d:o	d:o	57,61 %
eller tillhopa »	557,018	d:o	d:o	d:o	49,41 %.

Hvad länets *marknader* angår, anfördes i senaste femårsberättelsen, hurusom med anledning af min underdåniga hemställan det blifvit genom nådiga brefvet den 19 Maj 1865 beslutadt, att då efter införandet af utvidgad näringsfrihet behöfvat af marknader syntes, med undantag af sådana, som afsågo kreaturshandel, böra vara, om icke i allo undanröjdt, dock i väsentlig mån inskränkt, Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i rikets samtliga län skulle, efter det landstingen och hvad städerna serskildt beträffade, jemväl statsfullmäktige, eller, der sådana icke funnes, stadsinnevånarne å allmän rådstuga blifvit hörde, till Kungl. Kommers-Kollegium före samma års slut inkomma med förslag till indragning af eller minskning i tiden för de marknader, som kunde finnas obehöflige eller till tiden alltför långt utsträckt, hvarefter bemälda Kollegium hade att, med föranledande af de sålunda inkomna upplysningarna, vidare i ämnet förordna. Efter det vederbörande i detta län i berörda hänseenden sig yttrat, har Kungl. Kommers-Kollegium under den 12 Januari 1866 föreskrifvit, att från och med det nästföljande året, följande marknader skulle helt och hållet indragas, nemligen de som förut hållits i Kalmar under Februari och Juni månader, i Vestervik under Januari och September, i Mörbylånga under Juni, i Gårdsryd under September och i Dalsbro under November månad, samt att tiden för de kvarvarande marknaderna inom länet skulle inskränkas till endast en dag för hvardera, med undantag för den i Kalmar bibehållne höstmarknaden, hvilken komme att räcka två dagar. Sedermera och uppå derom gjorda framställningar har nämnda Kungl. Kollegium tid efter annan förordnat om upphörande af 4 andre marknader i detta län, nemligen de som höllos i Gamleby, Hanåsa och Gullaboås äfvensom sommarmarknaden i Oskarshamn; men af desse marknader har den i Hanåsa ej upphört förr än med innevarande år. De kvarvarande marknaderna voro nästlidet år 28, deraf 10 i städerna och 18 på landet. Af alle desse marknader höllos de fleste i September och Oktober månader, då antalet utgjorde 10 i hvardera månaden.

Så kallade *torgdagar* hafva blifvit mer och mer allmänne på landet inom alla trakter af länet. Sådana hållas nu å vissa efter månad eller vecka bestämda och kungjorda tider på några ställen i hvart fogderi. Deras ursprungliga eller egentliga ändamål har varit att till ömsesidig fördel för producenter och konsumenter åstadkomma en till tid och rum sammanförd och derigenom ökad försäljning af lifsförnödenheter, hemtade från jordbruket och ladugårdsskötseln; men mångenstädes har varuomsättningen å torgdagarna utvidgat sig till en långt större omfattning, så att der nu mera idkas försäljning af jemväl slöjdalster, fabriks- och handtverksvaror samt till och med vanligt köpmanskram, hvarigenom å ett och annat ställe torgdagarna mer och mer antagit arten af vanlige landtmarknader, föranledande ganska betydliga folksamlingar. I allmänhet hafva dessa handelsmöten visserligen aflupit utan fridstörande uppträden eller

gröfre brott, men de påkalla dock en ofta besvärlig polisuppsigt. I allt fall och sedan 1864 års näringsförfattning öppnat nästan obegränsade tillfällen till handels idkande å landet jemväl utom marknad, har jag icke ansett mig kunna annorlunda än i öfverensstämmelse med vederbörande platsinnehafvares önskan förbjuda dylike torgdagars hållande eller inskränka rättigheten till varuförsäljning å desamme. Det kan också med skäl sättas i fråga, huruvida så beskaffade restriktiva åtgärder, om de låge inom länsstyrelsens befogenhet, vore med hänsigt till ortens ekonomiska välbefinnande lämpliga; ty onekligt är, att de ifrågasvarande mera besökte torgdagarne lända till stor nytta för den allmänna rörelsen och varuomsättningen samt bereda den kring-

boende befolkningen minskning i tidspillan och resor för anskaffande af hvarjehanda behöfliga varor, hvilka fördelar måhända öfverväga de olägenheter, som å andra sidan uppstå derigenom att visse torgdagar i sin mån verka till en större utbredning af utländskt kram och andra öfverflödsvvaror. Emellertid synes torgdagarnes benägenhet att öfvergå till egenskapen af landtmarknader — på ett och annat ställe finnas till och med vanliga marknadsstånd på torgplatsen uppförda — innefatta en faktisk bekräftelse på de förutsättningar, med anledning hvaraf jag i min ofvanberörda underdåniga hemställan, vågat ifrågasätta behöfligheten af marknadernes bibehållande såsom en på offentlig myndighets tillstånd och regleringsbestämmelser beroende institution.

5. Kameralförhållanden.

Tab. N:o 10 a o. b. Någon förmedling af ränta eller mantal å hemman har under ifrågasvarande femårsperiod icke egt rum. Deremot har förändring af hemmansnatur förekommit, i det att dels tillsammans 9 $\frac{3}{4}$ mantal krono blifvit till skatte inlösta, dels $\frac{2}{3}$ mantal, indraget boställe, af kronan för godtgörande af skatterättsfordran, upplåtits till enskild person under skattemannarätt, samt dels $\frac{1}{2}$ mantal, som med en tillhörande utjord förut i jordeböckerna upptagits såsom skatteegendom, men efter derom yppad rättegång, genom domstolsbeslut förklarats vara af kronatur, följaktligen blifvit till sistnämnda natur återfördt. Något upptagande af hemman från ödesmål har icke eller egt rum; hvaremot ny ränta genom skattläggning tillkommit för några få, på allmänning belägna, förut icke skattlagda jordlägenheter.

Sådan pröfning i fråga om jordafsöndringar, som enligt nådiga förordningen den 6 Augusti 1864 och Kungl. kungörelsen den 8 September 1868, åligger Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande med hänsyn till både den afsöndrade jordens storlek i förhållande till hemmanet och den årliga afgäldens bestämmande, har under dessa fem år förekommit i afseende på 191 serskilda lägenheter, af hvilka de flesta varit för alltid från hemman afsöndrade och således öfvergått till sjelfständiga, oftast med egna åbyggnader försedda, jordbruksområden.

Sammanräknade uppskattningsvärdet utgjorde år 1870: för hemman och lägenheter å landet r:dr 92,437,495 samt för städernas jord och hus » 9,585,585 eller tillhopa » 102,023,080, och då länets sammanräknade fastighetsvärde år 1865 uppgick

till 109,845,580 r:dr, har således deruti egt rum en minskning af 7,822,500 r:dr, härledande sig från en nästan öfverallt i länet småningom skedd nedsättning af en vid de nye taxeringsgrundernes första tillämpning väl högt tilltagen uppskattning af jorden på landet. Hvad serskildt städerna angår, har deras taxeringsvärde under perioden ökat med 881,510 r:dr, hvilken ökning antagligen till störste delen uppkommit genom byggandet af nya eller förbättrandet af gamla hus, men i någon mån torde härrört af förhöjd uppskattning.

Angående laga skiften i länet innehåller bifogade tab. Tab. N:o 11. N:o 11 en af förste landtmätaren afgifven summarisk redogörelse. Då de under åren 1861—65 skiftade hemmanen uppgingo till 117 $\frac{3}{4}$ mantal, hafva deremot under nu ifrågasvarande 5 år endast 65 $\frac{1}{4}$ mantal undergått laga skiftesbehandling. Den skiftade jordens yttinnehåll utgjorde under förra perioden 505,555 qv.-ref, hvaremot detsamma nu uppgått till allenast 260,980 ref. Dessa betydliga minskningar hafva sin naturlige förklaringsgrund i det förhållande, att, sedan skiftesverket i länet under flere föregående qvinquennier bedrifvits med stor fart och omfattning, numera i hvarje härad finnas högst få byar och hemman, som sakna lagligen fastställt skifte. Landtmäteriatgärder för delning af jord förekomma numera sällan i andra fall, än när eganderätten till hemman, som förut tillhört blott en person, öfvergår till två eller flere, hvilka önska få jorden dem emellan fördelad; hvarjente rågångsrätningar och egoutbyten äfvenledes ännu stundom blifva föremål för landmätarens handläggning. Flere af länets landtmätare sakna emellertid full sysselsättning.

För den årliga kronouppbörden redogöres i tab. N:o 12. Tab. N:o 12.

6. Politi.

A) Undervisningsväsendet. Då folkundervisningen i riket numera blifvit föremål för en serskild gren af Sveriges officiella statistik, deraf det senast utkomna häftet innehåller berättelse för åren 1865—68 jemte stiftsvis upprättade tabeller för det sistnämnda af dessa år, så torde jag kunna i afseende på detta ämne här inskränka mig till framläggande endast af de Kalmar län angående förhållanden, som äro att inhemta af berörda statistiska redogörelse.

Antalet folkskolor inom länet uppgick år 1868 till 310, deraf likväl endast 65 voro fasta, 95 flyttande roteskolor och

150 så kallade småskolor. Serskilda af kommunerna uppbyggda eller anskaffade skolhus voro allenast 153. För de öfriga skolorna begagnades tillfälliga lokaler. Vid 67 af de med egna hus försedda skolorna fanns planteringsland eller folkskoleträdgård. Länet hade nämnda år 40,136 i skolåldern varande barn, af hvilka

i fasta folkskolor undervisades.....	7,177, eller 17,9 proc.
i flyttande d:o d:o	11,795 » 29,4 »
i småskolor d:o	10,053 » 25 »

i andra offentliga eller enskilda läroverk eller i hemmet undervisades	9,869, eller 24,6 proc.
af en eller annan anledning saknat un- dervisning	1,242 » 3,1 »

Summa 40,136.

Vid folkskolorna voro år 1868 anställda 129 examinerade och 19 icke examinerade lärare samt 6 lärarinnor, deraf 5 aflagt föreskrifna kunskapsprof. Uundervisningen i småskolorna besörjdes samma år af 72 lärare och 65 lärarinnor. Till aflöning åt alle desse lärare och lärarinnor hade skolkommunerna år 1868 af egna medel tillskjutit

r:dr	64,141
samt af statsmedel erhållit:	
i folkskoleafgifter	28,094
i serskilda bidrag	10,780 » 38,874

Summa r:dr 103,015.

Såsom i nästföregående femårsberättelse är anmärkt, möter ett ändamålsenligt anordnande af folkundervisningen betydliga svårigheter inom de många socknar i det inre af länets fasta land, der befolkningen i förhållande till arealen är gles och således spridd på en stor yta. Inom de flesta trakter af dessa socknar är vanliga förhållandet, att de större byarne ligga på långt afstånd från hvarandra, skilde genom vidsträckta skogs- eller betesmarker, mossar eller sjöar, och skulle man i sådana trakter inrätta fasta skolor, med det läge, att barnen ej finge för lång väg till skolan, så behöfdes ett vida större antal dylika folkskolor, än det nu befintliga. Hittills har man inom sagde delar af länet sökt afhjelpa bristen genom inrättande af ambulatoriska skolor, hvilka efter någon viss antagen ordning flyttas från den ene roten till den andre och vanligen hållas i hyrd eller tillfälligtvis anskaffad lokal; men då lärarekrafterna oftast äro otillräckliga, medför denna anordning den olägenhet, att skolundervisningen inom hvarje rote sällan fortgår mer än 3 månader hvart år. Enligt den ofvanåberopade statistiska redogörelsen för år 1868, hade af de folkskolorna besökande barnen, hvilkas hela antal utgjorde 29,025, ej mindre än 4,582, eller 15,8 proc. emellan $\frac{1}{4}$ och $\frac{1}{2}$ mils och 1,260 eller 4,4 proc. öfver $\frac{1}{2}$ mils väg från hemmet till skolan. Förhållandet i detta hänseende är i allmänhet bättre inom slättlandstrakterna, eller hela Öland och en del af socknarna på fasta landet, der byarne och andra bebyggda ställen äro hvarannan temligen närbelägna. Inom hela Aspelands härad, med 2,059 barn i skolåldern, fanns år 1868 ingen enda fast folkskola.

Under nu ifrågavarande femårsperiod har länsstyrelsen haft att handlägga flere af domkapitlet i Kalmar stift med anledning af nådiga cirkuläret den 5 December 1862 anhängiggjorda ärenden om skyldighet för skoldistriktet att vid de folkskolor, der så ännu icke hade skett, fullgöra hvad i 4 § 3 mom. af Kungl. stadgan om folkundervisningen föreskrifves eller att, "så vidt sig göra låter, ett lämpligt jordland skall ställas till skollärares disposition, dels till brukning för eget behof af jordfrukter, dels för att lemna tillfälle till undervisning i träplantering och trädgårdsskötsel". I flere af dessa frågor lyckades det att utan behof af formligt åläggande förmå kommunen att anskaffa dylikt planteringsland, hvilket skedde stundom medelst inköp af jord eller arrendeaftal derom för längre tid, men stundom äfven genom begärd och i behörig ordning tillåten jordafsöndring från presteboställe, emot årlig afgäld. I några fall har ändamålet

deremot icke kunnat vinnas annorlunda än genom kommunens förpligtande medelst utslag att inom viss, rymligt tilltagen tid hafva anskaffat det ifrågasatta jordlandet, eller åtminstone vidtagit nödiga åtgärder för att tillvinna sig sådant genom expropriation af till skolan angränsande tjenlig mark. I ett af dessa fall, der egaren till den utsedda jordplanen motsatte sig expropriationspåståendet, har Eders Kungl. Maj:t likväl, genom nådigt bref den 9 April 1869 icke funnit skäl att för ifrågavarande ändamål, emot den enskilde jordegarens bestridande, anbefalla tillämpningen af expropriationslagen.

Enligt å landskontoret befintliga anteckningar hafva *bidragen af statsmedel till befrämjande af folkundervisningen* i länet utgjort:

	Folkskole- afgift.	Särskildt beviljade anslag.
År 1866	34,555,20	5,068,58
» 1867	34,566,00	6,350,51
» 1868	34,855,00	9,470,44
» 1869	33,319,20	10,565,13
» 1870	32,827,60	10,916,00.

Af begge landstingen i länet hafva åtgärder vidtagits till folkundervisningens befrämjande. Norra landstinget tillsatte 1866 en komité, som hade att föreslå lämpliga åtgärder till förbättring af undervisningen vid folkskolorna i landstingsdistriktet och till anskaffande af skolmateriel m. m., hvartill af landstingsmedlen beviljades ett anslag af 500 r:dr. Sedermera utsåg samma landsting 1867 en *ständig skolkomité*, hvars ledamöter äfven hade att inspektera folkskolorna. Sedan i Kalmar stad genom dervarande skolråds försorg inrättats en serskild *skola för bildande af lärarinnor* till småskolor, så har länets södra landsting år 1867 för de 4 nästföljande åren beviljat ett årligt anslag af 500 r:dr till understöd åt denna läroanstalt under vissa vilkor. Samma landsting anslag år 1869 ett årligt belopp af 2,000 r:dr att under två år utgå såsom lönetillökning åt den af staten antagne *folkskoleinspektören* i Kalmar stift, under vilkor, "att han, med afstående från andra befattningar, odeladt egnar sin tid åt folkskoleinspektionen och årligen till landstinget afgifver berättelse om sin verksamhet, samt med skyldighet för honom att vid inspektionstillfällena sätta sig i förbindelse med församlingarnas skolråd, och, der han finner sådana hinder för skolans gång eller utveckling, hvilkas afhjelpande kräfver församlingens medverkan, före afresan med skolrådets ordförande öfverenskomma om lämplig tid för hållande af kyrkostämma, den inspektören vid återresan bör öfvervara". Vid 1870 års sammanträde beviljades jemväl af södra landstinget ett anslag af 500 r:dr att under år 1871 ställas till folkskoleinspektörens disposition, för att af honom i samråd med fyra af landstinget utsedde komiterade utdelas såsom *stipendier* å högst 100 r:dr åt sådane redan anställda folkskolelärare, som, med visade goda anlag för undervisning, önska att vid något af statens seminarier under minst två månaders tid lära känna och begagna nyare undervisningsmetoder. Af ett utaf södra landstinget år 1865 beviljad anslag å 500 r:dr till *premier* åt sådane folkskolelärare, som synnerligen vinnlagt sig om undervisnings lemnande i träplantering och trädgårdsskötsel, hafva dylika premier blifvit under åren 1869 och 1870 utdelade. Sistnämnda begge år har samma landsting jemväl anvisat medel att af folkskoleinspektören användas till förberedande utgifter i och för anordnandet af *folkskoleläraremöten*

här i Kalmar. Sådana möten hafva också här egt rum samt varit besökta af ett betydligt antal folkskolelärare jemte andra för folkundervisningen nitälskande personer.

Elementarläroverk, af staten underhållna. Följande sådana funnos i länet år 1870:

1:o i *Kalmar*: ett högre, på både klassiska och reallinien fullständigt elementarläroverk med ordinarie lärarepersonal af 1 rektor, 7 lektorer, 12 adjunkter och 3 öfningslärare. Lärjungarnes antal, som under 1865 års hösttermin utgjorde 452, steg samma termin 1870 till endast 420, men minskningen, motsvarande ungefär 7 proc., är icke större, än att den kan hafva varit beroende af tillfälliga orsaker. Detta läroverk fortfar att åtnjuta ett stort och välförtjent anseende. Flere af de der studerande ynglingarne tillhöra orter, belägne utom stiftet. Den i förra femårsberättelsen omförmälda tillbyggnad vid läroverkslokalen har under denna period blifvit färdig och till begagnande upplåten. Uppförd af tegel på ungefär 100 fots afstånd från gamla skolhuset och sträckande sig paralelt med detta, innehåller nämnda nya byggnad i dels två och dels tre våningar en serdeles stor och ljus samt med ny fullständig apparelj försedd gymnastiksal af 80 fots längd 40 fots bredd och 23 fots höjd, rymliga lokaler för bibliotek och museum, musiksals, några få lärosalar och bostad för läroverkets vaktmästare.

2:o i *Vestervik*: ett högre, blott på reallinien fullständigt läroverk med 1 rektor, 2 lektorer, 7 kolleger, 1 extra lärare och 3 öfningslärare. Antalet lärjungar, som höstterminen år 1865 utgjorde 172, har småningom nedgått och uppgick höstterminen 1870 till endast 108. Denna ansenliga minskning uppgifves hafva förnämligast härledt sig deraf, att sedan riksdagen vägrat beviljandet af begärdt anslag för detta läroverks bringande till fullständighet äfven på klassiska linien, flere der redan intagne ynglingar måst flytta till andra läroverk, äfvensom åtskillige af de orten tillhörande gossar, för hvilka elementarundervisningen skulle börja, i följd af nämnda förhållande genast skickats till något af de läroverk, der undervisningen är på begge linierna fullständig. Vesterviks läroverk, som länge fått nöja sig med ett, oakadt flerfaldiga förändringar både för trångt och äfven i öfrigt ganska otjenligt skolhus, har äntligen år 1870 fått inflytta i ett alldeles nytt, hvilket, hvad angår rymlighet i förhållande till lärjungeantalet, ändamålsenlig inredning och yttre prydlighet, säkerligen kan mäta sig med de bästa läroverksbus i riket. Det lyckades, att för denna dyrbara byggnad finna en utmärkt passande, fri och öppen plats med högt och sundt läge vid vestra kanten af staden. Det af tegel på grundmurar af granit byggda huset har en längd af 180 fot samt är 57 fot bredt, utom vid de utspringande gaffarne, der bredden är 76 fot. Jemte källarvåning, hvaruti vaktmästarebostad, uppvärmningsapparat och ekonomilägenheter äro inrymda, har huset tre våningar samt innehåller, utom förstugor, korridorer och kapprum, en gymnastiksal och en festsal, begge 70 fot långa och 35 fot breda samt den förra 21 och den senare 30 fot hög, 16 större och mindre lärosalar, ett rum för lärarne, 6 rum för laboratorium, bibliotek och samlingar samt en åt läroverkets rektor upplåten boställsvåning om 6 rum jemte tambur, kök m. m. Det hela har med inredning och inventarier kostat 163,568 r:dr, som åstadkommits genom

anslag af statsmedel r:dr 35,000
amorteringslån af d:o » 20,000

anslag af landstinget r:dr 20,000
» » Linköpings stifts byggnadskassa » 3,000
» » spritvaruförsäljningsbolaget i Vestervik . . » 33,000
Vesterviks stadskassas tillskott » 52,568.

Byggnaden börjades 1867 och blef efter fullbordandet högtidligen invigd den 31 Augusti 1870. Den är omgifven af rymliga, till en del med trån planterade gårdsplaner samt stor lek- och exersisplats. Med sitt dominerande läge är denna vackra byggnad en verklig prydnad för Vesterviks stad, likasom den utgör ett hedrande bevis på detta stadssamhälles beredvillighet att med stora uppoffringar befordra det uppväxande slägtets undervisning. Byggnadsritningarna uppgjordes af Kungl. arkitekten m. m. J. F. Abom i hufvudsaklig öfverensstämmelse med en förslagsdessein af lektor C. E. Berlin, hvilkens nit och sakkännedom synnerligen gagnat detta företag, så väl under förberedelserna som vid utförandet.

3:o i *Vimmerby*: ett lägre, treklassigt elementarläroverk med rektor och 2 kolleger, jemte tre öfningslärare. Lärjungarnes antal år 1870 utgjorde under vårterminen 30 och höstterminen 20. Hösten 1865 steg antalet till 32 och har således undergått någon minskning.

4:o i *Oskarshamn*: ett lägre elementarläroverk om 3 klasser med 1 rektor, 2 kolleger och vanlige öfningslärare. Antalet lärjungar, som 1865 års hösttermin uppgick till 62, utgjorde hösten 1870 endast 43, hvilken ansenliga minskning är så mycket mera påfallande, som stadens folkmängd under dessa 5 år icke obetydligt ökats.

5:o i *Borgholm*: en pedagogi med rektor och en kollega jemte serskilde undervisare i gymnastik och sång. Höstterminen 1870 uppgick lärjungarnes antal till 23 emot 31, som det utgjorde fem år förut; och

6:o i *köpingen Mönsterås*: en år 1867 inrättad pedagogi med endast en lärare. Antalet lärjungar var 1870 års hösttermin 28.

Sammanräknade antalet af alle de ynglingar, som höstterminen 1870 begagnade undervisningen uti de inom länet befintliga elementarläroverk, uppgick till 642, emot 749, som det utgjorde vid samma tid 1865. Den icke ringa förminskningen, motsvarande ungefär 14,6 proc. af 1865 års antal, torde förnämligast vara att tillskrifva de näringsbekymmer, som nästan allmänt uppkommo till följd af 1868 års svåra missväxt och hvilka för mången, som eljest skulle önskat skicka sine söner till offentliga läroverk, gjorde det omöjligt att uppfylla denna önskan. Afgångs- eller studentexamen aflades år 1870 af 17 ynglingar vid Kalmar och 2 vid Vesterviks läroverk.

Vid *navigationsskolorna* i Kalmar och Vestervik har undervisningen årligen fortfar med oförändradt antal lärare. För denna skola i Kalmar har staden invid det hus, hvori skolan förut varit inrymd och der föreståndaren har sin bostad, låtit af tegel uppföra ett nytt skolhus innehållande två större lärosalar och ett observatorium. Antalet vid begge skolorna inskrifne och examinerade elever har varit hvad tabellen å följande sida utvisar; börande härvid bemärkas, att af de i Vestervik åren 1867 och 1869 examinerade, en sjökaptan af första och tre styrmän af andra klassen fått der undergå examen utan att hafva varit förut i Vesterviks navigationsskola inskrifne eller undervisade.

	Läsår.	Antal inskrifue elever.	Deraf utexaminerade		
			Sjökapteners af 1:a klassen.	Sjökapteners af 2:a eller Styrmän af 1:a klassen.	Styrmän af 2:a klassen.
Kalmar	1866	36	10	3	17
	1867	32	1	7	21
	1868	40	7	2	27
	1869	36	14	2	17
	1870	32	9	—	15
Vestervik	1866	18	10	—	6
	1867	7	—	2	6
	1868	15	—	1	13
	1869	9	6	—	5
	1870	8	2	2	3

Lägre landbruksskolor. Enligt förra femårsberättelsen funnos år 1865 två sådana i detta län, den ena på direktören H. Kylbergs egendom Ryssbylund i södra och den andra på Kongl. sekreteraren E. Keijs egendom Sundsholm i norra delen af länet, för hvardera af hvilka läroanstalter egendomsinnehafvaren var föreståndare. Begge skolorna hafva under nu ifrågavarande tidrymd fortfarit utan annan förändring, än att direktören Kylberg nedlagt sin vid sidan af landbruksskolan inrättade, i nyssnämnda femårsberättelse omförmälda, privata elementarskola. En ny lägre landbruksskola har under tiden blifvit inrättad på Öland å Borgholms kungsgård till hvilken skola, som förestås af kungsgårdens arrendator C. Hultenberg, ett årligt anslag vunnits af 4,000 r:dr, deraf staten lemnar 2,000 samt länets södra landsting och södra Hushållningssällskapet hvardera 1,000 r:dr. Utom dessa tre, af staten helt och hållet eller delvis bekostade landbruksskolor, hvilka författningens enligt ledas och kontrolleras af Hushållningssällskapens förvaltningsutskott, finnes fortfarande den i nästföregående femårsberättelse omnämnda privata landbruksskola, som direktören H. A. Wulff inrättat å sin egendom Applerum i Södra Møre härad, till hvilken läroanstalt Eders Kongl. Maj:t två gånger i nåder beviljat understöd af allmänna medel, hvardera gången med 1,000 r:dr, hvarjemte länets södra Hushållningssällskap under ett par år anslagit årligen 500 r:dr såsom bidrag för 2 elevers underhåll vid skolan å Applerum. Uti länets serskilde delar finnas således goda tillfällen till teoretisk och praktisk undervisning och handledning i landbruksyrket och dessa tillfällen begagnas också ganska flitigt.

Om den vid Böda kronopark å jägmästarebostället Skäftekärr inrättade *skogsskola* är i en föregående afdelning af denna berättelse taladt. Den afser att bilda skogsvaktare eller underjägare till kronoskogarne och allmänningarne, men det händer ofta, att derifrån utexaminerade elever få anställning vid privata skogar.

Det institut för döfstumma barns uppfostran, som, inrättadt vid Hjorted i Södra Tjusts härad, blef omnämndt och beskrifvet i förra femårsberättelsen, fortfar att skötas med nit och omsorg. Vid detta institut, kalladt Betanien, voro 1870 anställda, utom föreståndaren, som deltagar i undervisningen, en lärare och en lärarinna. Eleverne voro då 20 gossar och ynglingar samt 10 flickor. De fleste af eleverne hade man lyckats bibringa förmågan att begripligt tala äfvensom att genom ett

noga betraktande af lärarens eller annan talande persons yttre talorgan uppfatta, hvad denne säger. Nyssnämnda år blefvo af eleverne 6 ynglingar och 3 flickor konfirmerade efter att hafva vid institutet vunnit erforderlig religionskunskap. Inrättningen har en samlad fond, som 1870 uppgick till omkring 12,500 r:dr, samt uppbär årligen kollektmedel inom Linköpings, Kalmar och Vexjö stift, hvilka medel sagda år uppgingo tillhopa till 800 r:dr. Härförutan har institutet de senare åren åtnjutit ett årligt statsanslag af 3,000 r:dr. Östergötlands och Kalmar läns norra landsting hafva anslagit, det förra 300 och det senare 375 r:dr årligen såsom bidrag till underhåll af elever vid institutet. Genom dessa anslag och räntan af en för sådant ändamål befintlig donationsfond å 8,000 r:dr underhållas vid institutet 9 så kallade frielever, för hvilka, då underhållskostnaden, beräknad till 250 r:dr för hvarje elev, ej kan till fullo gäldas af anslags- eller räntemedlen, vederbörande kommuner likväl måste tillskjuta fyllnaden. Inrättningens årliga utgifter öfverstiga vanligen inkomsterna, men bristen har betäckts genom enskilda personers välgörenhet.

I länets städer finnas, förutom folkskolorna och de redan nämnda elementarläroverken, följande *läroanstalter*:

i Kalmar: a) Bernhardinas flickskola, der omkring 40 fattiga flickor njuta undervisning i sömnad, spånad, väfnad, strumpstickning och annan qvinnoslöjd. Skolan, som förvaltas af en fruntimmersförening, har från början tillkommit genom sammanskjutna medel, hvaraf bildats en fond, som under tiden ökats med en och annan donation. Skolans utgifter bestridas genom räntan å denna fond med fyllnad af enskilda bidrag;

b) en med folkskolan för flickor förenad här ofvan förut omtalad läroanstalt för bildande af lärarinnor till småskolor;

c) en af omkring 30 elever besökt söndagsskola för handverkslärlingar;

d) en af stadskommunen bekostad ritskola för unge slöjd- och handverksidkare, hvilka till ett antal af omkring 100 der hvarje söndagsmorgon få undervisning i enklare teckning;

e) tvenne större pensionsanstalter och en mindre sådan för undervisnings meddelande åt unga flickor af ståndspersonsklassen. De begge förra anstalterna egas och förestås, den ena i Rostadpark nära intill staden, af Mamsell Cecilia Fryxell och den andra i sjelfva staden af Fröken Fredegunda Nisbeth. Vid hvar och en af dessa båda pensioner äro anställda flere lärare och lärarinnor samt emottagas både hel- och halfpensionärer. Begge hafva vunnit stort anseende och, synnerligast den förstnämnda, fått elever äfven från långt aflägsna trakter;

i Vestervik: en af en fruntimmersförening inrättad och bekostad småbarnsskola, hvaruti 45 smärre flickor njuta undervisning; en för medellöse gossar afsedd aftonskola med 36 elever; två söndagsskolor, som 1870 lemnade undervisning den ena åt 46 gossar och den andra åt 55 flickor; en slöjdskola för flickor, hvilkas antal nämnda år uppgick till 72; samt 12 privata pensions- eller läroanstalter, vid hvilka tillsammans under år 1870 undervisades 65 gossar och 105 flickor;

i Vimmerby: en genom frivilliga bidrag af stadens bättre lottade innevånare åstadkommen läroanstalt, benämnd "Hennes Maj:t Enkedrottningens flickskola", hvaruti undervisning åt fattiga flickor lemnas i så väl vanliga folkskoleämnen, som enklare qvinnoslöjd. Lärarinnans lön jemte skolans öfriga utgifter be-

stridas med dels räntan å en samlad fond och dels årliga bidrag. Härförutan finnas ett par enskilda pensioner och privata skolor;

i *Oskarshamn*: en genom frivilliga bidrag bildad flickskola, der 12 å 16 medellösa flickor erhålla kostnadsfri undervisning i syfte att bilda dem till dugliga tjenstepigor; hvarjemte i staden finnas åtskilliga pensioner och privatskolor.

B) Rättsväsende och fångvård. Uti denna berättelse 2:dra hufvudafdelning, eller den som angår länets befolkning, har redan blifvit anfördt, hurusom, under inflytelsen af en tryckt penningställning och svåra näringsbekymmer för den fattigare delen af arbetsklassen, antalet af brott och förseelser märkbart ökades åren 1866 och 1867, samt i en ännu mera oroväckande grad tilltog sedan 1868 års missväxt inom större delen af länet framkallat arbetslöshet och deraf följande nöd, som fortfor till inemot slutet af 1869. Med summariska uppgifter från länsfängelset är jemväl visadt, i hvilken betänklig grad fångantalet under dessa fyra år ökades och huru denna ökning synnerligast gällde åren 1868 och 1869, då förbrytelser emot eganderätten blefvo mera allmänna än förut. Under denna tid uppstod stor svårighet att i länsfängelset inrymma den ökade mängden af dit införde fångar; och då denna svårighet tilltog, ehuru efter derom gjorda och bifallna framställningar ganska många af här förvarade straffarbetsfångar tid efter annan förflyttades till andra läns häkten i riket, så blef det slutligen nödvändigt att inrätta ett provisoriskt reservhäkte, hvartill åtskilliga af de forna fångelserummen å Kalmar slott erforderligen iordningställdes. Detta reservhäkte måste begagnas från den 1 Juli 1868 till den 31 Juli 1869, då fångarnes antal äntligen hade åter nedgått i den mån, att de kunde alle utan olägenhet förvaras i cellfängelset. Sedermera har fångantalet lyckligtvis fortfarande minskats och har under en lång tid hållit sig så lågt, att det sällan öfverskridit $\frac{2}{3}$ delar af cellernas antal.

Endast tre af domstolarne i länet, nemligen Kalmar rådstufvurätt samt Norra och Södra Möre häradsrätter hålla på länsfängelset ransakning med der häktade, för brott tilltalade personer. Till länets öfrige domstolar måste *ransakningsfångarne* från läns häktet utsändas, hvaraf utom betydliga fångforslingskostnader uppkomma flere olägenheter. Dessa ransakningsresor, hvarunder fången kommer i sällskap och beröring med både medfångar och fria personer, förtaga ofta hos honom den ångerfulla sinnesstämning och den benägenhet för sanningsenlig bekännelse, som vistelsen i ensamhetsfängelset och fångpredikantens ömma och allvarliga föreställningar framkallat; och det bemärkes icke sällan, att fången vid sin återkomst till läns häktet är långt mera förhärdad, än förut.

Under sistförflutna qvinqvennum har beslut fattats och börjat verkställas om uppbyggande i Vestervik af ett *kronohäkte* för ransaknings- och straff-fångar, tillhörande norra delen af länet; men då detta nya fångelse först år 1871 blifvit färdigt och till begagnande upplåtet, torde närmare uppgifter derom icke böra i denna berättelse inflyta.

Flertalet af de personer, som under dessa år varit i läns häktet intagna, har utgjorts af så kallade *bötessittare*, hvilka i saknad af tillgång till dem ådömda böter hållits till vissa dagars fångelse vid vatten och bröd. Antalet af dem, som sålunda genom fångelsestraff umgälla med böter belagda förbrytelser, har

ökats efter införandet af nye strafflagen, hvars bestämmelser i 2 kap. 9 § berättiga den bötfullde att från utmätning för böterna undantaga en stor del af sådana tillgångar, som förr konnat till böters gäldande användas. Derigenom förklaras, att för ganska många af desse bötessittare böternas belopp inskränker sig till ett par riksdaler, ådömde för uppsopsförsummelse eller $1\frac{1}{2}$ r:dr för uteblifvande såsom vittne; och det händer icke sällan, att den dömdes uraktlåtenhet att gälda ett så ringa bötesbelopp föranleder först för kronolänsman och fjerdingman en fruktlös utmättningsresa, för hvilken ingen ersättning bestås, och sedan för kronan en ganska dryg kostnad för den bötfulldes införpassning till länsfängelset samt förplägning under resan och i häktet äfvensom för skjuts och traktamente för fångföraren under resan fram och åter, alltsammans uppgående understundom till 20 gånger böternas belopp.

Antalet af de hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande handlagda ärenden i fråga om böters förvandling till fångelse har utgjort under år 1866 588
 » » 1867 829
 » » 1868 887
 » » 1869 1,023
 » » 1870 794,

eller i medeltal 824 årligen. Detta antal har ökat sig i en stark progression från 1866 till 1869, men derefter åter minskats. I de flesta fall hafva bötesbeloppen ej varit större, än att förvandlingsstraffet blifvit endast tre dagars vatten- och brödfångelse, och af förvandlingsbesluten har en stor del ej kommit till verkställighet i följd deraf, att när så skolat ske, böterna blifvit erlagda.

Under handläggning af ofvannämnda ärenden har det fäst min uppmärksamhet, att de böter eller viten, hvilkas förvandling var i fråga, syntes i ganska många fall vara ådömda icke genom slutligt eller hufvudsakligt utslag, utan medelst uppskofs- eller preliminär-beslut, deröfver den pliktfullde ej egde att serskildt sig besvära. Då det i sådana fall tycktes vara tvifvelaktigt, huruvida å straffbeslutet kommit den laga kraft, som i allmänhet antages utgöra vilkor för verkställighet af ådömd bestraffning, har jag ansett mig böra uti underdånig skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t af den 16 December 1869, med fullständigt framläggande af de betänkligheter, som af detta förhållande föranleddes, hemställa, huru i sådana fall rätteligen borde förfaras; men genom Hans Excellens herr Justitie-statsministerns skrifvelse den 4 Mars 1870 har jag härå erhållit det besked, att "som de i strafflagen och andra författningar förekommande stadganden ej föranledde dertill, att vid verkställighet af beslut om förvandling af böter, som under rättegången ådömts, skall annorlunda förfaras, än då fråga är att verkställa förvandlingsbeslut rörande sådana böter, hvilka blifvit genom slutligt utslag ålagda, Kungl. Maj:t funnit min underdåniga framställning icke böra till vidare åtgärd föranleda".

Af allmänna medel hafva, såsom *ersättningar för mistade bötesandelar* blifvit till åklagare, domstolar och kommuner i detta län utbetalde:

år 1867	r:dr 9,967
» 1868	» 9,967
» 1869	» 9,967
och » 1870	» 8,151.

Statsverkets utgifter för länets fångvård hafva utgjort:

	För fångforsling.	Andra utgifter.	Summa.
år 1866	r:dr 15,606,37	17,995,97	33,602,34
» 1867	» 18,899,82	19,110,68	38,010,50
» 1868	» 28,153,92	32,508,89	60,662,81
» 1869	» 26,133,38	30,872,39	57,005,77
» 1870	» 21,743,79	23,383,73	45,127,52.

En af de svåraste uppgifterna vid detta fångelse har varit att åt de der förvarade fångarne bereda *sysselsättning* genom så beskaffadt arbete, som lämpligen kan förrättas i ett ensamhetsfångelse, der den strängt anbefallda tystnaden icke bör få afbrytas genom det med de flesta vanliga kroppsarbeten förenade buller. Denna svårighet har under större delen af nu ifrågavarande tid ökat af den allmänna brist på arbetsförtjenst, som då rådde bland stadens och ortens fria arbetarebefolkning. Genom fångelsedirektörens omtänka lyckades det likväl, äfven under sagda tid, att förskaffa tjenligt arbete åt de fleste af de fångar, som enligt gällande föreskrifter borde, der så ske kunde, dermed sysselsättas; hvilket framgår af nedanintagna uppgift på årliga beloppet af fångelssets arbetsinkomster. Såsom en i detta hänseende för framtiden särdeles nyttig åtgärd, må nämnas, att fångvårdsstyrelsen i Oktober månad 1870 hitsände en i flere handaslöjder utmärkt skicklig och fyndig person, civilingenjören Ramström, hvilken omkring ett halft års tid å länsfängelset lemnade daglig undervisning i flerfaldiga sådana handarbeten, som egna sig för ett ensamhetshäkte. Denna undervisning meddelades icke blott de läraktigaste bland fångarne, utan äfven vaktkonstaplarna, på det att den införda slöjdskickligheten måtte blifva inom häktet hemmastadd. Mången af fångarne vann snart i hvarjehanda slags handarbeten såsom t. ex. korg- och rottingsflätning, borstbindning, tillverkning af finare trä-, ben- och ståltrådsarbeten m. m. en färdighet, fullt tillräcklig att betrygga hans bergning vid återvändandet till det fria samhället. En och annan af de yngre fångarne erhöi i följd häraf, genast förmånlig anställning vid utgången från häktet.

Hela arbetsförtjensten vid länsfängelset har uppgått:

år 1866	till r:dr	748,32
» 1867	» »	818,40
» 1868	» »	816,66
» 1869	» »	1,221,60
» 1870	» »	815,34

tillhopa r:dr 4,420,32,

eller i medeltal för hvarje år 884 r:dr 6 öre. Arbetsinkomstens årliga medeltal under nästföregående femårsperiod utgjorde 1,052 r:dr, och att denna inkomst under de senare fem åren minskats, ehuru fångantalet då varit större, härleder sig både från ofvan omförmälda allmänna arbetsbrist, som under större delen af denna tid varit inom orten rådande, och äfven från de hinder för sysselsättnings beredande åt fångarne, som tidtals vållats af fångelssets öfverbefolkning. *Fängelsets besparingskassa*, som 1865 utgjorde 668 r:dr, hade vid slutet af 1870 stigit till 1,340 r:dr, som emot ränta inestodo i sparbanken. Af denna kassa hafva dock under mellantiden gjorts flere utbetalningar dels till understöd och belöningar åt en del från fångelsset afgångne fångar och dels för andra med gällande föreskrifter öfverensstämmande ändamål. Fångarnes *helsotillstånd* har i allmänhet varit tillfredsställande och så väl sjukvården som reli-

gionsundervisningen å fångelsset har varit skött med omsorg, nit och skicklighet. Ingen anmärkning har förekommit emot fångelsedirektören, hvilken fortfarit att hålla fångelsset i berömvärd ordning. Bevakningspersonalen har också med nit och ordentlighet fullgjort sina besvärliga åligganden, utan att någon af denna personal blifvit under nu ifrågavarande tid anmäld för vårdslöshet eller försummelse i tjensten. Samtliga dit hörande personer hafva derföre hugnats med årliga gratifikation, liksom sådana för ett och annat år, då fångforslingen varit synnerligt trägen, tilldelats de begge här anställda fånggevaldigerne. Inga af fångarne inom länsfängelset begångna våldsamheter eller gröfre förseelser hafva förekommit, hvaremot icke sällan händt, att å någon fånge, vanligen af de nyankomne, måst tillämpas disciplinärstraff för okynne eller itererad förbrytelse mot fångelssets ordningsreglor. Sådana straff hafva, i mån af förseelsens mer eller mindre svåra art, bestått i några dygns förlust af sängkläder och någon gång i mörk cell för 2 å 4, högst 8 dagar.

Under dessa fem år har icke någon brottsling blifvit här i länet straffad med lifvets förlust.

I afseende å *exekutionsväsendet* i länet, får jag meddela följande summariska uppgift å de för nedannämnda år på landskansliet handlagda skuldfördringsmål:

År.	Antal skuldfördringsmål, som		De fastställda krafvens sammanräknade kapitalbelopp i R:dr R:mt.
	förekommit till handläggning.	afgjorts genom utslag eller vilkorliga resolutioner.	
1866	8,618	3,873	605,167
1867	9,016	4,589	656,747
1868	11,331	5,440	740,635
1869	11,669	5,723	786,828
1870	6,338	2,255	313,140
Summa för alla 5 åren eller i medeltal årligen	46,972	21,860	3,102,517
	9,394	4,372	620,503

varande i denna uppgifts första sifferkolumn upptaget sammanräknade antalet af de skuldfördringsmål, som under året anhängigjorts med tillägg af de till föregående år hörande, hvilka, utställda till förklarings eller påminnelse af gifvande, förekommit till slutlig handläggning först under det år, som är i fråga. Hela detta antal utgjorde under perioden 1861—65 per medium för ett år 6,328; och då det nu uppgått till ett årligt medeltal af 9,394, så befinnes att en tillökning egt rum af nära 48½ proc. Denna tillökning visar sig starkast under åren 1868 och 1869, då den redan förut tryckta penningställningen blef ännu mera bekymmersam genom inflytelsen af förstnämnda års svåra missväxt. Deremot får lagsökningssantalets högst betydliga förminskning 1870 tillskrifvas 1869 års goda skörd, som beredde ökade utvägar att fullgöra ingångna skuldförbindelser. Då skilnaden emellan de anhängiggjorda och de afgjorda skuldfördringsmålen antal hufvudsakligast utgöres af sådana mål, uti hvilka godvillig uppgörelse mellankommit utan behof af slutligt utslag, är det för den allmänna penningställningen i länet betecknande, i hvad förhållande de afgjorda målen antal det ena eller andra året står till antalet af de anhängiggjorda. Detta förhållande mot-

svaras för år 1866 af 45, för 1867 af 51, för 1868 af 48 och för 1869 af 49 proc., men har för 1870 nedgått till allenast 38½ proc., hvilket ytterligare ådagalägger, att de lagsökte kunnat sistnämnda år lättare än eljest förnöja sine borgenärer.

Tab. Litt. E. Angående *utmättningsärenden*, som handlagts af länets magistrater och kronofogdar får jag återropa följande tab. Litt. E, hvaraf också synes, att utmättningsärendena, som år 1869 nått en ovanlig höjd med hänsigt till både antal och penningebelopp, blifvit i bogge dessa afseenden betydligt förminskade under år 1870. Sammanräknas slutsummorna, så uppkommer ett årligt medeltal af 4,543 utmättningsärenden, omfattande tillhoppa ett utsökningsbelopp af 1,128,386 r:dr. Dessa medeltal utgjorde under åren 1861—65 3,311 ärenden och 808,674 r:dr. Både målens antal och beloppet af de penningar, som skolat uttagas, hafva således under den senare perioden ansenligt ökat. Största mängden af utmättningsärenden har nu, likasom under nästföregående qvinqvennum, förekommit i södra delen af länet och företrädesvis i Södra Möre fögderi, der årliga antalet af dessa ärenden under åren 1866—70 uppgick per medium till 1,322, under det att årliga medeltalet uppgick till endast 391 i Tjusts fögderi, der folkmängden är ungefär lika med den i Södra Möre. Utmättningsgöromålen i Södra Möre fögderi hafva under denna tid varit ytterst besvärliga ej blott med hänsigt till deras stora antal, utan ock i följd deraf, att penningebetrycket i denne ort alstrat hos många af de med utmätning hemsökte gäldenärerne mer eller mindre svekfulla försök att göra sina tillgångar för underexekutorn oåtkomlige, hvarjemte det derstädes under de svåra åren blef snart sagdt en vana att öfverklaga utmättningsåtgärderna. Mera än halfva antalet af under denna period för skuld utmäta hemman i länet har förekommit inom Södra Möre fögderi och de flesta af dessa hemman hafva ej kunnat exekutivt försäljas förrän efter flere, stundom öfver 10 misslyckade auktionsförsök. Med afseende på dessa förhållanden har dervarande kronofogde under de nu ifrågakvarande åren, på grund af årligen förnyad nådig tillåtelse, fått i utsökningsärenden begagna biträde af en serskild utaf Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande tillförordnad fogdeskrifvare. Den minskning i utmättningsärendenas antal och omfattning, som inträdde med år 1870, har lyckligtvis sedermera fortgått, så att förhållandet i detta hänseende inom länet nu är mycket tillfredsställande.

sparbanker i länet tillkommit, nemligen Misterhults sparbank i Tunaläns härad, öppnad 1867, Hjorteds sockens i Södra Tjusts härad år 1869 samt Ås och Ventlinge socknars i Olands Södra härad år 1870.

Sistnämnda år skulle sparbankernas antal således hafva Tab. N:o 13. uppgått till 16; men bland dessa förekommer dock en, den vid Öfverums bruk i Norra Tjusts härad inrättade, hvilken uti Statistiska Centralbyråns, på härifrån meddelade uppgifter grundade, redogörelse för sparbankrörelsen i riket år 1868 förmåles hafva blifvit indragen. I afseende på denna penningeanstalt är nu uttrönt, att den visserligen upphört att vara en för allmänt begagnande öppen sparbank, men att den likväl fortfar såsom en enskild besparingsinrättning för de vid Öfverums bruk anställde arbetare. Då nu redogörelse äfven för denna så kallade sparbanks verksamhet under åren 1866—70 jemte öfriga dylika uppgifter hit inkommit, har densamma blifvit inberäknad vid uppgörandet af bilagda tab. N:o 13; i afseende på hvilken jag i öfrigt får upplysa, att då åtskilliga af de hit inkomna specialuppgifterna befunnits dels ofullständiga och dels för det ena året icke öfverensstämmande med hvad för ett föregående år i afseende på samma sparbanker uppgifvits, jag ansett mig böra följa ofvannämnda af Statistiska Centralbyrån meddelade årsredogörelser för så lång tid, som de, hittills offentliggjorda, omfattar, eller till och med 1869. För år 1870 är förhållandet upptaget i enlighet med de hit inlemnade uppgifterna; men den del af det tabellariska sammandraget, som skulle innehålla klassifikation af sparbankernas delegare efter deras vid hvarje års slut inestående behållning, har, i följd af bristande fullständighet uti uppgifterna derom för åren 1866—69, måst inskränkas till endast det sista året af perioden eller 1870, hvarigenom ändock beredes tillfälle till en jemförande öfversigt. Antalet delegare i samtliga sparbankerna, som vid slutet af år 1865 utgjorde 7,258, uppgick vid 1870 års slut till 9,154 och hade således ökat med 1,896, motsvarande något mera än 26 proc. af förstnämnda antal. Störste delen af denna tillökning egde rum under år 1870, då antalet delegare växte med 1,262. Under alla de fyra åren 1866—69 hafva insättningar, tillsammans utgörande 1,021,165 r:dr eller i medeltal 255,291 r:dr om året, understigit de uttagna beloppen, hvilka bestigit sig till 1,272,959 r:dr eller i årligt medeltal 318,240 r:dr. Först med 1870, då penningställningen i orten blef bättre, inträdde ett omvänt förhållande, så att insättningar öfversköto uttagningarna med icke mindre än 198,429 r:dr. I det hela eller för alla fem åren

C) Sparbanker. År 1865 voro inom länet 13 sparbanker i verksamhet. Under de derpå följande fem åren hafva 3 nya

Tab. Litt. E.

Sammandrag af utmättningsredogörelserna i länet för åren 1866—1870.

Utmättningsärenden, uti hvilka liqid	1866.		1867.		1868.		1869.		1870.	
	Antal mål.	Ådömda fordringsbeloppet i R:dr R:mt.	Antal mål.	Belopp. R:dr R:mt.	Antal mål.	Belopp. R:dr R:mt.	Antal mål.	Belopp. R:dr R:mt.	Antal mål.	Belopp. R:d R:mt.
mellankommit utan behof af utmätning	795	313,553	741	258,353	924	184,136	991	222,795	726	166,749
blifvit erlagd först efter utmätning, men före godsets försäljning	1,733	492,613	1,399	324,289	1,874	452,693	2,089	498,261	1,260	395,854
uttagits genom försäljning af utmätt lös egendom	1,585	323,661	1,618	333,830	1,586	253,972	1,680	278,039	833	182,086
" " " " fast egendom	127	96,040	134	142,113	132	123,532	224	186,307	189	121,194
ej kunnat utgå i anseende till gäldenärens fattigdom	351	58,401	310	52,725	491	81,846	381	63,128	244	35,760
Summa	4,591	1,284,268	4,202	1,111,310	5,007	1,096,179	5,365	1,248,530	3,252	901,643

K. M:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1866—1870. Kalmar län.

hafva de uttagna beloppen öfverstigit de insatta med 53,365 r:dr; men genom upplupna och tillagda räntor hafva delegarnes depositionsbehållningar likväl från 1,211,083 r:dr, som de utgjorde vid 1865 års utgång, vuxit till 1,431,359 r:dr, utvisande en ökning af 220,276 r:dr eller något öfver 18 proc. Antalet sparbanksdelegare förhåller sig till länets folkmängd ungefär som 4 till 100. Delegarnes behållning i sparbankerna vid 1870 års slut motsvarar 6 r:dr 62 öre för hvar person i länet och samma års insättningar uppgå till det belopp, som skulle uppkommit om hvarje individ hade i sparbank insatt 2 r:dr 3 öre.

D) Försäkringsinrättningar. De tvenne sådana af större omfattning, hvilka omförmälas i senaste femårsberättelsen, hafva fortfarande varit i verksamhet, nemligen:

1:o *Kalmar läns och Ölands brandstodsbolag*, bildadt 1841 med hufvudstyrelse i residensstaden, men komitéer i länets socknar. Detta bolag, som lemna försäkring för både hus och lösören, men endast på landet, samlar icke någon fond, utan är grundadt på skyldighet för delegarne att hvarje år i förhållande till fastställda försäkringsvärden tillskjuta hvad som erfordras till betäckande af föregående årets utgifter till brandskadeersättningar, förvaltning m. m., hvilka tillskott upptagas i kronodebet-sedlarne och ingå med den allmänna uppboriden. Under de första 20 åren af bolagets verksamhet var beläggningsbehovvet mycket måttligt och uppgick sällan till en r:dr per 1,000, men i senare tider har bolaget måst ersätta flere betydliga eldsvådor, som medfört vida drygare utskrifningar. Deraf hafva flere socknar i länet föranledts att inom sig bilda serskilda brandstods-bolag, till hvilka de fleste inom socknen boende delegare i länsbolaget öfverflytta sina försäkringar i den mån reglementet för sistnämnda bolag sådant medgifver. Vid slutet af 1870 bildades för länets norra häråd ett gemensamt nytt brandstodsbolag, men dess verksamhet lär icke hafva begynnnt förrän år 1871. Sammanräknade försäkringsvärdet af de i länets brandstodsbolag försäkrade hus och lösören utgjorde år 1865 46,052,560 r:dr och uppgick år 1870 till 47,568,440 r:dr. Att tillökningen icke blifvit större, torde böra tillskrifvas det förutnämnda inrättandet af flere mindre brandstodsbolag i länet. De af länsbolaget utbetalda brandskadeersättningarna utgjorde under försäkringsåren

1866—67...	r:dr 100,769,93	föranledande en beläggning af 2,40
		per 1,000 r:dr
1867—68...	» 78,546,45	d:o d:o af 2,00 » » »
1868—69...	» 166,887,26	d:o d:o » 4,80 » » »
1869—70...	» 108,695,59	d:o d:o » 1,80 » » »
1870—71...	» 132,537,21	d:o d:o » 3,50 » » »

I medeltal hafva delegarne således under dessa år måst i brandstodsafgifter erlägga 2 r:dr 90 öre för 1,000 r:dr försäkringsvärde.

2:o *Kalmar läns och Blekinge sjöassuransförening*. Detta bolag, som på vissa vilkor mot sjöskada försäkrar fartyg, tillhörande rederin inom detta och Blekinge län, har sin direktion i Kalmar, der äfven årliga bolagsstämmor hållas. Det grundar sig på utdebitering af de efter fartygens klassifikation och antagna försäkringsvärden beräknade tillskott, som erfordras till betäckande af sjöskadeersättningar och förvaltningsutgifter. Genom dertill antagne besigtningmän låter bolaget omsorgsfullt undersöka beskaffenheten af till försäkring anmälda fartyg, hvilka besigtningar sedermera årligen förnyas, så länge fartygen i bolaget kvarstå. Härigenom utöfvas en kontroll, som anses hafva

verksamt bidragit att hålla ortens handelsflotta i godt stånd. I afseende på bolagets verksamhet under åren 1866—70, får jag åberopa följande tabell:

År.	Försäkrade fartygs		Utbetalda sjöskade-ersättningar		
	antal.	antagna värde.	för totalt förolyckade fartyg.	för hafverin.	Sammanräknade ersättningsbeloppen.
		R:dr R.mt.	Stycken.	Stycken.	R:dr R.mt.
1866	109	1,635,010	6	14	100,842
1867	109	1,543,176	7	35	136,117
1868	110	1,412,550	6	39	65,985
1869	87	1,058,750	4	31	66,285
1870	80	943,750	5	30	78,442

Af tabellen synes, att detta bolag varit föga gynnadt af lyckan, i det att af 495 under alla 5 åren försäkrade fartyg icke mindre än 28 stycken, eller 5 $\frac{3}{4}$ proc. totalt förolyckats samt 149 eller något mera än 30 proc. lidit mindre skador, som bolaget måst ersätta, äfvensom de utbetalda ersättningsbeloppen öfverhufvud taget uppgå till 6 $\frac{3}{4}$ proc. af de försäkrade fartygens sammanräknade värde. Endast år 1868 var förhållandet mera gynnsamt, ty då uppgingo sjöskadeersättningarna till blott 4 $\frac{3}{4}$ proc. af försäkringsvärdet. Den betydliga minskning, som från sistnämnda år egt rum i de uti bolaget inskrifna fartygens både antal och uppskattningsvärde, härleder sig hufvudsakligen från en i bolagsordningen då vidtagen förändring, hvarigenom högsta beloppet, som på en och samma köl finge i bolaget försäkras, blifvit nedsatt från 40,000 till 30,000 r:dr. Flere fartyg, och deribland de dyrbaraste, hafva af sådan orsak frångått detta bolag.

De *annorstädes inrättade försäkringsbolag*, som i någon betydligare omfattning anlåtats af detta läns innevånare äro, utom åtskilliga in- och utländska sjöförsäkringsbolag, hufvudsakligen städernas allmänna brandstodsbolag, städernas bolag för försäkring af lösegendom och bolaget Skandia. De två förstnämnda af dessa bolag hafva komitéer i länets städer, och Skandia håller agenter så väl i städerna, som i köpingen Mönsterås. De flesta husen i länets städer äro brandförsäkrade i städernas allmänna brandstodsbolag, likasom en betydlig del af stadsinnevånarnes lösegendom är försäkrad i städernas lösöreförsäkringsbolag. Mycket af sistberörda slags egendom försäkras dock i bolaget Skandia, der jemväl åtskilliga hus i städerna blifvit försäkrade, äfvensom Skandia har ett icke ringa antal lifförsäkringar inom länet. I allmänna brandstodsbolaget för byggnader å landet kvarstår ännu försäkring för ganska många hus på landet äfvensom i köpingarne, ja till och med för några hus i Oskarshamn, sedan den tid då denna stad var köping. Länets städer hafva under ifrågavarande fem år varit förskonade från större eldsvådor, men deremot fått vidkännas ganska dryga och betungande bidrag genom extra brandstodsbeläggningar i följd af de härjande brandskadorna först i Karlstad och sedan i Gefle.

E) Pensionsinrättningar och välgörenhetsfonder. De hufvudsakligaste stiftelser af denna art och deras fonder vid slutet af år 1870 voro följande:

a) i Kalmar:

Fond i R.dr.

1:o. Afidne direktören Fröbergs och hans frus stiftelse för att bereda uppfostran åt vanvårdade barn från Kalmar stad och vissa närbelägna landssocknar. Med inberäkning af fastigheter till 132,585 r:drs uppskattningsvärde, egde stiftelsen år 1870 en fond af	622,259.
Enligt bestämmelserna i Fröbergiska testamentet, träder stiftelsen ej i verkställighet förrän direktör Fröbergs ännu lefvande enka afidit; hvaremlertid testaments-exekutorerna förvalta fonden, som årligen vuxit. På sätt redan i förra femårsberättelsen omnämudes, har förslag till reglemente för denna storartade välgörenhetsanstalt blifvit af testaments-exekutorerna uppgjort och underställt Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning; men sedan anmärkningar emot detsamma framställts af ombud dels för enkefru Fröberg och dels för de i stiftelsen intresserade kommunerna, så har frågan återförvisats till ny behandling, som ännu icke lär hafva fullständigt egt rum.	
2:o. Kalmar stifts enke- och pupillkassa	44,188.
3:o. Kalmar stads handlande borgares d:o d:o	78,895.
4:o. » » handtverksidkande borgares d:o	23,089.
5:o. » » skeppare-societets d:o	39,465.
6:o. Arbetsklassens i Kalmar d:o	2,048.
7:o. Kalmar borgerskaps begravningskassa	2,770.

Under domkapitlets i Kalmar stift förvaltning äro ställda:

8:o. Kalmar läroverks stipendiikassa, omfattande flere serskilda donationsfonder	12,017.
9:o. Wijk'ska stipendii- och pensionsfonden	76,205.
10:o. Linnerhjelm'ska d:o d:o med inberäkning af en frälseräntas kapitalvärde	22,580.
11:o. Lindbäck'ska fonden	5,773.
12:o. Grotte'ska d:o	528.
13:o. Fransón'ska d:o	1,321.
14:o. Runkrantz'ska d:o	5,850.
15:o. Grandin'ska d:o	2,090.
16:o. Fröberg'ska d:o	3,220.

Af de under närmast ofvanstående 9 nummer upptagna fonder användes årliga räntan till stipendier och premier åt studerande ynglingar, med undantag af en mindre del, som utdelas till enkepensioner.

Domkyrkorådet förvaltar följande stiftelser:

17:o. Grandin'ska fonden N:o 1, hvaraf årliga räntan tilldelas gamla orkeslösa tjenstehjon	5,000.
18:o. Grandin'ska fonden N:o 2, till förmån för ett i Kalmar inrättadt barnhem	2,000.
19:o. Ekman'ska fonden, hvaraf räntan utdelas till "fattige och hederlige mäns enkör"	2,500.
20:o. Bjeurkman'ska fonden till fattiges hjälp och understöd	768.
21:o. Hanell'ska fonden d:o d:o	1,900.
22:o. Scheve'ska d:o d:o	1,050.
23:o. Fiedler'ska d:o, hvaraf räntan tillfaller 3 ogifta fruntimmer af bättre härkomst	3,000.
24:o. f. d. Soppkockningsbolagets fond, hvaraf Kalmar Stads skyddsförening tills vidare uppbär räntan	5,462.
25:o. f. d. Utskänkningsbolagets fond, till förmån för fattiga qvinnor af ståndspersonsklassen	2,000.

Under Kalmar Magistrats vård:

Fond i R.dr.

26:o. Björkman'ska testamentsfonden hvaraf räntan tilldelas fattiga borgareenkor	1,232.
27:o. Ahlberg'ska fonden till förmån för fattig enka eller dotter efter magistratsperson i Kalmar	1,500.
28:o. Schweder'ska fonden för fattige borgares enkör	180.
Under Drätselkammarens förvaltning:	
29:o. En så kallad fattigvårdsfond, hvaraf räntan användes till stadens fattiges försörjning ..	6,278.
30:o. En den 4 Nov. 1864 till minne af Sveriges och Norges förening stiftad fond för stipendier till studerande från Kalmar stad	5,943.
31:o. Wetterlind'ska testamentsfonden till behöfvandes understöd	4,000.
32:o. Mariafonden, tillkommen genom testamente af numera afidne fru Maria Sundius, född Als, till förmån för fattiga fruntimmer	9,300.
33:o. Fröberg'ska fonden, hvaraf räntan användes till fattiges understöd	4,500.
Under serskild styrelses förvaltning står:	
34:o. Nobelschöld'ska fonden till understöd åt behöfvande borgarebarn	3,000.

Summa r:dr 1,001,911,

hvaruti dock ingår det under N:o 1 här ofvan omförmälda fastighetsvärde, deraf störste delen representeras af de i och för Fröberg'ska stiftelsen uppförda byggnader vid Kalmar.

b) i Vestervik:

Fond i R.dr.

1:o. Cederflycht'ska fattigvårdsstiftelsen, till förmån för fattige inom Vesterviks stad samt Hallingeborgs, Gladhammars och Vestrums socknar	36,195.
Enligt Kungl. brefvet den 13 Oktober 1870 har denna stiftelse undergått förändrad reglering i så måtto, att dess i Vestervik belägna fastighet, som på fondens bekostnad skulle iståndsättas, tillfallit Vesterviks stad för att användas till fattighus, samt fonden ställts under förvaltning af en serskild direktion, som emellan de fyra kommunerna fördelar årliga räntebehållningen.	
2:o. Ahlgren'ska fonden, till understöd åt fattiga enkör i Vestervik	1,667.
3:o. Pihl'ska d:o för enkör och barn efter borgare derstädes	1,725.
4:o. Moberg'ska d:o för medellös ogift dotter af ofrälse ståndsperson	750.
5:o. Fähræi'ska d:o, hvaraf räntan tilldelas 8 behöfvande personer i staden	6,000.
6:o. Lang'ska d:o till understöd åt en oförsörjd borgaredotter	500.
7:o. Beckman'ska d:o för sjömansenkor	2,000.
8:o. Sandberg'ska d:o för ynglingar, som visa fallenhet för byggnadskonst	1,500.
9:o. Handlande borgares pensionskassa	58,091.
10:o. Fyra begravningskassor om tillhopa	4,153.
Följande fonder, anvisade utslutande till premier och stipendier åt studerande ynglingar, anställda vid eller utgångne från Vesterviks läroverk:	
11:o. Af biskop Hallströms donationsfond	35,000.
12:o. Licén'ska fonden	125.
13:o. f. d. Minuteringsbolagets fond	1,303.
14:o. En af afl. kollega Westerholm samlad stipendiifond	1,603.

När härtill lägges:	Fond i R.dr.
15:o. Ett af afl. biskop Hallström till Vesterviks kyrkas ombyggnad skänkt kapital	50,000.
så uppkommer en summa af r:dr	200,612.

c) i Oskarshamn:

1:o. Oskarshamns stads enke- och pupillkassa	Fond i R.dr.	27,241.
2:o. D:o skeppares d:o d:o		18,154.
3:o. En genom insamling bildad fond till understöd åt behöfvande ynglingar vid stadens läroverk		1,200.
4:o. En till byggande af kyrka och anläggning af begravningsplats samlad fond af		23,982.

eller tillhopa r:dr 70,577.

För *Vimmerby* har icke blifvit anmäld någon annan hit hörande stiftelse, än en genom fortgående sammanskott bildad och underhållen sädesmagasinsfond och en på samma sätt tillkommen pensionsfond, afsedda den förra till understöd åt medellose borgare och deras enkor samt den senare till pensioner åt gamle orkeslöse borgare samt deras enkor och barn. Men dessa fonders belopp är icke uppgifvet. För öfrigt torde böra anmärkas, att uti städerna Kalmar och Vestervik, förutom här ofvan upptagna välgörenhetsfonder, finnas åtskilliga genom insamling och donationer bildade kassor, afsedda för underhåll af de i denna berättelse förut omnämnda flickskolor, slöjdscholor eller andra dylika af föreningar i dessa städer åstadkomna läroanstalter. Med afseende härpå torde de i länets samtliga städer för välgörande ändamål donerade eller samlade fonder kunna skattas till ett sammanräknadt belopp af minst 1,300,000 r:dr.

beloppen eller vid antalet fattighjon, vare sig fullt försörjda eller endast i mindre mån understödda. Största relativa tillökningen har egt rum i afseende på sådana fattighjon, som erhållit full försörjning, och det företrädesvis på landet. Landsbygdens sammanräknade fattigvårdsutgifter hafva också tilltagit i något starkare progression än hvad förhållandet i städerna varit.

Vid jämförelse emellan de olika åren under nu ifrågasvarande period, befinnes af åberopade tabellen, att både antalet fattighjon, synnerligast dock sådana, som fått mindre än full försörjning, och äfven sammanräknade utgiftsbeloppet varit störst år 1869, hvilket också låter förklara sig deraf, att den af 1868 års missväxt alstrade nöden grep hårdast omkring sig under de 7 å 8 första månaderne af 1869 samt nödgade en mängd personer, som eljest försörja sig sjelfva, att då anlita fattigvården om tillfällig hjälp.

Hela antalet af de personer, som år 1870 blifvit inom länets alla kommuner af fattigvården försörjda eller understödda, utgör i det närmaste fem procent af länets folkmängd, eller, med andra ord, ungefär hvar 20:de person i länet har samma år på ett eller annat sätt fallit fattigvården till last, en i sanning bedröflig proportion synnerligast under ett år, då egentlig nöd icke förefanns. Samma års fattigvårdsutgifter motsvara, nästan på öret, en r:dr på personen af länets hela befolkning. Frånräknas hvad som influtit i afkastning af egendom eller kapital samt i ersättningar af staten eller af andra fattigvårdssamhällen, återstår af utgiftsbeloppet en rund summa af 210,000 r:dr, som fattigvårdssamhälle medlemmar måst år 1870 i och för fattigvårdsförsörjningen under en eller annan form tillskjuta. Af sistnämnda summa belöpa på städerna cirka 36,600 r:dr.

De betydligt ökade bidragen till fattigvårdens bestridande innefatta en slags bekräftelse på hvad jag äfven har andra anledningar att antaga, eller att man i allmänhet sett de fattige till godo på ett tillfredsställande sätt. Väl hafva många hjälpsökande uti hit ingifna klagoskrifter anført och sökt visa, att deras nöd icke blifvit af vederbörande fattigvårdsstyrelse erforderligen behjertad; men i de ojemförligt flesta af dessa ofta förekomna fall har genom ärendets utredning blifvit ådagalagd, att den klagande antingen icke befann sig i sådana omständigheter, som efter då gällande fattigvårdslag påkallade fattigunderstöd, eller ock, hvilket oftare inträffat, att det redan anvisade understödet var fullt tillräckligt, för att, med tillhjälp af egen arbetsförmåga, bereda den klagande nödortigt lifsuppehälle. Endast högst få gånger har länsstyrelsen sett sig nödsakad att bestämma högre fattigunderstöd, än kommunens fattigvårdsstyrelse velat medgifva, och i dessa fall har beslutet vanligen grundats på infordradt yttrande af pastorsembetet. I flere dylika mål har tvisten blifvit bilagd genom ett af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnad sammantråde inför församlingens pastor. De flesta fattigvårdsärenden, som kommit under länsstyrelsens pröfning, hafva dock angått tvister emellan olika fattigvårdssamhällen om skyldighet att försörja någon behöfvande eller om ersättning för understöd, som lemnats å annan ort, än der den hjälpte ansågs hafva sitt rätta hem. Mycket kunde vara att säga om de svårigheter, som tillämpningen af 1853 års fattigvårdsförordning gjorde oskiljaktiga från pröfningen af flere bland nu anförda mål, så väl de, hvilka rörde fattiges klagan öfver uteblifven eller otillräcklig hjälp, som äfven de, hvari serkilda fattigvårdssamhällen eller fattigrotar med hvarandra tvi-

Tab. N:o 14. F) **Fattigvård.** I detta afseende åberopas bilagda enligt formulär upprättade tab. N:o 14.

Med ledning af denna tabell äfvensom af de inkomna specialuppgifterna får jag lemna följande allmänna öfversigt af förhållandet år 1870, jemnfördt med det, som egt rum 1865:

Antal fattige (utan afseende på kön eller ålder), som antjunit full försörjning:	År 1865.	År 1870.	Tillökning sedan 1865, uttryckt i procent.
	i städerna	442	536
på landet	2,437	4,043	66 »
Summa fullt försörjde	2,879	4,579	59 »
D:o d:o, som fått mindre understöd: i städerna	517	611	18 »
på landet	5,732	6,219	8½ »
Summa	6,249	6,830	9½ »
Samtliga af fattigvården understödda personer:			
i städerna	959	1,147	19½ »
på landet	8,169	10,262	25½ »
Summa summarum	9,128	11,409	25 »
Alla utgifterna i och för fattigvården utgjorde:			
i städerna	r:dr 31,122	43,022	38½ »
på landet	» 132,880	190,181	43 »
eller tillsamman r:dr	164,002	233,203	42 »

Denna jämförelse visar, att fattigvården så väl i städerna, som på landet betydligt ökat, ehvad man fäster sig vid utgifts-

stade om försörjningspligten; men då, efter flere omarbetsningsförsök, Eders Kungl. Maj:t numera fastställt en ny, från den förre i visse väsentlige delar afvikande fattigvårdslag, hvilken med den 1 sistlidne November trädte i tillämpning, så torde jag här böra lemna detta ämne, under uttalande endast af den förhoppning, att den nye lagen skall komma att medföra färre stridigheter än den förre och äfven i öfrigt leda till de goda resultat, som derigenom äsyftats, och hvaribland det demoraliserande tiggeriets utrotande eller stäfjande är af en synnerligt stor vikt.

G) **Krogväsende och bränvinsförsäljning.** Enligt följande tabell, har under år 1870 i detta län utskänkning af bränvin varit tillåten å 30 ställen, deraf 7 på landet och 23 i städerna, samt minutförsäljning deraf å 16 ställen, deraf endast två på landet och 14 i städerna. Samma tabell utvisar äfven de påförda afgifternas belopp och fördelning.

	Antal tillåtna ställen för bränvins		Afgiftsbelopp i R:dr R:mt.
	utskänkning.	minutförsäljning.	
A) i Södra landstingsområdet:			
På landet	6	1	13,830,01
I städerna: Kalmar	8	6	25,650,25
Oskarshamn	4	3	6,838,33
Borgholm	2	1	5,600,00
Summa	—	—	51,918,59
Afdrag för uppördsprovision	—	—	89,79
» » balans till nästa år	—	—	7,113,34
Behållna afgiften inom landstingsområdet, som fördelats sålunda, att	—	—	44,715,46
södra landstinget erhållit	—	—	8,943,11
södra hushållningssällskapet	—	—	8,943,11
landskommunerna	—	—	4,021,81
städerna: Kalmar	—	—	15,359,37
Oskarshamn	—	—	4,094,78
Borgholm	—	—	3,353,28
B) i Norra landstingsområdet:			
På landet	1	1	1,831,00
I städerna: Vestervik	6	2	14,733,33
Vimmerby	3	2	6,600,00
Summa	—	—	23,164,33
Afdrag för uppördsprovision	—	—	46,32
Behållna afgiften inom landstingsområdet, som fördelats sålunda, att	—	—	23,118,01
norra landstinget erhållit	—	—	4,623,61
norra hushållningssällskapet	—	—	4,532,59
södra d:o	—	—	91,02
landskommunerna	—	—	1,096,39
städerna: Vestervik	—	—	8,822,32
Vimmerby	—	—	3,952,08

Likasom under nästföregående period har den i städerna Kalmar och Vestervik tillåtna bränvinsutskänkning äfven under

nu ifrågavarande fem år varit utöfvad af bolag, som, utan att beräkna egen vinst, till staden redovisa af rörelsen uppkommen behållning. På grund af serskild nådig tillåtelse har under dessa år förfarits på samma sätt i köpingen Mönsterås. Ungefär likartade bolag bildades år 1870 i Vimmerby och Borgholm.

H) **Helsovård.** På sätt redan i förra femårsberättelsen omförmäls, blef länet genom nådiga brefvet den 22 Juni 1865 fördelat i två *sjukvårdsdistrikt*, hvarterdera med enahanda territorialbegränsning, som landstingsområdet. Inom hvarterdera af dessa distrikt har landstinget sedermera vidtagit kraftiga åtgärder för sjukvårdsväsendets förbättrande. I Vestervik, der kurhuset och lasarettet förut varit inrymda i ett trångt och otjenligt hus, tillhörigt Cederflycht'ska fattigförsörjningsstiftelsen, har blifvit uppbyggt ett stort och prydligt *sjukhus*, beläget på fri och öppen plan samt innehållande, utom bostad för läkaren, ett för både kurhus och lasarettssafdelningen tillräckligt antal väl inrättade sjuksalar jemte nödiga ekonomi-lägenheter. Uppbygandet af detta dyrbara sjukhus har för landstingsområdet underlättats genom en dertill af framlidne biskop Hallström gjord testamentarisk disposition af omkring 32,000 r:dr. För öfrigt har norra landstinget, som icke eger något annat lasarett med kurhus, än det i Vestervik, låtit i Vimmerby inrätta en mindre sjukvårdsanstalt, der uti hyrd lokal till sjukvård emottagas sådana, icke syfilitiska patienter från omkringliggande trakt, som ej utan svårighet kunna till lasarettet i Vestervik afföras. Länets södra landsting beslöt år 1866, med hänsigt till behovet af förbättrad sjukvård för de nordliga trakterna af landstingsområdet, att låta i Oskarshamn uppföra en sjukhusbyggnad, afsedd att inrymma både kurhus och lasarett med tillhoppa 32 sjuksängar. Denna byggnad, hvartill beviljades ett anslag af 36,000 r:dr, blef följande åren uppförd å en på bekostnad af staden Oskarshamn inköpt serdeles välbelägen och rymlig plats. Till byggnadens komplettering och förseende med inventarier samt omgifningarnas planering m. m. har landstinget tid efter annan lemnat ytterligare anslag. Det nya sjukhuset, som i förhållande till byggnadskostnaden är både stort och rymligt samt serdeles väl och ändamålsenligt inredt, blef 1870 färdigt till begagnande. Läkaren har en bekväm bostad i lasarettbyggnaden.

Enligt landstingets beslut 1866 hafva två så kallade *asylor för sjukes vårdande* blifvit på bekostnad af landstingsmedlen inrättade, den ena i Högsby bredvid provinsialläkarens i Handbörds härad boställe och den andra i Söderåkra vid läkarebostället i Södra Möre härads södra provinsialläkare-distrikt. 1867 beviljade landstinget 5,000 r:dr för att jemte värdet af den gamla, otjenliga bostaden för kurhusläkaren i Borgholm användas till inköp af ett bättre bostadshus åt denne läkare. *Kurhuset* derstädes har blifvit ombyggt och försedt med en afdelning för lasarettspatienter. Slutligen och sedan fråga flere gånger förevarit om anskaffande åt kurhuset och lasarettet i Kalmar af en bättre och rymligare lokal, än den nu befintliga, hvilken dels är mycket för trång samt dels har ett sankt och otjenligt läge alldeles invid den mest trafikerade af de tvenne till staden ledande landsvägar, har landstinget år 1870 fattat beslut om förberedelser till uppförande å annan mera passande byggnadsplan invid Kalmar af en ny kurhus- och lasarettbyggnad, beräknad att lemna utrymme för tillhoppa 80 patienter. De vidare åtgärderna i och för detta betydliga byggnadsföretag komma att i nästa femårsberättelse omtalas.

Inom begge sjukvårdsdistrikten har *kurhusafgiften* för alla åren utgått med 25 öre för hvarje mantalsskrifven person. Efterföljande tabell innehåller uppgift å antalet *patienter*, som under hvardera året varit vårdade å kurhusen och lasaretten i länet:

År.	Kalmar.			Vestervik.			Borgholm.			Oskarshamn.		
	Å kurhuset	Å lasarett-afdelningen	Summa.	Å kurhuset	Å lasarett-afdelningen	Summa.	Å kurhuset	Å lasarett-afdelningen	Summa.	Å kurhuset	Å lasarett-afdelningen	Summa.
1866.....	171	171	342	54	143	197	15	14	29	—	—	—
1867.....	118	154	272	34	152	186	17	53	70	—	—	—
1868.....	155	161	316	48	210	258	10	74	84	—	—	—
1869.....	259	162	421	51	218	269	33	72	105	—	—	—
1870.....	204	184	388	83	243	326	31	73	104	60	114	174

Anm. Af de i denna tabell för sjukhuset upptagne patienter på lasarett-afdelningen hafva för alla åren tillhoppa 58 varit å lasarettet intagne såsom sinnessjuka, för undergående af profkur.

Vid samliga dessa sjukvårdsanstalter voro under loppet af år 1870 intagna ej mindre än 992 personer, af hvilka de flesta likväl endast en kort tid der åtnjutit sjukvård. Inom länets södra landstingsområde är den åtgärd vidtagen, att en af landstinget tillsatt permanent komité, som förvaltar alla till landstingskassan hörande medel, till de serskilda lasarett- och kurhusdirektionerna i mån af behof utbetalar inom gränserne af fastställda utgiftsstaten de penningebelopp, som erfordras för sjukhusens utgifter.

I Vestervik finnes ett serskildt af staden uppbyggt och bekostadt sjukhus för vårdande af sådana, staden tillhörande medellösa patienter, som icke böra å kurhus intagas, hvilket sjukhus står under sundhetsnämndens förvaltning. Äfven Kalmar

Utom hvad i denna afdelning nu under vissa antagna rubriker blifvit meddeladt, torde här böra redogöras för åtskilliga andra, länet rörande förhållanden, för hvilka icke annorstädes i berättelsen funnits lämplig plats.

I främsta rummet förekommer härvid att omförmåla, huru detta län blifvit indeladt med afseende på dess *representerande vid riksdagarna* på grund af den nya riksdagsordningen af den 22 Juni 1866. Det efter denne nye grundlag bestämda antalet ledamöter i riksdagens förste kammare blef för Kalmar län 7, deraf 3 utsågos af länets norra och 4 af dess södra landsting. För utväljande af ledamöter i andre kammaren har genom nådiga kungörelsen den 4 Juli 1866 blifvit förordnad, att staden Kalmar utgör en serskild valkrets, städerna Vestervik och Oskarshamn tillsammans en valkrets, Vimmerby stad en valkrets gemensamt med städerna Vexjö och Eksjö, Tjusts domsaga två valkretsar, deraf Norra häradet den ene och det Södra den andre, samt Södra Möre härad likaledes två valkretsar, deraf den ene utgöres af häradets västra del, omfattande Torsås, Vissefjerda och Madesjö socknar, och den andre af häradets alla öfriga socknar. När nu hvar och en af de återstående 4 domsagorna utgör en serskild valkrets, så utväljas inom detta län tillhoppa 10 riksdagsmän i andre kammaren, utom det att Vimmerby stad i sådant val deltagar med städer inom närbelägna län.

I sammanhang härmed torde jag böra upplysa, dels huru många så stora fastighetspossessioner inom länet finnas, att

Helsovård. Länets indelning i valkretsar. Valbarhet.

stad har anskaffat ett mindre sjukhus, afsedt dock att begagnas endast vid tillfälle, då kolera eller annan smittosam sjukdom skulle i staden utbryta.

Under denna period hafva *provinsiälläkaredistriktet* i länet, som förut voro 8, ökats till 9, derigenom att Aspelandes härad blifvit ett serskildt sådant distrikt, med skyldighet för större delen af häradet, som derpå ingått, att bekosta tjenlig bostad åt den der anställde läkaren. Denna skyldighet har hittills fullgjorts genom årlig hyresersättning; men man håller nu på att vid den bestämda stationen i närheten af Målilla tingsplats efter fastställd ritning uppföra egen läkarebostad, hvartill Norra landstinget beviljat ett bidrag af 1,666 $\frac{2}{3}$ r:dr. Utom de 9 nuvarande provinciälläkarne, finnes för sjukvården å landet en serskildt för Stranda härad, med station i Mönsterås, tillsatt *distriktsläkare*, som aflönas hufvudsakligen genom afkastningen af en utaf hofmarskalken friherre Albrecht Rappe i lifstiden för sådant ändamål gjord donation, hvarjemte denne läkare åtnjuter ett mindre löneanslag af Mönsterås köping.

Examinerade barnmorskor äro anställda i länets alla städer, och deras antal på landsbygden, som år 1865 uppgick till 41, hade år 1870 ökats till 42. Alla dessa njuta lön af kommunerna, och några af dem äro gemensamt antagna hvardera för två eller flere församlingar. Åtskilliga af länets landssocknar sakna dock ännu sådana barnmorskor, ehuru försök tid efter annan blifvit gjorda för att förmå dem att förse sig dermed.

I länet finnas åtskilliga *helsobrunnar*, af hvilka de mest besökta äro de vid Södra Vi i Sefvedes och vid Kristvalla i Norra Möre härad. En sådan vid Ekenäs i Södra Möre härad har på senare tiden också börjat att af många begagnas. Den i förra femårsberättelsen omförmålda *badinrättning* i Borgholm har under senare åren icke varit så mycket anlitad, som tillföre.

innehafvandet deraf kan medföra valbarhet till ledamot af riksdagens förste kammare och dels till huru stort antal de personer inom länet uppgå, hvilka hvar för sig erlægga bevillning för en inkomst, tillräckligen stor att medföra dylik valbarhet. De omförmålda possessionernas antal utgjorde år 1870:

i städerna	3
på landet	75
	78,

och antalet af de personer, som då tillhörde

den andra af ofvannämnda två kategorier:

i städerna	91
och på landet endast	32
	123

eller således tillhoppa 201 fall af, på fast egendom eller bevillning grundad, kvalifikation för valbarhet till ledamotsplats i förste kammaren, hvarvid likväl bör erinras, att personlig, af kön och ålder beroende, kvalifikation för dylikt kall icke innehafts af alla de personer, som ofvanstående siffror omfatta. Uppställningen af dessa utvisar emellertid, att likasom landsbygden har en stor öfvervigt i fråga om antalet af de personer, hvilka på grund af fast egendom till visst värde kunna till ledamöter i riksdagens förste kammare väljas, så tillhöra städerna deremot de flesta personer, hvilka erlægga tillräckligt hög bevillning för att vid sådant val ifrågakomma.

Den reglering af presterskapets löneinkomster, som anbefalldes genom nådiga förordningen den 11 Juli 1862, har inom Kalmar län visserligen börjat förberedas redan år 1864, men dock först derefter blifvit mera allmänt företagen. Den dermed sysselsatta komité hade före utgången af den femårsperiod, som nu är i fråga, slutat sina åligganden i afseende på alla pastoraten i länet. Dessa äro till antalen 69, hvaraf 3 med stad till moderförsamling. Nya löne regleringar hafva blifvit i nåder fastställda för 9 pastorat 1865, för 13 1866, för 20 1867, för 19 1868, för 5 1869 och för 2 1870. Endast i afseende på ett af pastoraten i länet är ny löne reglering ännu icke fastställd, nemligen för Döderhults pastorat, hvilket, jemte Döderhults långsträckta kustsocken, omfattar äfven Oskarshamns stad. Sedan ett af länsnämnden uppgjordt förslag till sådan reglering för detta pastorat blifvit återförvisadt med anledning af väckt fråga, dels att nämnda stad måtte utgöra serskild församling med egen prest och dels att den i norra delen af Döderhults socken boende komministern kunde få sin station i södra socknedelen, hvarest vid köpingen Påskallavik blifvit på enskild persons bekostnad uppfördt ett kapell med tillhörande begravningsplats, så har nämnden år 1870 upprättat ett nytt regleringsförslag, hvilket efter vederbörandes hörande blifvit under det nästföljande året till nådig pröfning insändt. I de fastställda löne regleringarna hafva församlingarnas bidrag blifvit i allmänhet något, men icke betydligt, ökade emot hvad förhållandet hittills varit. Tillökningen är likväl mera skenbar än verklig, emedan så väl de så kallade jura stolæ som äfven åtskilliga andra af presterskapet förut under en eller annan titel och till mer eller mindre obestämda belopp åtnjutna inkomster, som genom de nya regleringarna komma att upphöra, varit i de flesta fall alltför lågt beräknade uti de uppgifter om befintliga löne förmåner, som å de förberedande kyrkostämmorna lemnats. De af den i mantal satta jorden utgående lönebidragen hafva blifvit bestämda i artiklarne spanmål och smör, till visst belopp för hvarje församling, att fördelas efter taxeringsvärdet för ett en gång för alla bestämdt år, nemligen det, då regleringen träder i tillämpning. Dessa i persedlar beräknade bidrag utgå likväl i penningar efter medelmarkegång. Alla öfriga löne afgifter äro utsatta i penningar. Uti de först uppgjorda regleringsförslagen hade nämnden, beträffande presteboställena på landet, antagit till grund, att då omsorgerna och besvärerna vid ett stundom vidlyftigt jordbruk icke läto sig väl förena med det presterliga kallet, boställshemmanen borde, med bibehållande åt löne innehafvaren af boningshuset med trädgård och föda till ett par hästar och två kor, för öfrigt på 20 års tid utarrenderas, hvarigenom det förmodades att behålla inkomsten af bostället skulle betydligt ökas; men denna åsigt vann vid förslagens pröfning icke nådigt bifall.

Väl hafva förordnanden om utarrendering meddelats i afseende på sådana stomhemman eller andra presterskapet på löne anslagna jordlägenheter, som ej beqvämligen kunna brukas tillsammans med något bostadsboställe, men att sjelfva bostadsboställena skulle utarrenderas har ej blifvit föreskrifvet i andra fall än när sådant af innehafvaren begärts. Vid de beräknade inkomstbeloppens fördelning emellan kyrkoherde och komminister, der sådan finnes anställd, har den senares hela årslön, boställs afkastningen deruti inbegripen, blifvit bestämd till minst 1,500, högst 2,000 r:dr, samt det öfriga tilldelats kyrkoherden, hvilkens årliga inkomst i större pastorat, der ständigt tjenstebiträde kan

anses erforderligt, beräknats till 4,000 eller högst 5,500 r:dr, men i de mindre till ringare belopp, dock med ett par undantag ej under 3,000 r:dr.

I första afdelningen af denna underdåniga berättelse har redan nämnts, hurusom i sammanhang med dessa löne regleringar nådigt beslut blifvit fattadt om Vesterviks och Högsby pastorats fördelande hvarterdera i tvenne, äfvensom att Torsås socken, som likväl fortfarande utgör ett enda pastorat, fördelats i två socknar, Torsås och Gullabo, hvaraf den sistnämnda fått serskild komminister. För öfrigt innefatta ifrågavarande regleringar indragning af fyra komministertjenster och inrättande af två nya sådana. De nya löne regleringarna hade år 1870 trädt i tillämpning inom 35 pastorat.

Frivilliga skarpskytteföreningar funnos, enligt hvad i förra femårsberättelsen omförmäles, år 1865 i detta län till ett antal af 16 med en sammanräknad styrka af 4,441 aktiva medlemmar. Sedermera har i länets flesta trakter den förr så lifliga hågen att deltaga i dessa föreningars vapenöfningar märkbart aftagit och några af föreningarna hafva, af brist på allmänt intresse och erforderlig sammanhållning, blifvit upplösta, under det åtskilliga andra tyckas föra ett svagt och tynande lif samt endast några få sådana föreningar fortfara med oförtröttad verksamhet. Emellertid hafva från och med år 1867 icke obetydliga anslag af allmänna medel blifvit dessa föreningar årligen tilldelade dels till instruktörers afjöning, dels till inköp af skarp ammunition och dels till premier vid täflingsskjutningarna, i och för hvilka Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hvarje år indelat föreningarna i vissa täflingsgrupper med bestämmande af skjutplatserne. Dessa anslag, som kommit endast de skarpskytteföreningar till del, hvilka afgifvit föreskrifna fullständiga rapporter, hafva för de fyra åren 1867—70 tillhoppa uppgått till 22,384 r:dr. Härförutan har Eders Kungl. Maj:ts, genom nådigt bref den 31 December 1869, i sammanhang med nådiga föreskrifter om de i detta län befintliga skarpskytteföreningars förseende med lämpliga skjutbanor, så belägna att de äfven kunde begagnas af inom länet förlagda infanteri-kompanin, beviljat nödiga medel för anläggande af dylika banor jemte uppförande af skotthus, der sådana saknades.

Följande frivilliga skarpskytteföreningar i länet funnos, enligt inkomna uppgifter, i verksamhet år 1870, nemligen

Vesterviks och Tjusts.....	förening med	409	man
Hannäs	d:o d:o	80	»
Hjorteds	d:o d:o	118	»
Vimmerby	d:o d:o	56	»
Tveta	d:o d:o	30	»
Frödinge.....	d:o d:o	45	»
Tuna.....	d:o d:o	75	»
Alster och Enådalarnes.....	d:o d:o	293	»
Oskarshamns	d:o d:o	55	»
Mönsterås	d:o d:o	135	»
Kalmar och Möre	d:o d:o	895	»
Åkerbo härads	d:o d:o	140	»
Borgholms stads.....	d:o d:o	409	»

Summa 13 föreningar med tillhoppa 2,740 man,

hvilken styrka uppgår till föga mer än tre femtedelar af den för år 1865 uppgifna.

Städernas ekonomi har i senaste femårsberättelsen utgjort föremål för en serskild redogörelse och torde äfven nu böra omförmälas i den mån dit hörande ämnen icke redan blifvit i berättelsens föregående afdelningar behandlade.

Kalmar. I förra femårsberättelsen är omnämndt, huru Eders Kungl. Maj:t år 1862 fastställt en plan för användande af de emot viss årlig afgäld till Kalmar domkyrka, på staden öfverlåtna så kallade fortifikationslägenheterna, hvilka utgöras af staden omgifvande vallar och fästningsverk samt dels åtskilliga holmar och jordområden. Sedan norra stadsvallen blifvit till störste delen rifven och använd till utfyllning i den derutanför belägna hafsvik, Malmfjärden kallad, så har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 24 Maj 1867 tillåtit, bland annat, en sådan förändring af nämnda plan, hvarigenom med begagnande af utfyllningarna i Malmfjärden en körväg bildats emellan den egentliga staden och norra förstaden eller Malmen, dock så att vattnet icke fullständigt tilltäppes, utan en kanal hålles öppen, öfver hvilken bro blifvit anlagd. I sammanhang härmed fastställdes en ny tomtreglering för de platser norr och vester om den egentliga staden, som vunnits dels genom utfyllningar och dels genom användande af fortifikationsjorden; men denna reglering har ännu icke kommit till verkställighet. Temligen betydliga arbeten hafva under tiden verkställts för att med användande af i hamnen upptagen mudder fylla den närmast staden befintliga grunde delen af den så kallade Slotts-fjärden med beräkning äfven att deröfver bilda körväg ut till forne barlastholmen, hvilken jemväl utvidgats för att i sinom tid användas till brädgårdar och balkupplagsplatser, hvarigenom de nuvarande missprydande balkplanerna emellan slottet och inkörsbron blifva användbara till tomtplatser och planteringar. Jemväl i afseende på sistnämnda nye körväg iakttages, att vattnet lemnas genomlopp i en kanal. Början har blifvit gjord med anbringande af stenkaj utefter de derstädes företagna utfyllningarna; varande det föreslaget, att bangård skall der förläggas i händelse jernvägsbyggnad från Kalmar inåt landet kommer till utförande.

Stadskassan har under dessa år haft följande

	Inkomster.	Utgifter.
år 1866	r:dr 75,721	72,967
» 1867	» 68,510	61,912
» 1868	» 66,558	69,198
» 1869	» 99,316	101,518
» 1870	» 97,343	96,617.

Den egentliga kommunalskatten har vanligen icke öfverstigit 2 gånger bevillningen efter andra artikeln, hvartill dock kommit serskild beläggning till kyrka och folkskolor, uppgående i allmänhet till 1 à 1½ r:dr per bevillningsriksdaler.

Efter upphörandet af den bankrörelse, som i denna stad förut idkats af dels Smålands Enskilda Bank och dels Filialbanken i Kalmar, blef 1866 här bildadt ett nytt bolag för bedrivande af sådan rörelse under firma "Kalmar Enskilda Bank". Detta nya bolag, för hvilket Eders Kungl. Maj:t meddelat oktroj och fastställt reglemente den 8 Juni nämnda år, har sedermera här haft sitt hufvudkontor.

Vestervik. Att denna stad under ifrågavarande period blifvit försedd med 2 stora och prydliga allmänna byggnader, läroverkshuset och lasarettet, är förut omnämndt, äfvensom att staden i betydlig mån bekostat det förstnämnda. Likaså är i en föregående afdelning af denna berättelse omförmäldt, huru staden

låt it verkställa ansenliga förbättringar af de till hamnen hörande inrättningar. Andra allmänna arbeten i Vestervik äro icke uppgifna. Förhållandet med stadskassans inkomster och utgifter har varit följande:

	Inkomster.	Utgifter.
år 1866	r:dr 49,927	59,226
» 1867	» 43,895	50,388
» 1868	» 43,608	46,673
» 1869	» 39,902	46,428
» 1870	» 70,756	43,405.

I Vestervik finnas filialkontor för dels Kalmar Enskilda Bank och dels Smålands Enskilda Bank.

Vimmerby. Af den till Magistratens embets- och tjänstemäns afföning anslagna stadsjord har den del, som disponerats af borgmästaren, numera, till följd af stadsfullmäktiges, af Eders Kungl. Maj:t fastställda, beslut, blifvit indragen till staden emot förhöjning af borgmästarens årliga penningelön. Stadens icke obetydliga skog har blifvit indelad till trakhuggning med 120 årshyggen. Den vårdas af tre utaf stadsfullmäktige dertill utsedda personer med biträde af en skogsvaktare. Skogsafverkningen gifver staden en årlig inkomst af omkring 2,000 r:dr. Under denna period har staden hunnit färdigbygga sitt i förra femårsberättelsen omnämnda hotell, som med inredning och inventarier kostat tillhoppa omkring 80,000 r:dr. Det är rymligt, vackert och väl inredt. Stadens gästgifveri har blifvit dit förlagdt.

Stadskassans

	Inkomster.	Utgifter.
år 1866	r:dr 25,944	19,792
» 1867	» 12,145	23,886
» 1868	» 13,029	67,430
» 1869	» 18,541	31,416
» 1870	» 27,764	32,082.

Smålands och Kalmar Enskilda Banker hålla hvardera ett filialkontor i Vimmerby.

Oskarshamn. Till det nybyggda lasarettet härstädes har staden inköpt byggnadstomt och annan erforderlig jord för 725 r:dr. Likaså har staden för 2,750 r:dr inköpt en utanför södra stadsgränsen belägen jordplan om 94 qv-ref, för att användas till begravningsplats, hvarjemte staden användt 11,000 r:dr till inköp af tomter och brädgårdsplaner, som varit behöfliga för den förut i denna berättelse omnämnda utvidgning af skeppsbron och hamnplatsen. Söder om staden har en vacker promenadplats blifvit anlagd. Det mest anmärkningsvärda i afseende på Oskarshamns ekonomiska ställning under denna period är dock den år 1869 påbörjade jernvägsanläggningen, som får sin ena ändpunkt vid denna stads hamn, och till hvilket företag staden bidragit med en till 220,000 r:dr uppgående aktieteckning, dertill staden med nådig tillåtelse upptagit ett amorteringslån.

Stadskassan har haft följande:

	Inkomster.	Utgifter.
år 1866	r:dr 17,147	15,658
» 1867	» 18,395	18,530
» 1868	» 19,672	18,931
» 1869	» 20,636	19,981
» 1870	» 20,948	27,634.

Jemte Oskarshamns filialbank, som ännu fortfar, finnes här ett filialkontor för Kalmar Enskilda Bank.

Borgholm. De allmänna arbeten, som staden under ifrågavarande år låtit verkställa hafva hufvudsakligen varit dels förut

i denna berättelse omnämnda förbättringar vid hamnen och dels anläggandet af vackra med träplantering försedda promenader i stadens omgifningar. En del af norra utmarken invid staden har jemväl blifvit planerad till begravningsplats, äfvensom stadens tomtområde ökats genom ny af Eders Kungl. Maj:t fastställd tomtreglering.

Stadskassans inkomster och utgifter hafva varit följande:

	Inkomster.	Utgifter.
år 1866	r:dr 7,827	7,691
» 1867	» 12,314	9,523
» 1868	» 11,079	7,387
» 1869	» 10,319	13,460
» 1870	» 12,802	6,812.

Denna kassa egde vid 1870 års slut en behållning af 9,468 r:dr.

Stadens penningarörelse underlättas genom ett af Kalmar enskilda bank der inrättadt filialkontor.

Slutligen torde i denna berättelse böra inflyta några korta anteckningar om länets *köpingar*, hvarvid jag likväl icke upptager andre än de platser, hvilke obestriddigen äro såsom köpingar privilegierade. Dessa, ordnade efter deras geografiska läge från norr till söder, äro följande:

1:o. *Gamleby*, i södra Tjusts härad vid öfre ändan af den från Vestervik inskjutande, två mil långa och för större fartyg segelbara Gamlebyviken. På den plats, som nu upptages af denne köping, lærer Vesterviks stad fordom varit belägen, innan den under Konung Erik XIII:s regering flyttades till sitt nuvarande läge vid nämnda viks utlopp. Sedan hamnen vid Gamleby i senare tider vunnit sådan förbättring, att ganska djupgående fartyg nu kunna der lossa och lasta, samt allmänne landsvägen emellan Gamleby och Vimmerby befriats från de svåre backar, som tillföre hindrat trafiken, hafva handeln och rörelsen i denne köping betydligt ökat sig. Der idkas nu en ganska anseelig spanmålshandel jemte export af skogsprodukter, som diföras från det inre landet, till en del från Östergötland. Flera utländska handelsfartyg besöka årligen denne plats. År 1870 hade köpingen (enligt presterskapets uppgifter) 253 inneånare, deribland 7 handlande, samt egde 3 för utrikes sjöfart använda fartyg om tillhoppa 85 nyläster jemte ett omäat ångfartyg med maskin om 12 hästkrafter.

2:o. *Figeholm*, belägen i Misterhults socken af Tunaläns härad vid en mindre hafsvik i nordligaste delen af Kalmar sund och utgörande skeppningsplatsen för störste delen af hvad nämnda härad har att aflåta af jordbruks- och skogsprodukter. Med en folkmängd af 414 personer hade år 1870 denne köping 11 handlande samt 14 fartyg om 306 nylästers sammanräknad dräktighet.

3:o. *Påskallavik* vid Kalmar sund i södra delen af Döderhults socken, Stranda härad. Här idkas skeppsbyggeri samt icke obetydlig exporthandel med skogsprodukter, hvartill på senaste tiden kommit utskeppning af tillverkningarna vid en i grannskapet befintlig större trämassfabrik. År 1870 var folkmängden 133 personer. Köpingens 2:ne handlande egde då 5 fartyg om tillsammans 148 nyläster.

4:o. *Mönsterås*, belägen i Mönsterås socken och Stranda härad i inre delen af en från Kalmar sund inskjutande smal vik. Köpingen, hvars namn, likasom socknens, i äldre handlingar skrivits "Mölstaås", är mycket gammal och nämnes redan i de af Konung Gustaf II Adolf för Kalmar stad utfärdade privi-

legier. Denna stads borgare hade här hvarjehanda företrädesrättigheter och egde vid köpingen en stor marknadsplan, som upptog större delen af stranden. De af Kalmar borgare i äldre tider derstädes uppförda marknadsbodas blefvo småningom förvandlade till fasta bostäder, hvilka såldes och köptes från man till man. De med eganderätt till grunden förenade hustomterna i köpingen voro, i förhållande till den alltjemnt sig ökande folkmängden, få och derjemte trånga. Tid efter annan ökades köpingen genom bebyggandet af flera från angränsande byar och hemman inköpta jordstycken; men då husbyggnaderne så väl på dessa jordstycken, som inom det egentliga köpingsområdet och ännu mera på den Kalmar stad tillhörige strandplatsen, blifvit i allmänhet företagna utan regelbundenhet och till och med utan allt afseende på den folkrike köpingens behof af gator och öppna platser, så och med anledning äfven deraf att bostäderna inkräktat på lagliga bredden af den köpingen genomlöpande allmänne landsvägen, har jag, på sätt i nästföregående femårsberättelse är omförmäldt, redan år 1861 vidtagit förberedande åtgärder för att åstadkomma en af behofvet högligen påkallad reglering af denne köping, hvartill, i och för nödiga landtmäteribestyr, ett anslag af statsmedel å 1,000 r:dr erhöles. Sedan en dertill utsedd komité uppgjort en regleringsplan, åsyftande bland annat betydlig utvidgning af köpingen jemte utläggande af flere gator, torg och hamnplatser, samt stadsfullmäktige i Kalmar afstått från alla vidare anspråk på det förutnämnda gamla marknadsområdet, så har jag, efter förnyade sammanträden med köpingsborne och dervid gjorda jemnkningar, slutligen upprättat ett fullständigt förslag till Mönsterås köpings reglering, hvilket förslag blef den 14 Juni 1870 i underdånighet öfverlemnadt till Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning; hvarefter Eders Kungl. Maj:t genom Nådigt bref den 19 Maj 1871 hufvudsakligen gillat och fastställt allt, som blifvit föreslaget i afseende på omfattningen af köpingens blifvande område, jemte den uppgjorde planen för reglering af tomter samt gator och öppna platser "att tjena till efterrättelse allt eftersom successiv verkställighet af sagde plan, med ledning af de för genomförandet föreslagna grunder, kunde, utan förnärmande af någons lagliga rätt, ega run". Man har således hopp att i en ej så aflägsen framtid få denne, hvad folkmängd och rörelse angår, med flere af rikets städer jemförliga, köping på ändamålsenligt sätt ordnad. Jemte icke ringa minuthandel, idkas här betydlig export af skogsprodukter. Handelslifvigheten har ökats, sedan med anslag af statsmedel en in-seglingssänt öppnats genom den under tidernas lopp igengrundade viken upp till köpingen. Köpingens folkmängd uppgick år 1870 till 1,146 personer. Der funnos då 15 handlande, som egde 10 fartyg om tillhoppa 392 nyläster. Sommartiden anlöpes Mönsteråsviken regulerat af flere ångfartyg. Kalmar enskilda bank har här ett kommissionskontor.

5:o. *Pataholm* i Ålems socken af Stranda härad med god och rymlig hamn i en vik af Kalmar sund. År 1870 var folkmängden 157 personer, deraf 3 handlande. Till köpingen hörde då 6 fartyg om en sammanräknad dräktighet af 123 nyläster. Här utskeppas icke obetydliga partier skogsprodukter från Ålems och Långemåla socknar samt från vissa trakter af Bäckebo och Ryssby socknar.

6:o. *Nybro*, belägen inuti landet i Madesjö socken af södra Möre härad, invid den åt Vexjö ledande allmänne landsvägen,

3 mil från Kalmar, å en punkt, der flere mycket trafikerade vägar sammanstöta. Platsen, som först 1865 blef köping, hade 1870 en folkmängd af 311 personer, deribland 4 handlande och flere fabriks- och handtverksidkare. Denne köping är ämnad till en af de större stationerna å den ifrågasatte jernvägen från Kalmar.

7:o. *Bergqvara* i Söderåkra socken af Södra Möre härad invid södra delen af Kalmar sund. Sedan skogstillgångarne der i trakten blifvit nästan alldeles medtagne har denne köpings förr icke så obetydliga rörelse år ifrån år minskats. 1870 var folkmängden endast 109 personer, af hvilka 2 idkade handel. Der funnos dock då 6 fartyg om 145 nylästers sammanräknad drägtighet.

8:o. *Mörbylånga* i Mörbylånga socken af Ölands södra Mot invid Kalmar sund. Den hufvudsaklige delen af rörelsen består i dels minutförsäljning af köpmannavaror till ortens allmoge och dels uppköp och försäljning af den kringliggande traktens oftast stora öfverflöd på spannmål. Sedan köpingens hamn blifvit förbättrad, dertill staten lemnat ett mindre anslag och bolaget Kalmarsunds ångbåtar börjat, så vidt ske kan, hvardagligen anlöpa denne hamn, beredande jemn kommunikation med både

Kalmar och tvenne af hamnarne i Södra Möre härad, så har Mörbylånga märkbart tilltagit i handel och varuomsättning. År 1870 funnos der likväl endast 4 handlande, men folkmängden uppgick till 231 personer.

Sammanräknade folkmängden i alle nu omförmälde köpingar utgjorde sagda år enligt husförhörslängderna 2,754 personer eller 1,18 procent af hela befolkningen i länet.

Utom desse köpingar finnas utefter kusten å länets fasta land flere lastageplatser, från hvilke idkas en icke obetydlig export af hufvudsakligen skogsprodukter, men äfven andra i orten åstadkomna varor. Bland sådane platser må nämnas i Tjusts skärgård Skeppsgården, Helgenäs, Almvik och Bjurvik, af hvilka de två sistnämnde ofta fått namn af köpingar, ehuru köpingsprivilegier för dem icke kunnat uppvisas; i Tunaläns härads skärgård Solstadsström; i Stranda härad Timmernabben och Tillingenabben; i Norra Möre härad Hästenäs samt i Södra Möre härad Botorp, Kolboden, Ekenäs och Värnanäs. På åtskilliga af dessa ställen finnas skeppsvarf, hvarifrån ofta utgå fartyg, som berömmas för både vacker konstruktion och omsorgsfull byggnad.

Kalmar i Landskansliet den 31 Januari 1872.

K. SKÖLDEBRAND.

C. A. Palme.

J. A. Södermark.

Tab. No 1.
FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 December enligt husförhörlängderna.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.							Enligt årets mönster-rullor approberade beväringsskyldige.
							Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspenningar.	
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
A landsbygden.											
År 1866	105,964	109,565	215,529	104,576	108,831	213,407	51,781	55,912	107,693	8,203	890
» 1867	106,827	110,495	217,322	105,571	109,866	215,437	53,017	56,954	109,971	7,801	997
» 1868	106,173	109,893	216,066	105,558	110,266	215,824	53,386	57,474	110,860	7,340	1,446
» 1869	104,260	108,290	212,550	104,302	108,911	213,213	54,239	58,415	112,654	7,429	952
» 1870	104,105	108,673	212,778	102,925	108,294	211,219	53,287	58,119	111,406	7,359	875
I Städerna.											
Kalmar: År 1866	4,209	4,991	9,200	3,877	4,880	8,757	1,958	2,464	4,422	273	24
» 1867	4,275	5,029	9,304	3,853	4,865	8,718	1,959	2,429	4,388	274	22
» 1868	4,322	5,099	9,421	3,901	4,995	8,896	1,988	2,460	4,448	262	23
» 1869	4,330	5,123	9,453	3,871	4,978	8,849	2,003	2,445	4,448	250	23
» 1870	4,164	5,111	9,275	3,851	4,938	8,789	2,150	2,647	4,797	272	13
Vestervik: » 1866	2,342	2,800	5,142	2,197	2,697	4,894	992	1,197	2,189	189	11
» 1867	2,330	2,826	5,156	2,256	2,767	5,023	1,015	1,241	2,256	187	12
» 1868	2,332	2,869	5,201	2,241	2,791	5,032	1,017	1,259	2,276	163	10
» 1869	2,330	2,851	5,181	2,207	2,792	4,999	1,057	1,330	2,387	157	13
» 1870	2,265	2,862	5,127	2,214	2,818	5,032	1,078	1,349	2,427	167	12
Vimmerby: » 1866	825	1,076	1,901	818	1,044	1,862	384	466	850	15	13
» 1867	805	1,059	1,864	818	1,069	1,887	383	474	857	9	6
» 1868	782	1,057	1,839	829	1,078	1,907	407	497	904	12	8
» 1869	791	1,048	1,839	805	1,047	1,852	401	441	842	22	17
» 1870	798	1,031	1,829	810	1,057	1,867	420	482	902	10	2
Oskarshamn: » 1866	1,434	1,453	2,887	1,445	1,485	2,930	666	684	1,350	112	5
» 1867	1,494	1,522	3,016	1,499	1,583	3,082	699	729	1,428	102	40
» 1868	1,557	1,590	3,147	1,531	1,628	3,159	727	777	1,504	97	16
» 1869	1,671	1,702	3,373	1,660	1,752	3,412	763	823	1,586	106	8
» 1870	1,576	1,708	3,284	1,579	1,717	3,296	674	717	1,391	109	5
Borgholm: » 1866	355	421	776	348	407	755	162	183	345	31	3
» 1867	365	426	791	360	414	774	154	175	329	29	3
» 1868	375	454	829	365	441	806	161	209	370	29	8
» 1869	373	444	817	349	423	772	163	210	373	28	2
» 1870	380	437	817	373	430	803	158	186	344	38	6
Summa för länets samtliga städer år 1870	9,183	11,149	20,332	8,827	10,960	19,787	4,480	5,381	9,861	596	38
I hela länet.											
År 1866	115,129	120,306	235,435	113,261	119,344	232,605	55,943	60,906	116,849	8,823	946
» 1867	116,096	121,357	237,453	114,357	120,564	234,921	57,227	62,002	119,229	8,402	1,080
» 1868	115,541	120,962	236,503	114,425	121,199	235,624	57,686	62,676	120,362	7,903	1,511
» 1869	113,755	119,458	233,213	113,194	119,903	233,097	58,626	63,664	122,290	7,992	1,015
» 1870	113,288	119,822	233,110	111,752	119,254	231,006	57,767	63,500	121,267	7,955	913

Tab. N:o 2.
JORDBRUK.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre och Blandsäd.	Ärter och annan trindsäd.	Potatis.	Andra rotfruk- ter.	Spånads- växter.	Gräs och andra foder- växter.	
Tunnland åkerjord använd till odling af	1866	3,205	48,412	22,502	25,408	1,898	18,411	331	1,393	29,518
	1867	5,890	67,234	27,340	33,256	1,671	17,245	505	952	32,511
	1868	5,522	68,931	27,950	33,740	1,629	17,338	482	819	31,628
	1869	5,540	71,270	27,869	34,409	1,769	18,615	548	872	31,971
	1870	5,830	72,045	28,850	33,749	2,045	18,729	509	1,006	31,681
Utsäde i tunnor	1866	2,462	40,916	22,500	36,782	1,615	109,980	—	1,393	—
	1867	3,250	49,188	27,020	43,655	1,714	96,737	—	932	—
	1868	3,384	50,150	27,954	43,903	1,676	94,964	—	992	—
	1869	3,580	50,745	27,837	45,934	1,781	95,851	—	1,009	—
	1870	3,829	50,426	29,055	48,004	1,859	100,306	—	719	—
Skörd i dito utan afdrag för utsädet	1866	15,910	240,500	112,900	182,100	9,692	612,300	18,090	Centner 3,050	Centner 1,078,000
	1867	19,166	253,163	134,690	238,415	7,184	472,512	29,350	4,508	1,211,000
	1868	15,719	194,735	97,483	145,879	3,664	370,878	14,409	3,403	725,119
	1869	23,547	281,688	153,580	280,108	10,071	543,672	31,744	4,347	1,189,255
	1870	26,873	339,075	164,243	299,871	10,966	676,218	26,762	5,987	978,000

Tab. N:o 3.
BOSKAPSSKÖTSEL.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt under 2 år.	Får.	Svin.	Fodertill- gången har varit.	
	öfver 3 år.	under 3 år.								
Antal underhållna kreatur vid slutet af år.....	1866	18,978	1,956	35,911	1,993	59,680	38,952	103,612	24,004	Ymnig
	1867	19,306	2,159	36,405	2,059	61,839	39,230	109,438	22,145	{ Dels god, dels ymnig
	1868	17,350	2,344	32,390	1,834	55,261	32,685	96,618	18,500	Ytterst klen
	1869	17,551	2,569	33,357	1,787	57,538	33,172	101,282	17,490	Ymnig
	1870	17,600	2,441	34,072	1,699	60,187	36,103	104,773	19,767	{ Dels god, dels medelmåttig

Tab. N:o 4.

SKOGSHUSHÅLLNING.

1. Serskilda slag af skogar m. m.	2.	3.	4. 5. 6.		
	Areal vid periodens slut.	Till ordnad skogshushållning indelade.	Afverkningsbelopp.		
			År.	Utfördt i	
Qvadratref.		kvantitet. Kubikfot.		penningvärde. R.dr R.mt.	
1. Kongl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhörige och under Dess disposition stående: (Kronoparker och -skogar).					
A) Kronoparken Böda på Öland	66,492,54	55,666,3	1866 1867 1868 1869 1870	206,845 321,889 106,190 222,290 113,069	11,770,50 12,946,95 2,707,09 8,315,05 10,152,94
B) Handbörds Kronopark uti Handbörds härad, Långemåla socken	10,310,65	6,738,41	1866 1867 1868 1869 1870	fridlyst 38,080 13,000 31,700	115 40,05 72
2. Boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers:					
Enligt fögderi-uppgifterna utgöra de tillhopa	251,936		1866 1867 1868 1869 1870	anses lemna årligen 1,133,712	årliga afkastningens värde 56,685
Enligt skogstjenstemännens uppgifter äro deraf till ordnad hushållning indelade	—	43,550			
3. Häradsallmänningar:					
Norra Möre	2,520,42	2,294	1866 1867 1868 1869 1870	8,810 22,235 10,723 13,128 18,770	257 368 231 387 468
4. Sockne-allmänningar (oskiftade): finnes inga.					
5. Ekplanteringar: Inga publika.					
6. Mullbärsplanteringar: Borgholms	33,6				
7. Andra skogsplanteringar: finnes inga.					
8. Flygsandsfält: å Böda Kronopark	1,686				
9. Enskilde skogar	—	269,498			

Anmärkingar och ytterligare upplysningar.

»Uti förestående för Böda kronopark angifna areal är äfven inräknad arealen å alla af Kronan inköpta hemmansdelar, som genom Kongl. Maj:ts nådiga bref den 20 Juni 1855 blifvit kronoparken underlagde för att i denne parks skogshushållning framdeles ingå, och uti det förestående årliga afverkningsbeloppet för sagda kronopark är sammanfördt ej allenast den skog, som kronoparken för eget behof haft nödigt använda, utan äfven den, som till utsynsberättigade hemmansinnehafvare blifvit utlemnad, äfvensom den, hvilken å auktioner blifvit försäld.

Uti den i ofvanstående tabell för Handbörds kronopark angifna areal är äfven inräknad arealen å inköpta hemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Elgmossen, som enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref den 17 December 1869 kommer att kronoparken underläggas och i dess förvaltning ingå. Den skogsafverkning, som här blifvit upptagen, utgöres uteslutande af brandskadad skog med föga värde.

Af den under N:o 2 för boställen m. fl. hemman uppförda skogsarealen hafva, enligt revierförvaltarnes i länet uppgifter, blifvit till ordnad hushållning indelade 43,550 qv.ref, hvilka per medium lemna ett årligt afverkningsbelopp af nära 4,5 kub.fot pr qv.ref. Då samma virkesbelopp skäligen bör kunna påräknas från den enligt fögderi-uppgifterna utförda gemensamma skogsarealen, 251,936 qv.ref, så erhålles för denna areal ett årligt afverkningsbelopp af 1,133,712 kub.fot som med ett saluvärde af endast 5 öre per kub.fot lemna en årlig inkomst af 56,685 r.dr. Uti ofvanstående afverkning ingår dock äfven hemmanens husbehofsskog för året.

Vid den under N:o 9 upptagna till ordnad hushållning indelade arealen å enskilda personers skogar bör anmärkas, att de för dessa skogar upprättade hushållningsplaner numera endast undantagsvis fortfara att tillämpas, enär nye egare, som tillfräddt skogarne, skyndsamt förvandla dem i penningar.»

Tab. N:o 5.
DÖDADE ROFDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
År.	Björnar.	Vargar.	Lodjur.	Jerfvar.	Räfvar.	Örnar och Ufvar.	Hökar.	Belopp af utbetald belöning. R.dr R.mt.
1866.....	—	—	—	—	1,650	246	1,425	8,538
1867.....	—	2	—	—	1,592	218	1,927	9,334
1868.....	—	—	—	—	1,479	242	1,345	7,853
1869.....	—	—	—	—	970	—	2	2,914
1870.....	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	2	—	—	5,691	706	4,699	28,639

Anm. Sedan belöningar för dödade räfvar och roffoglar, enligt Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 29 Januari 1869, den 31 derpå följande Maj upphörde, äro några tillförlitliga uppgifter i detta afseende icke att tillgå och antagligt är, att hägen för dylika skadedjurs utrotande med de indragna belöningarna äfven upphörde. Sedan år 1868 har varg icke uppehållit sig här i orten.

Tab. N:o 6.
AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
År.	Hästar.	Nötkreatur.	Får.	Getter.	Svin.	Fjäderfa.	Skadan beräknad i penningvärde. R.dr R.mt.
1866.....	—	3	1,914	—	14	2,883	10,515
1867.....	—	12	1,942	—	11	2,865	10,797
1868.....	—	11	2,154	—	1	2,943	11,695
1869.....	—	1	2,618	—	—	3,154	12,957
1870.....	—	—	3,168	—	—	3,638	15,093
Summa	—	27	11,796	—	26	15,483	61,057

Anm. Den större skada, rofdjuren förorsakat under sista året, jemfördt med de föregående, torde vara en följd af räfvares förökande, sedan med belöningarnas indragning ansträngningarne för deras utrotande upphörde.

Tab. No 7a.

GRUFVOR, BERGVERK, BRUK, FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR, ÅR 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13. 14. 15. 16. 17. 18.						19.	20.		21.	22.		
												Arbetare							Summa.	Tillverknings.				
												öfver 18 år								under 18 år.			Värde.	Summa för hvarje fabrik.
												vid fabriken man- tals- skrifne.		vid fabriken ej man- tals- skrifne.		under 18 år.								
m. q.		m. q.		m. q.		m. q.		m. q.		m. q.		m. q.		m. q.		m. q.								
Antal fabriker		Drifkraft, bestående af		Antal hogsande maskiner och redskap.		Egare eller innehafvare.		Mästare.		Bolag.		Arbetare						Summa.	Tillverknings.		Egare eller innehafvares bevil- ning i och för rörelsen.			
ej hogsande. i säng.		Antal.		Beräknade hästkrafter. ånga eller varmluft. vatten. Kretlar.		Ensam egare eller innehafvare.		Bolag.		Mästare.		Arbetare							Summa.	Tillverknings.				
Under året.		Antal.		Beräknade hästkrafter.		Ensam egare eller innehafvare.		Bolag.		Mästare.		Arbetare						Summa.		Tillverknings.				
Under året.		Antal.		Beräknade hästkrafter.		Ensam egare eller innehafvare.		Bolag.		Mästare.		Arbetare							Summa.	Tillverknings.				
1. På landet.																								
Alunverk	2							1		1		77	93					170	2,800 tunnor Alun.	Ej upp- gifvet				
Bryggerin	7			2			42	6		1	4	11			2			17	1,854 " Vitriol					
Färgerin	30	1	19		7		163	27	1	2	9	25	3	12		4	1	54	664½ " Rödfärg	25,761	58,50			
Garfverin	61	9	25		25		812	68	1		20	62	1	23		3		109	61,750 kannor porter, öl och dricka	28,881	263,95			
Glasbruk	2		2		6		8		1	1	1	14		5		13	2	35	Diverse tillverkningar	173,096				
Jerngrufva		1								1									D:o d:o	30,000	19			
Jernbruk	21	2								20		3	39	403	15		22	479	500,000 st. buteljer.					
Jernmanufakturverk	17							15		2	17	160				5		182	100,800 centner tackjern	Ej upp- gifvet				
Kakelugns- och Stenkärlsfa- brik	4						5	4			2	2				2	1	7	43,210 " gjutgods	D:o				
Klädesfabriker	5		2		2		25	5				4		2		5		11	128,544 " stång- och ämnesjern	2,659	4			
Koppargrufvor	3	10	2	1						3		103		17	13	4		137	18,504 " manufaktursmide	Ej upp- gifvet				
Kopparverk	1		1							1	1	8	7			14		30	Diverse tillverkningar	516	1			
Oljeslagerin	5		4		4		7	4		1	1	1	1	1				4	56,689 centner kopparmalm	2,659	4			
Pappersbruk	14		16		92		93	11	2		4	28	3	6	1	6		48	479,6 " garkoppar	8,725	1			
Träpappersbruk	9	5					76	11				1						1	D:o d:o	24,860	90,50			
Stärkelsefabrik	1		1		4			1						5			1	6	950 centner pottaska	1,991	1			
Tapetryckeri	1						17	1								2		2	11,000 " potatismjöl	16,000				
Tegelbruk	9	23	2		6		19	7		1	9	23	13	11	8	7	6	77	2,000 rullar tapeter	340				
Terpentin- och Tjärfabrik	1		1		3		12			1		2						2	918,000 st. diverse tegel	22,799	38			
Terracotta- och fajencefabrik	1		3		6					1	2	2						2	Diverse tillverkningar	4,940	12			
Träpappersfabrik	1		3		180					1	1							20	D:o d:o	12,000	10			
Tändsticksfabrik	1		1				3	1			1							55	10,000 centner pappersmassa	100,000				
Ångbrännerin	13	5		3	6			18			13			89				29	180 st. kistor tändstickor	4,000	15			
																		102	592,594 kannor bränvin	711,000				
2. I länets städer.																								
Bryggerin	2		2					2		1	2	4	1	4	2		1	14	59,000 kannor öl och dricka	14,800	40			
Cikoriefabrik	1			1	6		26			2				11	7	3	1	22	609,531 R cikoria	73,143	120			
Dosfabrik	1						2	1										1	275 dussin näfverdosor	500	1			
Fajencefabrik	1		1				15			1	1			12	2	4	2	21	Diverse tillverkningar	12,500	25,75			
Färgerin	3		1				29	3				7		2				9	D:o d:o	6,096	30			
Garfverin	6		2				125	6				7		6				13	26,150 R sul- och smorläder	30,885				
Kardullspinneri	1						6	1						2		1		3	1,330 st. skinn	3,650				
Oljeslageri	1		1	15			3	1				7						7	Limläder	550	35,085			
Repslageri	1		2		5		5	1		1	10		14		3			28	900 R a 40 öre	360				
Skeppsvarf	3		1	1			5	1		2	1	37		108				146	8,005 kannor olja	14,350				
Sockerbbruk	1						8							2				2	1,100 centner raps- o. linfrö- kakor	6,925	21,275			
Snus och Tobaksfabriker	3		2	7			9	2		2				13		3		16	Diverse tillverkningar	25,000	40			
Tändsticksfabriker	3						35	3			2	7	6	54	57	75	48	249	Nybyggnader och reparationer	147,256	73			
Urfabrik	1							1				1						2	7,800 R socker	3,730				
Ångvarn för säds förmalning	1		1	18				1						6				6	36,000 R sirup	3,900	7,630			
																		16	101,000 R snus	90,300				
																		2	12,000 R röktobak	9,100				
																		2	1,300 R tuggtobak	1,170	100,570			
																		2	2,500 lädor tändstickor	93,000	480			
																		2	350 st. ur reparerade för	1,100	5			
																		6	6,000 kub.fot spanmål förmalen	12,000	200			
Summa	238	35	33	78	14	393	1,550	223	5	27	131	1,006	143	456	100	198	82	2,116		1,717,883				

Tab. No 7 b.

HANDTVERKERIN, ÅR 1870.

1.						2.							
De serskilda klasserna af handtering.	Summa för hvarje klass.				Bevilling för rörelsen.	R:dr R:mt.	De serskilda klasserna af handtering.	Summa för hvarje klass.				Bevilling för rörelsen.	R:dr R:mt.
	m.	q.	Arbetare.					m.	q.	Arbetare.	m.		
			m.	q.	m.	q.							
1. På landsbygden och i köpingarne.						2. I länets städer.							
<i>Inländske idkare.</i>						<i>Inländske idkare.</i>							
Bagare	10	—	8	4	23,50	Bagare	19	19	24	15	42		
Bleckslagare	1	—	1	—	1	Bleckslagare	1	—	1	—	—		
Bokbindare	1	—	1	—	1	Bokbindare	8	—	13	—	43		
Bryggare	1	—	—	2	5	Bryggare	18	4	36	—	147		
Färgare	4	—	6	—	9	Byggmästare	2	—	—	—	—		
Garfvare	12	—	20	—	46	Garfvare	8	—	14	—	33		
Gelbgjutare	1	—	—	—	1	Gelbgjutare	2	—	6	—	10		
Handskmakare	1	—	—	—	1	Glasmästare	4	—	3	—	5		
Kakelugnsmakare	1	—	—	—	3	Guldsmeder	3	—	8	—	17		
Kopparslagare	12	—	11	—	21	Gördelmakare	3	—	2	—	4		
Korgmakare	2	—	—	—	—	Handskmakare	4	—	6	5	37		
Krukmakare	1	—	1	—	—	Hattmakare	3	—	4	2	12		
Lackfabrikör	1	—	1	—	3	Kakelugnsmakare	7	—	11	—	21		
Murare	5	—	3	—	4	Klensmeder	3	—	6	—	7		
Målare	12	—	2	—	5	Kopparslagare	7	—	8	—	12		
Mältare	1	—	1	—	—	Korgmakare	1	—	4	—	7		
Repslagare	2	—	2	—	5	Körsnärer	1	—	3	1	20		
Sadelmakare	6	—	3	—	4	Murare	2	—	2	—	12		
Skomakare	101	—	84	—	12	Målare	10	—	17	—	17		
Skräddare	100	—	60	—	8,50	Mältare	4	—	4	—	11		
Slagtare	2	—	—	—	6	Repslagare	4	—	8	—	21		
Smeder	42	—	23	—	14	Sadelmakare	9	—	11	—	8		
Snickare	21	—	9	—	15	Segelsömmare	4	—	10	—	35		
Tapettillverkare	1	—	1	—	1	Skomakare	29	—	60	—	74		
Urmakare	2	—	1	—	2,50	Skräddare	24	1	68	2	63		
<i>Utländske idkare, inga.</i>						<i>Utländske idkare, inga.</i>							
Summa						Summa för städerna							
	343	—	238	6	191,50		245	24	422	27	819		
						När härtill läggas för landet							
							343	—	238	6	191,50		
						så blifver summan för hela länet							
							588	24	660	33	1,010,50		

Tab. No 8.

ALLMÄNNE VÄGAR, GÄSTGIFVERIN OCH SKJUTSNING.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Serskilda slag af vägar.	Längd i mil				Kostnad i R:dr R:mt för de under perioden				Gästgifverens antal vid periodens slut.	Antal hästar, utgångne		
	af hvarje slag af motstående vägar	af indelade med skjutsstationer försedde vägar	af fulländade och afsynade nye vägar	af omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor	fulländade nye vägar.		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor			år.	till kungs- och krono-skjuts.	till gästgifveriskjuts.
					af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.				
	vid periodens slut.			under perioden.								
Allmänne landsvägar	103,99	103,99	0,12	3,03	—	—	52,390	14,234	60	1866	969	17,107
Häradsvägar	122,31	97,83	—	0,25	—	—	—	7,845	38	1867	529	18,689
Socknevägar	40,32	—	3,02	0,60	—	4,000	—	4,595	—	1868	967	15,660
I Städer	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1869	1,225	16,280
(Deraf med skjutsentreprenad)	—	—	—	—	—	—	—	—	22	1870	641	15,369
Summa	266,62	201,82	3,14	3,88	—	4,000	52,390	26,674	103	—	4,331	83,105

87,436

Anmärkingar.

1. I kolumnen No 3 hafva nu icke upptagits andre häradsvägar, än sådana, vid hvilka gästgifverin finnas inrättade. Häradsvägarnes mital i denna kolumn har derföre blifvit mindre än i den till förra femårsberättelsen hörande tabell, hvilken grundade sig på uppgifter, som i nämnda häuseende ej voro fullt riktiga.

2. I Norra Möre härad hafva tillkommit två nye häradsvägar, hvilka, omfattande tillhoppa en längd af $3\frac{1}{4}$ mil, förut till störste delen utgjort socknevägar; men som desse nye häradsvägar, ehuru iordningsställda och trafikerade, ännu icke blifvit afsynade och till underhållning indelte, så hafva de ej kunnat här upptagas; och icke eller har någon nedsättning gjorts i socknevägarnes förra mital.

Tab. N:o 9 a.

S J Ö F A R T, Å R 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
	Fartyg och båtar öfver 3 nyläster, begagnade till utrikes sjöfart.							Fartyg och båtar öfver 3 nyläster, begagnade till inrikes sjöfart.							Summa under året begagnade fartyg och båtar öfver 3 nyläster.						
	Seglande.		Med ångmaskin försedda.			Besättning.		Seglande.		Med ångmaskin försedda.			Besättning.		Seglande.		Med ångmaskin försedda.			Besättning.	
	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.
Landsbygden (utom köpingarne)	37	884	—	—	—	37	154	66	604	3	—	17	69	115	103	1,488	3	—	17	106	269
Köpingarne.....	30	928	—	—	—	30	116	12	140	2	—	20	14	26	42	1,068	2	—	20	44	142
Summa för landet med köpingarne	67	1,812	—	—	—	67	270	78	744	5	—	37	83	141	145	2,556	5	—	37	150	411
Städerna: Kalmar	57	2,292	—	—	—	57	502	6	98	3	13	55	9	28	63	2,390	3	13	55	66	530
Vestervik	21	1,205	2	72	90	23	224	8	98	—	—	—	8	11	29	1,303	2	72	90	31	235
Oskarshamn	44	1,555	—	—	—	44	372	5	70	—	—	—	5	23	49	1,625	—	—	—	49	395
Borgholm	2	42	—	—	—	2	8	2	13	—	—	—	2	3	4	55	—	—	—	4	11
Summa för städerna	124	5,094	2	72	90	126	1,106	21	279	3	13	55	24	65	145	5,373	5	85	145	150	1,171
När för landet tillägges ofvanstående	67	1,812	—	—	—	67	270	78	744	5	—	37	83	141	145	2,556	5	—	37	150	411
så uppkommer för hela länet totalsumman	191	6,906	2	72	90	193	1,376	99	1,023	8	13	92	107	206	290	7,929	10	85	182	300	1,582

Tab. N:o 9 b.

HANDLANDE OCH DERAS BETJENING, Å R 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Handlande.		Betjening.		Summa.	Bevilling i och för rörelsen. R.dr R.mt.
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.		
På landsbygden	194	12	51	10	267	} 1,475,92
I Borgholms stad samt köpingarne	60	1	48	2	111	
I öfriga städer: Kalmar	104	40	77	7	228	3,013,50
Vestervik	47	6	35	—	88	1,110,75
Vimmerby	13	1	8	—	22	222,60
Oskarshamn	37	2	37	1	77	1,030,85
Summa för hela länet	455	62	256	20	793	6,852,92

Tab. N:o 10 a.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER M. M. Å LANDSBYGDEN, ÅR 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur, vid femårsperiodens slut.	Hemman.			Antal				Taxeringsvärde sista året. R:dr R:mt.
	Mantal		Brukningsdelar.	jordtorp.	ryttare-, soldat- och båtsmans- torp.	backstugor.	andra lägenheter.	
	oförmed- lade.	nn- varande.						
A) Krono-egendomar.								
1) Under allmän disposition.								
a) Kungsgårdar och kungsladugårdar		17½	3	—	—	—	—	380,000
b) Säterin	340 ⁵³ / ₁₀	2	2	1	—	1	—	50,000
c) Hemman		18 ³² / ₂	25	11	—	8	—	319,850
d) Boställen		204 ¹ / ₂	281	378	1	188	—	4,186,200
e) Jordlägenheter		—	—	—	—	—	21	27,900
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	1	—
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	12	10,750
2) Under enskild disposition.								
a) Säterin	56 ¹ / ₂	1	1	—	—	—	—	4,500
b) Hemman		32 ¹ / ₂	131	—	—	—	—	463,900
c) Jordlägenheter		—	—	37	—	—	671	47,760
d) Fiskerin		—	—	—	—	—	4	2,000
e) Verk och inrättningar		—	—	—	—	—	22	4,100
B) Skatte-egendomar.								
a) Boställen	3,354 ¹⁶⁷ / ₁₀₀	3 ³ / ₂	7	7	—	—	—	41,100
b) Säterin		29½	47	130	14	156	—	1,094,300
c) Hemman		2,137½	10,205	2,042	455	2,882	—	53,260,647
d) Jordlägenheter		—	—	259	—	—	638	636,765
e) Fiskerin		—	—	—	—	—	9	6,000
f) Verk och inrättningar		—	—	—	—	—	424	1,289,520
C) Frälse-egendomar.								
a) Boställen	1,212 ¹³ / ₁₀₀	1½	4	—	—	2	—	36,000
b) Säterin och ladugårdar		173 ³ / ₈	477	328	5	323	—	5,681,003
c) Rå- och rörshemman		44 ⁷ / ₈	103	6	2	8	—	1,599,950
d) Hemman		700 ³ / ₈	3,069	2,103	197	1,624	—	22,243,393
e) Jordlägenheter		—	—	—	—	—	184	288,300
f) Fiskerin		—	—	—	—	—	5	3,900
g) Verk och inrättningar		—	—	—	—	—	124	759,657
Summa	4,963 ¹³ / ₁₀₀	3,365 ¹³ / ₁₀₀	14,355	5,302	674	5,192	2,115	92,437,495

Tab. No 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR, I STÄDERNA.

Städer.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11. 12. 13.											
											Tomter.		Antal nybygda bonings- hus.	Jordar och lägenheter.					Taxeringsvärde i R.dr R.mt.			
											Antal			Åker.	Äng.	Skog.	Betesmark.	Summa jordareal.	Nu- varande mantal.	Af hus och tomter.	Af jordar.	Summa.
											bebygda.	obebygda.										
Kalmar	1866	580	4	17	3,640	1,181	—	3,080	7,901	15	3,422,350	350,100	3,772,450									
Vestervik	»	531	31	2	3,180	4,270	5,477	11,150	24,077	9 $\frac{1}{8}$	1,506,260	596,600	2,102,860									
Vimmerby	»	115	2	—	4,680	4,935	16,931	—	26,546	9 $\frac{1}{2}$	380,950	525,075	906,025									
Oskarshamn	»	287	148	8	—	—	—	—	—	—	929,240	—	929,240									
Borgholm	»	68	32	2	—	—	—	83	83	1 $\frac{1}{8}$	237,350	500	237,850									
Summa		1,581	217	29	11,500	10,386	22,408	14,313	58,607	34 $\frac{7}{8}$	6,476,150	1,472,275	7,948,425									
Kalmar	1867	580	4	12	3,640	1,181	—	3,080	7,901	15	3,566,900	404,900	3,971,800									
Vestervik	»	531	31	1	3,185	4,270	5,477	11,145	24,077	9 $\frac{1}{8}$	1,580,660	598,600	2,179,260									
Vimmerby	»	115	2	—	4,680	4,935	16,931	—	26,546	9 $\frac{1}{2}$	376,450	515,800	892,250									
Oskarshamn	»	295	140	10	—	—	—	—	—	—	959,020	—	959,020									
Borgholm	»	68	32	2	—	—	—	83	83	1 $\frac{1}{8}$	246,300	500	246,800									
Summa		1,589	209	25	11,505	10,386	22,408	14,308	58,607	34 $\frac{7}{8}$	6,729,330	1,519,800	8,249,130									
Kalmar	1868	580	4	11	3,640	1,181	—	3,080	7,901	15	4,661,700	398,000	5,059,700									
Vestervik	»	531	31	1	3,185	4,270	5,477	11,145	24,077	9 $\frac{1}{8}$	1,607,940	598,600	2,206,540									
Vimmerby	»	115	2	1	4,680	4,935	16,931	—	26,546	9 $\frac{1}{2}$	376,900	513,100	890,000									
Oskarshamn	»	305	130	4	—	—	—	—	—	—	1,008,000	—	1,008,000									
Borgholm	»	68	32	2	—	—	—	83	83	1 $\frac{1}{8}$	229,700	500	230,200									
Summa		1,599	199	19	11,505	10,386	22,408	14,308	58,607	34 $\frac{7}{8}$	7,884,240	1,510,200	9,394,440									
Kalmar	1869	580	4	9	3,640	1,181	—	3,080	7,901	15	4,719,100	398,100	5,117,200									
Vestervik	»	531	31	3	3,185	4,270	5,477	11,145	24,077	9 $\frac{1}{8}$	1,632,700	607,800	2,240,500									
Vimmerby	»	115	2	—	4,680	4,935	16,931	—	26,546	9 $\frac{1}{2}$	399,700	510,300	910,000									
Oskarshamn	»	309	126	7	—	—	—	—	—	—	1,046,775	—	1,046,775									
Borgholm	»	68	32	2	—	—	—	83	83	1 $\frac{1}{8}$	264,810	500	265,310									
Summa		1,603	195	21	11,505	10,386	22,408	14,308	58,607	34 $\frac{7}{8}$	8,063,065	1,516,700	9,579,765									
Kalmar	1870	580	4	8	3,640	1,181	—	3,080	7,901	15	4,690,200	394,800	5,085,000									
Vestervik	»	531	31	2	3,200	4,260	5,477	11,140	24,077	9 $\frac{1}{8}$	1,642,800	599,200	2,242,000									
Vimmerby	»	115	2	—	4,680	4,935	16,931	—	26,546	9 $\frac{1}{2}$	402,800	497,100	899,900									
Oskarshamn	»	316	119	15	—	—	—	—	—	—	1,092,725	—	1,092,725									
Borgholm	»	68	32	2	—	—	—	83	83	1 $\frac{1}{8}$	265,460	500	265,960									
Summa		1,610	188	27	11,520	10,376	22,408	14,303	58,607	34 $\frac{7}{8}$	8,093,965	1,491,600	9,585,565									

Tab. N:o 11.
L A G A S K I F T E N .

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.		
Å f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																											
År.	Sökte skiftens antal.	Antal.	Skiftade mantal		Qvarboende delegares						Utflyttade delegares						Summa skiften.	Skiftade kvadratref.						Utgifter till landtmätare och gode män.		Öfriga beräknade utgifter.	
			oförmedlade.	nuvarande.	skiftes-antal.					Summa.	skiftes-antal.					Summa.		Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impedimenter.	Summa.	R.dr	R.mt.	R.dr	R.mt.
					1.	2.	3.	4.	öfver.		1.	2.	3.	4.	öfver.												
					1.	2.	3.	4.	öfver.		1.	2.	3.	4.	öfver.												
1866 ..	17	17	—	25,50	33	23	7	—	—	63	11	12	—	—	—	23	135	7,273	3,943	6,720	41,018	7,170	66,124	17,271	14,765		
1867...	21	16	—	10,75	12	27	8	—	—	47	15	13	5	—	—	33	146	5,851	4,975	31	40,581	607	52,045	18,250	13,879		
1868...	11	11	—	11,15	26	17	9	5	—	57	10	13	2	—	—	25	149	4,865	2,559	3,195	42,655	3,299	56,573	11,772	16,492		
1869 ..	9	10	—	12,70	10	12	15	7	—	44	3	7	10	2	—	22	162	5,738	3,655	4,862	27,994	345	42,594	18,635	12,259		
1870...	17	9	—	5,75	13	13	10	—	—	36	11	9	2	—	—	22	104	4,476	3,217	44	33,527	2,380	43,644	15,940	15,645		
Summa	75	63	—	65,85	94	92	49	12	—	247	50	54	19	2	—	125	696	28,203	18,349	14,852	185,775	13,801	260,960	81,868	73,040		

Tab.

K R O N O -

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Stats-medel.	Afkortad.					Anordnad eller	
	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	1866.	1867.
Ordinarie ränta R.dr R.mt	1,181,88	108,11	26	—	—	313,842,99	308,945,77
Tiondespanmål » »	—	—	—	—	—	53,508,42	53,414,72
Arrendemedel » »	804,08	—	—	—	—	23,037,95	24,221,86
Svafveltionde och andra extra ordinarie inkomster af bergverken » »	—	—	—	—	—	1,470,75	680,83
Mantalspenningar » »	4,121,62	4,681,40	6,781,40	5,838,80	5,219,60	30,547,20	29,865,40
Bötesmedel » »	26,306,44	28,286,60	31,656,58	23,170,30	37,958,13	19,094,30	18,358,17
Kavalleri-regementenas hästvakans-spanmål » »	—	—	—	—	—	8,673,21	9,254,85
Tillfälliga rotevakansafgifter » »	—	—	—	—	—	26,26	14,24
Rotefrihetsafgift af oroterad, men ordinarie rotering underkastad jord » »	3,63	4,31	5,14	3,42	3,33	2,112,18	2,646,31
Båtsmansvakans-afgift » »	—	—	—	—	—	1,802,62	1,752,83
Bränvinstillverkningsafgift » »	—	—	—	—	—	393,548,08	246,839,05
Kontrollstämpelafgift » »	—	—	—	—	—	287,55	291,06
Karta Sigillata-medel » »	—	—	—	—	—	54,943,92	69,222,30
Summa	32,417,65	33,060,42	38,443,38	29,012,52	43,181,06	902,895,43	765,507,39
Riksgälds-medel R.dr R.mt	4,405,92	5,013,40	9,117,49	5,987,04	5,389,71	102,215,05	132,316,27
Diverse verks medel » »	12,452,71	16,077,20	19,521,46	16,835,67	17,134,53	166,653,46	149,324,76
Annorstädes debiterade medel » »	631,30	764,86	1,207,94	—	—	69,388,41	114,299,53
Summa Summarum	49,907,58	54,935,88	68,290,27	51,835,23	65,705,30	1,241,152,35	1,161,447,95

N:o 12.

UPPBÖRDEN.

9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
inom räkenskapsåret influten.			Resterande vid räkenskapsårets slut.					Summa uppbörd, deri inberäknade restantierne från föregående år.				
1868.	1869.	1870.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
311,391,86	318,851,16	321,047,17	392,68	431,08	1,034,33	1,690,36	692,47	315,417,55	309,484,96	312,426,45	320,541,52	321,739,64
55,081,58	57,886,55	58,492,99	100,08	14,82	47,43	473,83	45,25	53,608,50	53,429,54	55,129,01	58,360,38	58,538,24
16,836,54	23,513,85	28,928,20	—	6,731,86	18,305,30	17,226,18	10,116,94	23,842,03	30,953,72	35,141,84	40,740,03	39,045,14
839,36	—	474,30	—	—	—	—	—	1,470,75	680,83	839,36	—	474,30
27,791	26,931,60	27,840,60	202,20	221,40	504	1,052,30	820,20	34,871,02	34,768,20	35,076,40	33,823,20	33,880,40
18,850,43	16,837,44	18,399,27	9,549,32	12,905,35	14,854,56	32,208,54	22,524,58	54,950,06	59,550,12	65,361,57	72,216,28	78,881,98
9,346	9,523,69	9,219,66	—	—	163,55	33,23	—	8,673,21	9,254,85	9,509,55	9,556,92	9,219,66
18,20	35,59	43,82	—	—	—	—	—	26,26	14,24	18,20	35,59	43,82
3,138,42	2,025,71	2,010,72	—	2,63	4,67	7,87	56	2,115,81	2,653,25	3,148,23	2,037	2,014,61
1,366,17	1,516,79	1,184,86	—	—	313,32	—	—	1,802,62	1,752,33	1,679,49	1,516,79	1,184,86
167,008,20	190,495,40	418,850,95	—	—	—	—	—	393,548,08	246,839,05	167,008,20	190,495,40	418,850,95
234,98	195,87	190,23	—	—	—	—	—	287,55	291,06	234,98	195,87	190,23
55,367,59	65,091,70	74,833,38	—	—	—	—	—	54,943,92	69,222,30	55,367,59	65,091,70	74,833,38
667,270,33	712,905,35	961,516,15	10,244,28	20,307,14	35,227,16	52,692,81	34,200	945,557,36	818,894,95	740,940,87	794,610,68	1,038,897,21
104,438,57	103,414,90	99,913,59	1,269,89	1,359,07	1,367,66	2,584,85	1,813,01	107,890,86	138,688,74	114,923,72	111,986,79	107,116,31
148,950,21	131,302,42	145,404,63	11,583,65	9,299,43	11,727,85	19,330,18	19,123,37	190,689,82	174,701,39	180,199,52	167,468,27	181,667,53
94,799,27	234,036,44	98,816,88	600,26	862,02	1,594,99	9,554,60	3,009,14	70,619,97	115,926,41	97,602,20	243,591,04	101,826,02
1,015,458,38	1,181,659,11	1,305,651,25	23,698,08	31,827,66	49,917,66	84,162,44	58,150,52	1,314,758,01	1,248,211,49	1,133,666,31	1,317,656,78	1,429,507,07

Tab. N:o 13.

S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.																			
																					Under året					Vid årets slut				Klassifikation af delegarne efter deras vid nedanstående års slut inestående behållning.									
																					År.	tillkomne del-egare.		afgånge del-egare.	insatt be-lopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta & delegarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstænde del-egare.	inestående behållning, tillhörande delegarne.	befintligt öfverskott (grund-och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kolumnerna N:is 8 och 9.	1866.		1867.		1868.		1869.	
Antal.	R:dr R:mt.	Antal del-egare.	Summa R:dr R:mt.	Antal del-egare.	Summa R:dr R:mt.	Antal del-egare.	Summa R:dr R:mt.	Antal del-egare.	Summa R:dr R:mt.	Antal del-egare.	Summa R:dr R:mt.	Antal del-egare.	Summa R:dr R:mt.																										
1865...	—	—	—	—	—	7,258	1,211,083	189,187	1,400,270	fr. 1 t. o. m. 10 R:dr	1,448	5,318	987	3,499	1,784	6,163	1,766	6,032	2,632	8,761																			
1866...	13	956	792	233,384	57,626	287,057	7,428	1,213,402	209,639	» 10—25 »	926	14,699	472	7,540	977	15,688	961	16,179	1,287	21,314																			
1867...	13	1,165	784	263,794	56,009	330,644	7,738	1,198,937	223,955	» 25—50 »	761	26,873	349	11,930	770	26,886	860	30,966	1,109	41,334																			
1868...	12	991	943	247,010	54,792	330,217	7,769	1,163,602	233,010	» 50—100 »	796	55,665	429	30,356	812	56,153	852	58,629	1,148	82,702																			
1869...	13	1,038	918	276,977	54,149	325,041	7,889	1,168,979	244,174	» 100—200 »	896	126,516	419	60,554	854	120,659	870	124,467	1,187	171,853																			
1870...	15	1,939	683	471,291	61,613	272,862	9,154	1,431,359	254,579	» 200—300 »	469	111,667	232	54,160	407	101,610	426	102,536	584	151,413																			
										» 300—400 »	239	81,942	120	40,973	221	76,968	229	77,298	328	106,202																			
										» 400—500 »	139	61,588	84	36,469	156	69,581	152	68,306	222	99,798																			
										» 500—1,000 »	342	236,647	153	103,450	331	225,743	348	232,905	424	317,179																			
										» öfver 1,000 »	176	372,620	55	111,855	162	341,366	169	362,821	199	429,068																			
										Summa	6,192	1,093,535	3,300	460,786	6,474	1,040,817	6,633	1,080,139	9,120	1,429,624																			

Anm. Vid uppgörandet af denna tabell har, på sätt i berättelsens text är uppgifvet, inberäknats äfven Öfverums bruks s. k. sparbank, ehuru den numera upphört att vara en sparbank i egentlig mening och qvarstår endast såsom en besparingsanstalt för de arbetare vid nämnda bruk, som låta en del af sina arbetslöner inestå vid bruket emot ränta. Delegarne i denna anstalt voro vid 1870 års slut allenast 6 med en inestående behållning af tillhopa 2,889 r:dr. Till klassifikationen af delegarne efter deras behållning 1870 saknas uppgifter för As och Ventlige socknars sparbank.

Stockholm 1872. P. A. Norstedt & Söner.

Tab. N:o 14.

F A T T I G V Å R D E N.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.																								
																									Fattigvårds-samhället				Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.		Fattigvårdens									
																									År.	med gemensam fattigvård.		med fattigvården roteris delad.	Antal fattighjon.	Äldre personer, vårdade		Barn, vårdade i och utom fattighus.		Summa.		Summa af båda könen.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	Afkastning af egendom, kollektar, m. m.	Personel afgift.	Tillskott		Ersättning	
i fattighus.	på annat sätt.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	af stats-medel.	af annat fattigvårdssamhälle.	Summa inkomster.																																				
1866.....	83	25	212	126	309	465	489	815	780	769	1,578	2,049	3,627	2,101	3,551	5,652	18,210	24,596	109,787	19,596	2,153	787	175,129	174,413																								
1867.....	83	26	211	126	316	511	480	790	792	767	1,588	2,068	3,656	2,331	3,842	6,173	35,111	24,381	122,877	21,490	1,965	832	206,656	195,679																								
1868.....	81	27	249	133	350	560	674	963	955	932	1,979	2,455	4,434	2,948	4,659	7,607	19,814	26,762	152,733	26,576	2,080	1,959	229,924	236,401																								
1869.....	80	28	290	164	404	632	608	1,044	1,066	1,085	2,078	2,761	4,839	3,598	5,617	9,215	19,720	28,055	178,241	26,228	2,231	2,852	257,327	268,030																								
1870.....	80	28	290	164	362	592	576	971	1,032	1,046	1,970	2,609	4,579	2,006	4,824	6,830	18,205	29,876	156,030	23,769	2,308	2,491	232,679	233,203																								